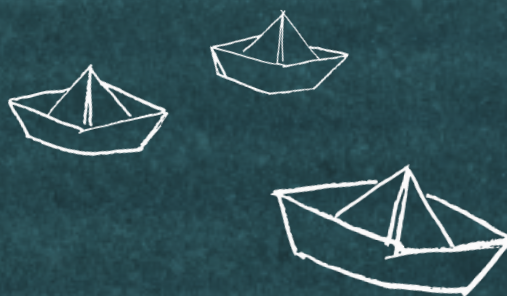

BÅDE-OG

OM SAMARBEJDE MELLEM BILLEDKOLER OG FOLKESKOLER

Tine Engel Mogensen
Kompetencecenter for børn, unge og billedkunst

Udgivet af
Kompetencecenter for børn, unge og billedkunst
Godsbanen
Skovgaardsgade 3
8000 Aarhus C

Mail: tine@bornkunstogbilleder.dk eller info@bornkunstogbilleder.dk
www.kbub.dk

Redaktion
Tine Engel Mogensen, projektleder på ”Samarbejde mellem billedskoler og folkeskoler”
Karen Marie Demuth, sekretariatsleder, Kompetencecenter for børn, unge og billedkunst

Grafisk tilrettelæggelse
Trine Heller Jensen

Fotos og tegninger
Er leveret af skribenter, interviewede og landsforeningen Børn, Kunst og Billeders billedarkiv

Tryk
LindeTryk

Copyright
Kompetencecenter for børn, unge og billedkunst og forfatterne
Der kan frit citeres fra *BÅDE-OG. Om samarbejde mellem billedskoler og folkeskoler* med tydelig kildeangivelse.

2016

ISBN: 978-87-999144-0-1

INDHOLD

- 4 Indledning og opsummering af undersøgelsen // Tine Engel Mogensen
- 14 Tæller kunsten? // Rune Gade
- 16 Billedkunst – en vej til værdiskabelse // Lars Goldschmidt
- 18 Kunsten at fejle produktivt // Interview med Rane Willerslev
- 22 Åben skole – et billede på den nye skole // Søren Bechmann
- 24 Seks spørgsmål til Skolelederforeningen // Interview med Jørgen Mandrup, næstformand
- 26 Billedkunst i skolen – en presset citron // Lykke Østrup Andersen og Susanne Skou Kristensen
- 30 Huskunstnerordningen // Niels Græsholm
- 33 **SAMARBEJDSMODELLER**
- 34 Albertslund Kommune // Projekter for udskolingen med Huskunstnerordningen
- 38 Billund Kommune // Skolekulturnetværk
- 42 Fredericia Kommune // Fordybelsesdage i samarbejde med skoler og kunstforening
- 46 Helsingør Kommune // Formaliseret netværkssamarbejde
- 50 Herning Kommune // Længerevarende temakurser for skoleklasser
- 54 Holbæk Kommune // Længerevarende forløb i samarbejde med BGK
- 58 Horsens Kommune // Valgfag
- 62 Høje-Taastrup Kommune // Halvårsforløb for 12 udvalgte elever
- 66 Københavns Kommune // Ambassadørnetværk
- 70 Køge Kommune // Tværfagligt samarbejde i åben skole-regi
- 74 Thisted Kommune // Spotkurser
- 76 Aarhus Kommune // Valgfag i samarbejde med ungdomsskolen
- 79 **LITTERATURLISTE**

INDLEDNING

BÅDE-OG

Om samarbejde mellem billedskoler og folkeskoler

Af Tine Engel Mogensen

Projektet "Samarbejde mellem billedskoler og folkeskoler – kortlægning, dokumentation og modelbeskrivelser" blev søsat som modelprojekt af Kompetencecenter for børn, unge og billedkunst og opprioriteret som fokusområde i kølvandet på skolereformen og lanceringen af den åbne skole i 2014. Projektet er bl.a. støttet af Undervisningsministeriet. Kompetencecentret har som hovedopgave at samle og synliggøre hele den visuelle fødekæde for at skabe gode muligheder og rammer for arbejdet med børn, unge og billedkunst. Som et led heri har det været af stor interesse at få kortlagt de eksisterende samarbejder mellem folkeskoler og billedskoler og se på, hvordan de kan udvides og udvikles – med den åbne skole som ny medspiller.

Der er en lang og solid tradition for samarbejde mellem folkeskoler og billedskoler i Danmark, og der foregår mange gode samarbejdsprojekter rundt omkring i landet, f.eks. med hjælp fra Statens Kunstfonds Huskunstnerordning; men projekterne er for det meste kortvarige, og erfaringerne fra dem kan hurtigt blive glemt i en travl hverdag. Med den åbne skole, der i højere grad er

forpligtet til at åbne sig over for det omgivende samfund, bør der være grundlag for at etablere mere kontinuerlige, varige og gensidigt forpligtende samarbejder mellem folkeskoler og billedskoler. Samarbejder, der tager afsæt i det, parterne har til fælles – nemlig en dyb optagethed af billedkunstheden og af, hvad billedkunst kan gøre for børn.

Med omdrejningspunkt i en række interviews med såvel billedskole- som folkeskolefolk har jeg i projektet undersøgt udvalgte eksisterende samarbejder mellem folkeskoler og billedskoler ude i kommunerne, og om der er udviklet nye samarbejdsmodeller som direkte eller indirekte følge af skolereformen. Målet for undersøgelsen har således været at finde konkrete eksempler på samarbejds- og organiseringsformer, der bygger oven på gode lokale undervisningsforløb – og som forhåbentlig kan inspirere andre kommuner, skoler og billedskoler, der kan spejle sig geografisk, organisatorisk eller mentalt i modellerne, til at prøve noget lignende. Det er disse forskellige samarbejdsmodeller, der bliver præsenteret i anden del af *BÅDE-OG*.

Rammesætning

Samarbejdet mellem billedskoler og folkeskoler kan imidlertid ikke isoleres fra

den omgivende verden og de aktuelle strømninger i samfundet. For at rammesætte modelbeskrivelserne og sætte samarbejdet mellem de to institutions typer ind i en bredere sammenhæng indledes *BÅDE-OG* med tre tekster, der fra forskellige vinkler belyser billedkunstens udfordringer, potentiale og nødvendighed i en skolehverdag, der i højere og højere grad bliver målt og vejret.

I sin artikel "Tæller kunsten?" slår Rune Gade til lyd for, at billedkunsten og de øvrige æstetiske fag bør inkorporeres fuldgældigt i folkeskolen og tages alvorligt som dannelses- og færdighedsfag, der både kan facilitere elevernes dygtiggørelse og skabe hele individer. Lars Goldschmidt plæderer i sin artikel "Billedkunst – en vej til værdiskabelse" for det gode håndværk – og for, at arbejdet med billedkunst kan give børn og unge en række af de kvalifikationer, der efterspørges på fremtidens arbejdsmarked. Også Rane Willerslev fortæller i interviewet "Kunsten at fejle – en forudsætning for innovation" om, hvordan de metoder og tænke måder, man bl.a. finder i arbejdet med billedkunsten, kan skabe de innovative borgere, som alle efterspørger, men som ofte bliver kvalt i det nuværende skolesystems "korrekthetskultur og måltyranni".

Efter disse tre overordnede tekster skifter fokus til den åbne skole og de muligheder og udfordringer, der ligger i den. I sin artikel giver Søren Bechmann et billede på den nye skole, hvor lærerens og kunstnerens forskellige kompetencer kan komme i spil på en mere grundlæggende måde end før. Der ligger et stort ansvar for forvaltningen af den åbne skole hos skoleledelsen, og vi har stillet en række spørgsmål til Jørgen Mandrup fra Skolelederforeningen – bl.a. om, hvad der skal til for, at skolerne får et mere udbygget samarbejde med billedskolerne.

I de sidste to tekster i første del af rapporten handler det mere direkte om hverdagen i folkeskoler og billedskoler. Lykke Østrup Andersen og Susanne Skou Kristensen skriver om de svære vilkår for billedkunsthaget i folkeskolen og om, hvad man skal være opmærksom

på i samarbejdet med billedskolerne, for at dette bliver vellykket. Afslutningsvis præsenterer Niels Græsholm Huskunstnerordningen, hvis formål er at give børn og unge indblik i og erfaring med kunstneriske processer gennem et møde med en aktiv professionel kunstner, f.eks. på en billedskole. Selvom fokus i undersøgelsen har været at pege på mere bæredygtige modeller for samarbejdet, er Huskunstnerordningen en vigtig spiller på området, som i nogle tilfælde kan bane vejen for mere varige samarbejder. Der dannes hermed en overgang til anden halvdel af rapporten, idet den første modelbeskrivelse – fra Albertslund Kommune – netop drejer sig om billedskolens gode erfaringer med at søge Huskunstnerordningen om støtte til ambitiøse projekter for udskoling.

Målgruppe

I rapporten bliver der således fra et over-

ordnet og filosofisk perspektiv zoomet ind på nogle specifikke temaer med betydning for hverdagen i skoler og billedskoler, inden der i anden del af rapporten stilles skarpt på nogle af de anvendelige modeller, man kan udlede på baggrund af konkrete samarbejdsprojekter mellem folkeskoler og billedskoler. Ikke mindst i kraft af de overordnede artikler om billedkunstens betydning og potentiale for børn og unge henvender rapporten sig til en bred målgruppe med interesse for billedkunstområdet. Mere specifikt er målgruppen på det overordnede plan de landsdækkende organisationer for billedkunstlærerne og billedskolerne, mens det på det lokale plan er kommuner samt ledere og undervisere i folkeskoler og billedskoler, der forhåbentlig i modelbeskrivelserne vil kunne finde inspiration til, hvordan et samarbejde kan gribes an.

Om undersøgelsen

Der er i løbet af 2015-16 foretaget 20 kvalitative interviews med såvel billedskole- som folkeskolefolk i tolv kommuner fordelt over hele landet og alle fem regioner: Albertslund, Billund, Fredericia, Helsingør, Herning, Holbæk, Horsens, Høje Taastrup, København, Køge, Thisted og Aarhus. Billedskolerne har været det oplagte udgangspunkt for undersøgelsen, da de i sagens natur sidder centralt i hvert enkelt samarbejde, mens deres samarbejdspartnere kan findes på flere forskellige niveauer ude i den enkelte kommune. Billedskolerne er udvalgt på baggrund af oplysninger om skolesamarbejde i den seneste billedskoleundersøgelse¹ samt anden baggrundsviden. Der er ca. 110 billedskoler i Danmark, hvoraf mange har samarbejder med folkeskoler, og man kunne givetvis have valgt en række andre oplagte kandidater. Det har imidlertid været nødvendigt at lægge snittet et sted.

I hver kommune er billedskolelederen eller -koordinatoren blevet interviewet. Ca. halvdelen af dem er eller har været ansat som billedkunstlærere i folkeskolen. Ud over interviews og samtaler med folkeskolelærere er skolechefer, kommunale konsulenter og Skolelederforeningen blevet interviewet for at give et lidt bredere billede af virkeligheden ude i kommunerne – også på det strukturelle og organisatoriske niveau.

Undersøgelsen bygger således på samtaler med og udsagn fra mange forskellige personer og flere faggrupper, og alle kommer de til orde i rapporten – både indirekte i beskrivelserne og direkte i de citater, der findes i alle modelbeskrivelserne. Det er således ikke kompetencecentrets eller projektlederens personlige holdninger, der kommer til udtryk, men en mosaik af stemmer og perspektiver på samarbejdet.

1. Se opsummering af landsforeningen Børn, Kunst og Billeders billedskoleundersøgelse fra 2014 her: <http://www.bornkunstogbilleder.dk/nyheder/kortlaegning-af-billedskoler/>

Opsummering af undersøgelsen

Inspirerende projekter, engagerede børn og faglig udvikling for alle parter – det er ofte udbyttet, når billedskoler og folkeskoler finder sammen om billedkunsten. Det viser projektet ”Samarbejde mellem billedskoler og folkeskoler”, som afdækker en række modeller for, hvordan samarbejdet kan gribes an.

I det følgende gennemgås en række af undersøgelsens overordnede resultater, og der tegnes et billede af området, som det træder frem i undersøgelsen, krydret med eksempler fra kommunerne. Gennemgangen afsluttes med en opsamling i form af en række anbefalinger til, hvordan man kan styrke og fremme samarbejdet mellem billedskoler og folkeskoler.

Skolereformen og åben skole: et nyt landskab

Undersøgelsen bekræfter overordnet set det velkendte billede af, at den åbne skole kom lidt skidt fra start. Den første tid efter skolereformen var præget af forvirring, frustration og tøven, hvor alle skulle lære at navigere i et nyt landskab. Både skolechefer og skoleledere bekræfter, at skolerne over en bred kam har haft nok at gøre med at holde skindet på næsen og skruen i vandet i den nye hverdag efter skolereformen og ikke har kunnet prioritere nye samarbejder i regi af åben skole særligt højt det første år. Flere tilkendegiver, at sammenfaldet med lærernes arbejdstidsreform og ændrede arbejdsbetingelser har skabt ekstra udfordringer; det har været et ærgerligt udgangspunkt og har skullet lidt på afstand. År 1 efter skolereformen var det således nødvendigt at fokusere på at få strukturer på plads og skole-

hverdagen til at fungere – og så har man i år 2 så småt kunnet begynde at tage fat på indholdsdelen af skolereformen, herunder åben skole. Billedskolerne har på deres side forholdt sig afventende; de har haft forståelse for skolerens situation og har derfor typisk undladt at ’trænge sig på’ med forslag til nye samarbejder.

Det betyder dog ikke, at alt er gået i stå. Undersøgelsen viser nemlig også, at selvom der måske ikke er søsat en mængde nye samarbejdsprojekter i regi af åben skole, så er der gang i mange gode samarbejder mellem skoler og billedskoler ude i kommunerne. Og at der er grøde, masser af ideer og, måske vigtigst af alt, stor vilje til samarbejde fra begge sider.

Samarbejde på forskellige niveauer

Billedskole-folkeskolesamarbejderne i kommunerne finder sted på mange forskellige niveauer. Det overordnede samarbejde mellem billedskolen og den eller de relevante kommunale forvaltninger fremhæves af mange som altafgørende, da det skaber de nødvendige rammer og kan tilføre ressourcer – ikke kun økonomiske, men også i form af rådgivning, koordinering og kommunikation. Eksempelvis er en kommunal konsulent fra Børn & Unge en vigtig sparringspartner for Aarhus Billed- og Medieskole, og i Køge har en udviklingskonsulent ud over at bevilge penge til et samarbejdsprojekt også valgt at følge det aktivt og evaluere det med henblik på at kunne bruge erfaringer og viden internt i kommunen.

Ud over det overordnede samarbejde med kommunen er der samarbejdet mellem billedskolens ledelse og den

skoleledelse, hvis centrale betydning jeg skal vende tilbage til. Og der er naturligvis det konkrete samarbejde om selve undervisningen mellem billedskoleunderviser og skolelærer, som i sig selv kan have mange forskellige former, hvilket også modelbeskrivelserne her i rapporten vidner om: fra billedkunstlæreren som en ’gæst’, der bistår billedskoleunderviseren pædagogisk i et forløb, der er færdigudviklet og udbudt af billedskolen, til billedkunstlæreren som medudvikler og -afvikler. Det er et stort ønske hos både mange billedkunstlærere og billedskoleundervisere at kunne indgå i flere af sidstnævnte type dybtgående samarbejder, men forskellige ydre faktorer, herunder mest afgørende lærernes mangel på tid, gør det svært.

Netværk og lokale samarbejder

Samarbejdet mellem billedskoler og folkeskoler er ofte faciliteret af eller indgår i forskellige former for netværk eller andre samarbejder lokalt. For eksempel udbyder Aarhus Billed- og Medieskole valgfag i samarbejde med ungdomsskolen og den enkelte skole, mens billedskolen i Holbæk arbejder sammen med den lokale BGK – Billedkunstnerisk Grundkursus (en talentlinje) om at udbyde ”Kunst i skolehøjde”. I mange kommuner får man en kriblende fornemmelse af netværk på kryds og tværs, og flere af de udvalgte modeller for et kontinuerligt og varigt samarbejde mellem billedskoler og folkeskoler er deciderede netværksmodeller. Det drejer sig om det formaliserede tværinstitutionelle netværksamarbejde i Helsingør, hvor børnekulturkonsulenten sidder for bordenden; Skolekulturnetværket i Billund, som sikrer tæt kontakt mellem Kulturskolen og kommunens skoler; og

det ambassadørnetværk af billedkunstlærere, som Billedskolen i Tvillingehallen i København har opbygget.

Et fagligt netværk i regi af billedskolen kan afhjælpe den faglige ensomhed, man som billedkunstlærer kan føle, f.eks. hvis ens fagteam er blevet nedlagt, som det desværre er tilfældet mange steder, eller hvis man er den eneste billedkunstlærer på en lille skole. Som en skolechef anfører, løfter faglig sparring den faglige barre og sikrer kompetenceudvikling – og det er nødvendigt for at bibeholde gnisten i forhold til et fag, som over en bred kam bliver underprioriteret på skolerne. Det er her nærliggende – med blandt andre Rune Gade og Rane Willerslev – at sætte spørgsmålstegn ved, om uddannelsesinstitutionerne er gearede til at skabe den eftertragtede kreativitet og innovation med den nuværende fagprioritet?

Faglig sparring

Netop den faglige sparring er omdrejningspunktet for en del andre 'interaktionsmodeller' mellem billedskoler og folkeskoler. I flere kommuner er en decideret kompagnonundervisning eller sidemandoplæring i støbeskeen; en mere formaliseret udgave af det, der allerede foregår i rigtig mange forløb med billedskoler, hvor engagerede billedkunstlærere suger til sig af nye metoder og greb og efterfølgende bruger og videreudvikler disse i deres egen undervisning. På samme måde ønsker flere billedkunstlærere ifølge undersøgelsen at bruge billedskoler som kunstfaglige konsulenter for skolerne – så de ikke skal ud og opfinde alting selv, hvis de f.eks. vil lave et udsmykningsprojekt. Endelig kan billedskolerne i tilfælde, hvor der ikke er linjefagsuddannede billedkunstlærere på en skole, eller billedkunstlærere ikke har mulighed for at varetage undervisningen i billedkunst, gå ind og varetage undervisningen i en periode. I Horsens er billedskolen således blevet kontaktet af skoler, der gerne vil udbyde valgfag i billedkunst, men

ikke har lærerkræfterne til det, hvorefter der er indgået samarbejdsaftaler. Generelt skal undervisning i billedskoleregi dog naturligvis ikke være en erstatning for, men et supplement til billedkunstundervisning varetaget af faguddannede billedkunstlærere.

Billedskolens roller

Billedskolen kan altså indtage mange roller i forhold til skole og lærere, og i de fleste kommuner findes der da også flere forskellige samarbejdsmodeller. Billedskolen kan – som i Horsens – varetage valgfag, men samtidig også have en række forløb af én dags varighed ude på skolerne. Den kan, som i København, udbyde 70 forløb for skolerne på billedskolen og samtidig have et netværk for kommunens billedkunstlærere. Eller den kan, som i Herning, have et temakursus over 12 gange med skoleklasser, men også samtidig arbejde tæt sammen med de lokale kirker. I modelbeskrivelserne i anden del af rapporten har jeg for hver enkelt kommune fokuseret på én model, som forhåbentlig vil kunne inspirere andre. Det kan enten være et nyt samarbejde, som er opstået i kølvandet på skolereformen og åben skole, noget, som er særligt for stedet, eller som er et specielt godt eller tydeligt eksempel på en i øvrigt udbredt samarbejdsmodel. Hovedfokus ligger på det kontinuerlige og varige samarbejde og længerevarende forløb, men der er også eksempler på kortere 'nedslag'.

Dialog og forventningsafstemning

Generelt vil billedskolerne og folkeskolerne meget gerne 'i lag' med hinanden, udveksle og samarbejde. Der er gennemgående en stor forståelse og udtalt respekt for de forskellige fagligheder og det konstruktive møde mellem dem – i det konkrete samarbejde.

For at det kan blive et givtigt møde og et inspirerende samarbejde, er det nødvendigt med en god dialog og et grundigt forarbejde. Dét er blevet fremhævet igen og igen, når jeg har talt med

såvel billedskole- som folkeskolefolk. Fra begge sider understreges vigtigheden af at finde hinanden og anerkende hinandens kompetencer, for i undervisningen er der brug for begge 'sæt' kompetencer. Helt konkret anbefales det – i det omfang, det overhovedet er muligt – at læreren og billedskoleunderviseren mødes inden et billedkunstforløb og forventningsafstemmer, så begge parter ved, hvad det er, de skal arbejde sammen om, hvad der skal ske, og hvad deres roller er. Her er der også mulighed for at tale sig ind på ét af de store temaer i forbindelse med åben skole generelt: nemlig, hvordan læringsmålene tænkes ind, og i hvor høj grad eksterne aktører skal rette ind og til i forhold til læringsmål. Det er præcis denne mulighed for, at faglighederne sættes mere direkte i spil med hinanden – hvor læreren har den professionelle tilgang til arbejdet med Fælles Mål og elevernes læreprocesser, kunstneren til sin kunstneriske praksis – som Søren Bechmann adresserer i sin artikel her i rapporten og ligefrem kalder "den nye åbenbaring".

Fleere billedkunstlærere understreger det dobbelte udbytte ved samarbejdet med billedskolerne: Dels naturligvis den faglige inspiration; dels muligheden for at se sine elever lidt udefra, mens en anden er den primære underviser. Mens billedskoleunderviseren omvendt kan få udbytte af at skulle sætte (andre) ord på sin praksis, lære en del om, hvordan man håndterer store grupper af ikke altid lige motiverede elever, og høste gode pædagogiske 'tricks'. På den måde kan fagligheder og kompetencer sættes i spil og udveksles til gensidig berigelse.

Et fælles sprog

Det handler om respekt. Om, at man arbejder meget bevidst på at nedbryde eventuelle skel mellem skole- og kulturområdet; og om, at man (op) finder et fælles sprog, hvormed man kan udtrykke respekten for hinandens fagligheder – og i det hele taget forstå hinanden. Netop terminologien om-

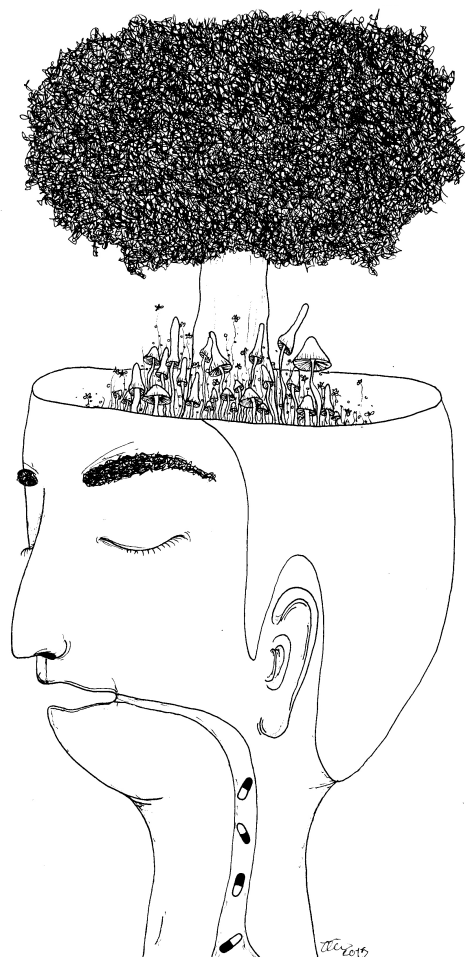
kring Fælles Mål og læringsmål og de billeder, den fremkalder hos mange, er et eksempel på, at der kan synes langt fra en skolehverdag til en billedskoles forståelsesramme med vægt på æstetiske læreprocesser. Men i virkeligheden kræver det 'bare' en ny bevidsthed om, hvad det er, man kalder tingene – og hvordan man italesætter den undervisning og læring, der foregår. Som Claus Picard fra Aarhus Kommune udtrykker det, så er det, der først og fremmest er på spil i arbejdet med læringsmål, at man går fra *underforstået læring* til *synlig læring* i undervisningen. At billedskolen i det konkrete samarbejde med en skole eller den enkelte lærer synliggør, hvilken læring der er i dens aktiviteter – hvilket mange af billedskolerne allerede er i gang med. Kan forløbet dække noget, eleverne i forvejen skal lære, så lærerne ikke skal indhente 'den tabte tid' bagefter? Omvendt behøver billedskolen ikke at opfinde aktiviteter, der opfylder bestemte læringsmål. Den skal ikke bare være 'mere skole', men have lov at være i sin egen ret, med sine egne processer og erkendelser – og det *andet*, den kan give.

Nye rammer og nye roller

Det er en genkommende erfaring, at hvis man hiver eleverne ud af deres vante kontekst – på både den ene og den anden måde – og ind i en ny, så sker der noget. Meget tyder på, at der er ekstra meget at hente for alle parter, hvis man har mulighed for at lægge undervisningen uden for skolen. Scenekiftet kan være vigtigt i fastholdelsen af billedskolen som en anden læringsarena end folkeskolen. Og som flere billedkunstlærere fremfører, så har børnene måske nu, hvor de har fået længere skoledage, mere end nogensinde *brug* for at komme ud af huset! Det er da også noget, der i høj grad bliver lagt op til med den åbne skole, men

som desværre ser ud til i nogen grad at blive modarbejdet af lærernes nye arbejdstidsregler og spredte og sparsomme forberedelsestid, som Lykke Østrup Andersen og Susanne Skou Kristensen påpeger i deres artikel her i rapporten.

Men også selvom der ikke er mulighed for at flytte børnene fysisk, kan et billedskoleforløb stadig tilbyde et andet

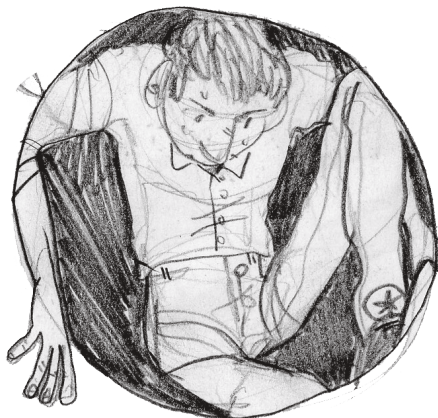
'rum' – i kraft af, at det har nogle andre vilkår og rammer. Der er mere tid, mere plads til fordybelse end på de sædvanlige 45 minutter, eleverne kan nå at fejle og komme stærkt igen, eller måske erkende, at det i virkeligheden var det

'fejlslagne', der var det mest interessante; men de kan under alle omstændigheder blive klogere på billedkunstneriske virkemidler og den kreative proces.

Samtidig er der mulighed for at starte på en frisk for eleverne, som kan få en chance for at træde ud af én rolle og ind i en helt anden og uventet. Det kan være, at den elev, der mest er kendt for ikke at kunne stave, pludselig viser sig at være rigtig god til at arbejde med kreative processer og kan få et positivt boost af det. En sådan succesoplevelse kan have en positivt afsmittende virkning på elevens selvværd og opførsel i øvrigt – og på både hans kammeraters og læreres syn på ham. Mange billedskoler har succes med f.eks. at arbejde på tværs af klasser og årgange, så eleverne også på dén måde kommer ind i nye sammenhænge.

Ledelsens betydning

Det er i høj grad skoleledelsen, der skal skabe rum og mulighed for nye sammenhænge, og i det hele taget for skolens samarbejder med eksterne partnere. Det er således et klogt træk, at Billedskolen i Tvillingehallen i forbindelse med Ambassadørnetværket af billedkunstlærere er gået gennem skolelederne og har bedt dem om at udpege den enkelte skoles ambassadør. På dén måde sikres det ejerskab til billedkunstområdet, som man ellers ikke kan tage for givet hos skolelederne. Og lige meget, om det drejer sig om tid til dialog, formøde, netværksdeltagelse eller decideret kompagnonundervisning – eller om at sikre, at den daglige billedkunstundervisning varetages af faguddannede undervisere – er det skolelederen, der skal forstå behovet og imødekomme det. I Køge har en skoleleder været særdeles aktiv i etableringen af samarbejdet mellem skolen og billedskolen og har netop påtaget sig den rolle at sikre projektets praktiske gennemførlighed, bl.a. gennem den nødvendige fleksibilitet i skemalægningen.

Central instans på skolerne

Én ting er en lydhør ledelse på skolen, når man som lærer har et ønske om at indgå i et samarbejde med en billedskole. Men hvordan får man overhovedet nys om, at det er *muligt* at indgå i et samarbejde med billedskolen? Både lærere og billedskoleundervisere understreger det formålstjenlige i, at der er en central instans på skolerne, som danner bindeled mellem skolen og de eksterne aktører – og f.eks. sørger for, at informationerne kommer derhen, hvor de skal. Behovet er ikke just blevet mindre efter skolereformen og åben skole. Foranlediget heraf har Undervisningsministeriet lanceret Læringskonsulenterne, som kan give vejledning og faglig sparring til kommuner og skoler, bl.a. om den lokale organisering af den nye skoledag, så mulighederne i den åbne skole bliver udnyttet bedst muligt.

I enkelte kommuner er der deciderede åben skole-konsulenter, men ellers er det mange steder skolebibliotekerne – som med skolereformen blev til ”pædagogiske læringscentre” (PLC) for at understrege, at fokus ligger på læringsrettede aktiviteter – der har fået den rolle. Dog er det tilsyneladende meget forskelligt, hvordan det fungerer ude i kommunerne, og generelt kan det være en udfordring, at PLC skal tage sig af alle tilnærmelser til skolen fra det omgivende samfund og være en slags formaliseret idébank for det hele. I *Årbog 2015-16. Antologi om pædagogiske læringscentre* udtrykker Birgitte Reindel, der er formand for Pædagogisk Læ-

ringsCenterForening, håb om, at PLC snart vil få sat kulturformidlingen mere på dagsordenen igen efter to skoleår, hvor hovedindsatsen generelt pga. skolereformen har ligget på andre områder. I Helsingør er det skrevet ind i PLC-jobbeskrivelsen, at de er kulturkontakt – noget, de også tager på sig – hvilket kunne være et eksempel til efterfølgelse. Det samme kunne et decideret netværk af billedkunstlærere, som man har det i København, og som sikrer fag-faglige ambassadører ude på skolerne.

Lokale forskelle og vigtige ildsjæle

For indeværende er der store lokale forskelle. Nogle er nået langt med åben skole, mens andre næsten ikke har fået taget hul på det. Det skyldes kommunale strukturer og økonomi, men også den enkelte skoles og billedskoles eksisterende samarbejdskultur, for den første lidt tumultariske tid efter skolereformen har det i høj grad været nødvendigt at tage udgangspunkt i det allerede etablerede. Som Henriette Krag, Chef for skoler og uddannelse i Albertslund Kommune, udtrykker det, så er de steder, hvor samarbejdet blomstrer nu, tit der, hvor man har haft en tradition for det, og der derfor har været noget at bygge videre på, mens der ikke rigtig har været muskler eller energi til at prøve noget helt nyt af.

Lokalområdets muligheder må desuden tages i betragtning. Ikke alt fungerer alle steder; det, der er muligt i København eller Aarhus, er ikke nødvendigvis muligt i Thisted eller Køge – og omvendt. I stedet for at satse på en *one size fits all*-model får man en masse forærende, hvis man tager udgangspunkt i mulighederne lokalt: eksisterende strukturer og netværk, fungerende samarbejder og dem, der rigtig gerne vil. I det hele taget er det slående, i hvor høj grad området er afhængigt af dedikerede enkeltpersoner og ildsjæle, både på billedskolerne, på skolerne og på kommunalt plan, og personlige relationer er i mange tilfælde helt afgørende for, hvor godt samarbejdet kommer op at køre. Det er

naturligvis ekstra tydeligt i en lille kommune som Thisted, hvor billedskole-samarbejdet hviler på en enkelt person, som har tegnet området gennem mange år, og hvor det måske ikke er oplagt, hvem tøjerne kan gives videre til i forbindelse med et forestående generationsskifte. Også, fordi såvel mentalitet som ydre vilkår kan have ændret sig.

For de billedskolefolk, der ligesom Helle Sjøgren fra Thisted er eller har været lærere i en af de lokale folkeskoler, f.eks. billedskolekoordinatorerne på kulturskolerne i Fredericia og Billund, giver den ’dobbelte kasket’ selvsagt et unikt lokalkendskab og mulighed for udvekslinger på flere planer mellem billedskolen og folkeskolen, f.eks. med hensyn til faciliteter og materialer. Samtidig kan det være lettere for dobbeltrolleindehaveren(s) projekter at ’glide ind’ og blive accepteret på skolen, ligesom – på det lavpraktiske niveau – adgang til Skoleintra kan gøre kommunikationen omkring billedkunstprojekter meget enklere. En ulempe ved dobbeltrollen kan være, at det bliver sværere at etablere undervisningen i billedskoleregi som noget *andet* end den almindelige billedkunstundervisning i forhold til bl.a. elevernes forventninger, men det lader generelt til at lykkes, selv i de tilfælde, hvor undervisningen må foregå på skolen.

Demokratiske bestræbelser

Også i store kommuner som København og Aarhus er personlige relationer og ildsjæle en væsentlig faktor, om end det hele er knap så sårbart, da der typisk er flere involverede. De fleste steder oplever billedskolerne, at det er Tordenskjolds Soldater blandt skolerne og billedkunstlærerne, der benytter billedskolens tilbud, hvis man ikke laver foranstaltninger for at brede det ud. Og mens billedskolerne på den ene side gerne vil arbejde sammen med de opsøgende og engagerede billedkunstlærere, har de på den anden side også ofte en ambition eller et ideal om at nå alle elever.

I Aarhus Kommune er det fra kommunalt hold en hovedprioritet, at kulturtilbuddene skal gælde og være tilgængelige for *alle* børn i kommunen, og den kommunale konsulent er en vigtig medspiller, når det kommer til at sikre lige adgang til kunst- og kulturtilbud i skoleregion.

Billedskolen i Tvillingehallen udbyder ca. 70 billedprojekter til skoleklasser om året; klasserne vælges efter en demokratisk model, så alle skoler i princippet er repræsenterede, og alle elever i Københavns Kommune statistisk set vil have mulighed for at komme på billedskolen én gang i deres skoletid. Dog er nogle skoler netop mere ivrige brugere af billedskolen end andre, og i anledning af sit 25 års jubilæum i 2015 forsøgte billedskolen at imødegå denne skævhed ved simpelthen at fordele projekterne, så alle skoler fik ét bestemt projekt i én bestemt uge ud fra et stort fælles tema.

I Helsingør har man en politisk vedtaget model, hvor der i netværksregion udbydes en vifte af kulturprojekter til hele årgange (samtlige skoleklasser); her henvender billedskolens projekter sig ofte til 6., men også af og til 7. og 8. årgang. Da tilbuddene er genkommende år for år – og skolelederne er blevet taget i ed – tager skolerne i høj grad imod dem, og de når også ud til de klasser, hvor læreren ikke har kulturtilbud som hovedinteresse. Også i Herning har en skole et genkommende projektsamarbejde med billedskolen, hvor det er samme tidspunkt på skoleåret og samme årgang hvert år, men indholdsdelen kan skifte, alt efter hvad lærerne og billedskolen bliver enige om. Strukturen med et årligt tilbagevendende samarbejde gør, at det bliver lettere at prioritere, og både lærere og skoleledere kan få det med i deres årsplanlægning – som noget selvfølgelig.

Økonomi

Den store knast i forbindelse med samarbejde mellem billedskoler og

folkeskoler er måske ikke overraskende økonomien. Det er meget forskelligt, hvor højt samarbejdet prioriteres i den enkelte kommune. Som modelbeskrivelserne her i rapporten vidner om, er landskabet særdeles broget, da der lokalt findes et væld af forskellige og mere eller mindre bæredygtige finansieringsløsninger: Huskunstnerordningen og andre statslige puljer, særlige lokale puljer, Skoletjeneste og andre kommunale tilskudsordninger, herunder særbevillinger til billedskolens skolesamarbejde, egenbetaling fra skolernes side osv.

De færreste steder er der allokeret flere penge til samarbejdet i forbindelse med åben skole, så det intensiverede samarbejde, der lægges op til, forventes i vidt omfang at blive finansieret inden for de eksisterende økonomiske rammer. Det vækker generelt nogen undren, at der fra højeste sted har været denne forventning om, at en så ambitiøs tænkt åben skole kan køres udgiftsneutralt. Én af de pointer, Jørgen Mandrup fra Skolelederforeningen understreger i interviewet her i rapporten, er, at åben skole ikke kun er skolernes og skoleforvaltningens ansvar, men at andre må tage et medansvar, og at f.eks. andre forvaltninger må engageres ude i kommunerne. I de kommuner, der har etableret en billedskole, er det ifølge Mandrup også ganske rimeligt, at billedskolen simpelthen spørger kommunen: Hvad vil I egentlig med os ind i åben skole?

Både-og

Det tager tid at modne samarbejder – og ikke mindst at skabe nye former for samarbejde. Og som det fremgår af det foregående, er der mange elementer, der spiller ind, hvis man ønsker at fremme et udvidet samarbejde mellem billedskoler og

folkeskoler i regi af åben skole. Tilsvarende er der mange overvejelser, som både folkeskoler og billedskoler må gøre sig, for der er ingen idé i bare at samarbejde for enhver pris. Berit Nørgaard, der er leder af Høje-Taastrup Billedskole, sammenfatter her flere af de relevante overvejelser og peger på de vigtigste forudsætninger for et godt samarbejde:

"Det gælder om at være kritisk observerende: Hvad er det egentlig, vi skal derude på skolerne? Vi skal med andre ord overveje, hvilke rammer vi som billedskole kan stå inde for. Hvordan arbejder vi sammen med folkeskolerne? Hvad skal vi med det samarbejde? Hvad er begrundingen for at gøre det? Og så skal skolen jo også spille ud med deres forventninger til samarbejdet. Hvad forventer de, at deres børn og lærere skal have ud af det? Hvis ikke begge parter kan se meningen med det, man gør, så gør man det bare, og så bliver det noget skrammel. Hvis folkeskolerne ikke kan se det overordnede i et kunstprojekt, en mening, noget, der bare er super interessant, som man glæder sig til, men i stedet tænker, 'vi har ikke penge til det, og hvorfor skal vores elever over til den der billedskoleunderviser, for vi laver egentlig nogle

OK projekter her'. Os og dem-tankegangen opstår, når parterne frygter, at de ligger i konkurrence med hinanden. Et godt forarbejde til et kommende samarbejde forhindrer denne tankegang. Helt grundlæggende ønsker både billedskolen og folkeskolen jo, at børnene får en god og lærerig oplevelse med billedkunst.” (Berit Nørgaard i interview, februar 2015)

Det er i virkeligheden det bedst tænkelige udgangspunkt for et samarbejde: at begge parter vil det bedste for børnene med billedkunsten. Men hvis begge skal kunne se meningen med samarbejdet og have ejerskab til det, stiller det krav til den forudgående forventningsafstemning og rollefordeling: den gode dialog, hvor parterne får afklaret, at de ikke er konkurrenter, men at de ved at sætte deres forskelligheder i spil kan nå længere og skabe mere med børnene, end de ville kunne hver for sig. Det er denne dialog, der skal skabes gunstige rammer for, i form af tid og rum. Bo Meldgaard, Centerleder for skolerne i Herning Kommune:

”Det der med, at man får udstukket nogle alenlange direktiver – dét tror jeg simpelthen ikke på. Men jeg tror på, at kendskab giver venskab. Jeg tror, det drejer sig om at sætte folk sammen, og de så selv finder ud af, hvad der giver mening at have dialogen om.” Måske kan dialogen med tiden udvikle sig til et fælles sprog, så parterne i endnu højere grad kan trække på samme hammel og også udadtil tale billedkunstens sag.

På den anden side kan man ikke tale sig til samarbejde. Man må (også) bare springe ud i det, som Anders Rodin fra Billedskolen i Tvillingehallen er inde på:

Det kan godt ske, at det ikke bliver helt lige så forkromet og stort, som politikerne havde tænkt det, men hvis det afstedkommer, at der er en åbning og mere samarbejde, så kan man begynde at arbejde på nogle projekter og sætte nogle skibe i søen og prøve noget af... Det alene vil jeg synes er rigtig fint. Så bare det, at der er noget, der hedder åben skole, kan måske være en slags fælles rum, man kan mødes i.” (Anders Rodin i interview, februar 2015)

Undersøgelsen ”Samarbejde mellem billedskoler og folkeskoler” bekræfter heldigvis, at der fra begge sider er stor lyst og udtalt vilje til samarbejde – og til at mødes i det fælles rum.

Samarbejde mellem billedskoler og folkeskoler er et både-og. Eleverne skal både opleve høj kvalitet i den almindelige billedkunstundervisning og have de anderledes erfaringer, der opnås gennem mødet med en professionel kunstner – for samarbejde med billedskolerne skal ikke udradere faguddannedes billedkunstundervisning i skolen, men være et supplement til den. I planlægningsfasen skal der både være rum til udstrakt dialog og forventningsafstemning mellem parterne – og mulighed for spontane tiltag. Og i det konkrete samarbejde skal både lærernes og billedskoleunderviserens fagligheder og kompetencer i spil, så de supplerer hinanden. Til glæde og gavn for alle parter, først og fremmest børnene.

ANBEFALINGER

Følgende kan fremme gode samarbejder mellem billedskoler og folkeskoler:

- at der tages afsæt i de eksisterende behov og muligheder lokalt
- at der etableres stærke lokale netværk
- at kapaciteten af uddannede billedkunstlærere udnyttes bedre på skolerne (høj kompetencedækning)
- at skoleledelsen tages i ed (gennem såvel intern som ekstern påvirkning)
- at der etableres en billedkunst- eller kulturkontakt på skolerne
- at samarbejdet ligger som fast, årligt tilbagevendende forløb eller aktivitet (f.eks. omkring Billedkunstens Dag)
- at begge parter udviser fleksibilitet, både på det praktiske niveau og i overført betydning
- at der tilstræbes fælles udvikling af undervisningsforløb
- at der lægges vægt på fælles forberedelse og dialog, herunder:
 - forventningsafstemning og rolle- og ansvarsafklaring
 - brug af parternes forskellige kompetencer
 - afklaring vedr. relevante læringsmål og sammenhængen med den øvrige undervisning
- at der afsættes tid til løbende sparring, erfaringsopsamling og evaluering

2. Jf. også EVAs rapport *Inspiration til arbejdet med skolereformen – de første erfaringer med en længere og mere varieret skoledag* (2014), hvor der for hvert afsnit opremses gode råd. I forbindelse med modelteksten om Køge Kommune her i rapporten gengives i sin fulde længde udviklingskonsulent Trine Louise Lehmanns liste over ”opmærksomhedspunkter”, der er etableret ud fra et konkret samarbejde i kommunen.

TÆLLER KUNSTEN?

Af Rune Gade, lektor i kunsthistorie ved Institut for Kunst- og Kulturvidenskab på Københavns Universitet, fhv. formand for Statens Kunstråd

De æstetiske fags stilling i folkeskolen har i mange år været under stærk forvitring, fordi der ensidigt er blevet fokuseret på at styrke fag som dansk og matematik. Færdigheder i dansk og matematik indgår i de internationale PISA-undersøgelser, som siden indførelsen i 2000 er blevet det altdominerende måleredskab og kvalitetsparameter for danske folkeskoler. Også de nationale test måler elevernes færdigheder i dansk, matematik og i naturfagene, men forbigår de æstetiske fag.

Paradoksalt nok befinder vi os i en virkelighed, hvor kreativitet, innovation og nytænkning er efterspurgt og dyrt betalte egenskaber, som både erhvervslivet og politikerne skriger efter, men hvor de æstetiske fag, som kan raffinere og levere råstofferne til disse egenskaber, systematisk bliver nedprioriteret. Kan det ikke måles, tæller det ikke. Derfor er de æstetiske fag blevet nedprioriteret. Men kunstens styrke er netop, at den *ikke* kan måles. Kunsten handler ikke om reproduktion af eksisterende viden, hvor to plus to giver fire, men om skabelse af ny viden, af nye former. Her kan man aldrig helt vide, hvad man får. Man kan sige, at kunsten tæller ved at give os det umålelige, det som afviger fra normen og forventningen – akkurat det, vi ikke regner med. Men det er ikke ensbetydende med,

at kunst ikke kan vurderes kvalitativt, eller at færdigheder er underordnede og traditionsbevidsthed ligegyldig.

Der er god plads til at høje ambitionsniveauet for kunsten i forhold til børn og unge. Alle børn og unge burde have adgang til kunst af højeste kvalitet. Det burde være en politisk strategi at sikre dette – oplagt gennem sådanne tilskyndelser til forpligtende samarbejder mellem kulturinstitutioner og folkeskoler, som ideen om åben skole rummer. Dermed kunne der skabes mulighed for, at alle børn og unge med interesse, lyst og evner kunne udvikle og optimere deres kunstneriske talent under den mest kyndige vejledning, så talenter kunne spire og vokse.

Statens Kunstråd foranstaltede 2006 et større forskningsprojekt om de æstetiske fag i folkeskolen, som resulterede i den såkaldte Bamford-rapport. Heri lød en af anbefalingerne, at der burde indføres mere systematiske vurderinger og bedømmelser af de færdigheder og kompetencer, som man sigter efter at give eleverne gennem undervisning i æstetiske fag. Vi skal blive bedre til at udfordre eleverne til at udvikle deres æstetiske sensibilitet, og vi skal blive bedre til at vurdere resultaterne kritisk, men konstruktivt. Med andre ord: større målbarhed, mere evidens, også for kunsten – men vel at mærke med respekt for, at kunst ikke er nogen eksakt videnskab. Kun ved at opstille faglige læringsmål for undervisningen i fag som eksempelvis billedkunst og musik kan man forvente, at fagene bliver taget seriøst.

Naturligvis skal det sammenkobles med en løbende indfrielse af disse mål samt en udmøntning af dem i konkrete bedømmelser af elevernes præstationer. Som det bliver formuleret et sted i Bamford-rapporten, så hersker der i det danske skolevæsen en udbredt holdning om, at ”det er en ’dårlig ting’ at rette på børns musikalske udvikling, dramaopførelser eller kunstværker.” Ligeledes afstår lærere ifølge rapporten fra at forholde sig kvalitativt til elevernes processer og frembringelser. Men hvis alt er lige godt, og der ikke er nogen kriterier for, hvilke mål der stræbes efter – ja, så bliver det hele også lidt ligegyldigt, og eleverne bliver ikke udfordret til at udvikle sig. Det er blandt andet sådan en mangel på mål og midler, der skaber opfattelsen af, at de æstetiske fag er en slags pausefag, hvor eleverne kan puste ud mellem de mere alvorlige forventninger og krav, de møder i dansk, matematik og naturfag. Æstetik reduceres på den måde til rekreation frem for kreativ skabelse.

Det er stærkt bekymrende, for der foreligger masser af forskning, som peger på, at kunsten i sig selv – ikke som en løftestang for bedre læse- og regneevner – er værdifuld, nyttig og ligefrem essentiel, fordi den udvikler evner til koncentration, fordybelse, tålmodighed, indlevelse, planlægning, finmotorik, koordination, samarbejde, nytænkning og nyskabelse. Alle egenskaber, som er helt nødvendige for at opnå personlig integritet og at kunne begå sig i et moderne, demokratisk samfund. Derfor er det også egenskaber, som er værdifulde

for alle, uanset om de ønsker selv at gå kunstnervejen, eller om de bevæger sig i andre uddannelsesretninger. Selvsagt er kunsten ikke det eneste, der kan bibringe og raffinere sådanne egenskaber, men kunstens appel til sanserne og følelserne giver den en særstatus og en mulighed for at nå børn og unge, der ikke nødvendigvis er bogligt stærke.

Kunsten er et indirekte redskab til at skabe selv-tænkende og deltagende individer, som evner at udtrykke sig og at fremsætte hypoteser og forestillinger om noget fremtidigt, som ikke eksisterer endnu. Hypotetisk tænkning ligger som bekendt både til grund for digtekunstens største fiktioner og den politiske tænkings utopier og visioner. Kunsten tilbyder *alternative* universer og forestillinger om verden. Nok så vigtigt kan kunstneriske hypoteser fremsættes i andre medier end sproget, som fx når man i musikken bruger lyd og klang, i teatret bruger gestik og mimik eller i billedkunsten bruger maling og farver. I alle tilfælde kræver den kunstneriske proces evner til at arbejde med hypoteser: *hvad nu hvis?* At komponere (et billede, et stykke musik, en forestilling eller en fortælling) består netop i at undersøge, hvad der sker, hvis man sætter en ting sammen med en anden og dermed skaber nye strukturer. Kunsten er grundlæggende eksperimenterende. Faglige og dannelsesmæssige aspekter udgør med andre ord en helhed i de æstetiske fag.

Hvis de æstetiske fag skal styrkes i folkeskolen, kræver det en respekt og forståelse for de færdigheder, som kunsten forlanger, og for de traditioner, som kunstarterne bygger på. Den enkelte elevs lyst til at udtrykke sig

skal stimuleres gennem kendskabet til de virkemidler, der er til rådighed aktuelt, og som historisk har influeret på kunstens udvikling. Det er vigtigt, at dette arbejde sker med forståelse for, at hverken kunstnerisk skabelse eller kunstforståelse kan sættes på en simpel opskrift, men involverer komplekse frembringelsesprocesser og fortolkninger, hvor der ikke gives entydige sande eller falske opskrifter og facit. Netop denne kompleksitet og nuancerighed er kunstens styrke. Men fraværet af simple manualer er ikke ensbetydende med, at det er umuligt at opstille undervisningsmål, eller at der ikke foreligger en historisk viden, som eleverne bør stifte bekendtskab med. I de større klasser foreslog Bamford-rapporten konkret at arbejde med elev-portfolios, der dokumenterer udvikling og fremskridt hos den enkelte hen over et skoleår, hvilket åbner for kritiske vurderinger af elevarbejderne, uden at udelukke nogen.

Med den nedprioritering af de æstetiske fag, som folkeskolen har oplevet gennem en årrække, er det oplagt at involvere de professionelle kunstnere og andre kunstfagligt uddannede i arbejdet med at genoprette og styrke billedkunstområdet. Kunstnerne er de levende bærere af de færdigheder og den viden, som kunstens skabelse kræver. Ved at trække på professionelle kunstnere kan man derfor sikre den lødighed og viden samt det engagement i det kunstneriske arbejde, som kan skabe respekt omkring de æstetiske fag og indsigt i deres store potentialer. De professionelle kunstnere er garanter for kvalitet og for engagement og udgør en kæmpe ressource, når det gælder børn og unges møder med kunsten. De kunstfagligt

uddannede personer, der arbejder på forskellige kulturinstitutioner, har masser af erfaringer med at formidle kunst. De besidder en dyb viden om kunstens historie og om de enkelte værkers betydning. Det er en åbenlys ressource af viden og analytisk indsigt, som kan inddrages i arbejdet med at højne billedkunstens position i folkeskolen.

Der foreligger en række inspirerende modeller for, hvordan kunsten og kunstnerne i højere grad kan bringes i spil i forhold til folkeskolen. Fx Huskunstnerordningen, som Statens Kunstråd iværksatte i 2004, og som betyder, at institutioner kan få tilknyttet en kunstner i en kortere eller længere periode. Eller forsøgene med talentudvikling i regi af Billedkunstneriske Grundkurser (BGK), som løb fra 2006-2009, hvorefter de desværre mistede deres økonomiske støtte, men i visse kommuner bliver videreført med kommunal støtte, trods det manglende statslige bidrag.

Hvis man ønsker at sikre en helhedsskole frem for en heldagsskole, så skal der skabes bedre plads til kunsten. Både i form af flere timer til de æstetiske fag og i form af et højere ambitionsniveau for undervisningen. Folkeskolen bliver aldrig for alvor holistisk, hvis den ikke fuldstændigt inkorporerer de æstetiske fag og tager dem alvorligt som dannelses- og færdighedsfag, der kan facilitere elevernes dygtiggørelse. Og folkeskolen bliver heller ikke i stand til at skabe hele individer, hvis ikke den lader sine elever få et indgående kendskab til kunsten, dens righoldige traditioner og mange muligheder.

BILLEDKUNST – EN VEJ TIL VÆRDISKABELSE

Af Lars Goldschmidt, civilingeniør og ph.d., partner i Goldschmidt Rise and Shine IS og bestyrelsesmedlem og -formand i en række virksomheder inden for uddannelses- og energisektoren. Han har arbejdet som direktør i Arbejdsmarkedsstyrelsen, Foreningen af Rådgivende Ingeniører og Dansk Industri.

Mennesket er et socialt væsen, der som andre flokdyr bliver accepteret og overlever i flokken ved, at det bidrager med noget, som har værdi for resten af flokken. Det gælder i det civile liv, og det gælder på arbejdsmarkedet. Værdien kan have mange former: økonomisk værdi, social værdi, emotionel værdi etc. Det afgørende er, at det, du er og gør, skal have betydning for andre end dig selv. Det, din fremtidige livskvalitet afhænger af, er, at du lærer at interessere dig for og håndtere denne betydning. Arbejde med billedkunst er en vigtig vej ind til denne forståelse. I det følgende fokuseres på værdiskabelse i en arbejdslivskontekst og på, hvad arbejde med billedkunst kan bidrage til at udvikle forståelse for og beherskelse af.

Jeg har gennem mange år beskæftiget mig med, hvilke kvalifikationer der er vigtige som forudsætning for at kunne klare sig godt på arbejdsmarkedet. Det har jeg som leder i offentlige og

private virksomheder og som interessevaretager på vegne af forskellige dele af erhvervslivet. Hvis man skal klare sig godt på fremtidens arbejdsmarked, så skal man forstå de mennesker, man arbejder sammen med, og dem, man vil udveksle værdier med (kunderne). Man skal kunne arbejde fornyende, skabe nye produkter, arbejds gange eller serviceydelser på basis af viden og inspiration fra hele verden. Man skal kunne oversætte ideerne til deres ”fysiske” udtryk i verden. En oversættelse, der skal have skønhed og håndværksmæssig kvalitet i øvrigt, der lever op til, hvad modtageren oplever som smukt, interessant og/eller tilfredsstillende. Det er dimensioner, der kan arbejdes med i billedkunst og andre af de såkaldt kreative fag mere direkte og håndgribeligt end i de klassiske teoretiske discipliner som matematik, dansk eller historie.

For at kunne skabe noget, andre tillægger værdi, så er det for det første nødvendigt at forstå, hvad der kendetegner det, de tillægger værdi, og for det andet at have de intellektuelle og håndværksmæssige forudsætninger for at skabe det.

At forstå, hvad andre tillægger værdi, forudsætter, at man kan interessere sig for og beskæftige sig med et andet subjekt end en selv. Man skal overskride curlingbarnets narcissisme og undersøge, hvad andre mennesker, der er forskellige fra en selv, kan synes er smukt,

vigtigt, forkert etc. Billedkunsten er et vindue ind til disse temaer. Billedkunsten gør det naturligt at behandle disse temaer i diskussionen af billedudtryk fra forskellige perioder og kulturer.

Billedkunst er produktet af intention, kreativitet og håndværk. Kunstnerisk intention er det, kunstneren vil med sit værk. Den kunstneriske intention spænder vidt, fra den rene selvudfoldelse til mere bevidst stillingtagen til, hvad værket skal udtrykke, og hvad det skal kunne betyde for beskueren. Analysen af kunstnerisk intention, både etablerede kunstneres og elevens egen, kan give erfaringer med, hvad man kan udtrykke visuelt under hensyn til, hvad udtrykket skal betyde for beskueren, og den kontekst beskueren befinder sig i.

Den kreative proces, hvor man søger indad i sig selv efter udtryksmuligheder og udad i verden efter inspiration, er en grundlæggende del af den udøvende billedkunst. Billedkunsten giver derfor mulighed for både at få indblik i andres kreative processer og for selv at arbejde kreativt.

For at intentionen og kreativiteten kan realiseres, forudsættes håndværket. Håndværk forstået som oversættelse af en idé til et konkret udtryk i den fysiske/socialt verden. Fra at ideen er inde i kunstnerens hoved, skal den ud som noget, andre kan forholde sig til.

En proces, der ofte forudsætter sublimt håndværk. I arbejdet med visuel kunst kan eleven opleve ikke bare, hvad andre har udført af håndværksmæssigt arbejde, men også hvad det kræver af en selv at oversætte ideer til udtryk. Opleve, at det ikke er nok at have ideen og viljen. Det kræver også omhu og træning. Det er følgelig vigtigt, at eleven gennem eget arbejde med visuelle udtryk oplever forskellen på og lærer at skelne mellem godt og dårligt håndværk. En evne til at skelne, der ikke må sløres af utidig ros af hæsligt makværk, bare fordi det er udført af et ung menneske.

Det er vigtigt, at billedkunst præsenteres for eleven af mennesker, der kan være autentiske bærere af billedkunstens potentiale. Det skal være mennesker, der kan være gyldige sparringspartnere i elevens processer. Skal eleven forstå og begejstres for både det storslåede og den nødvendige slidsomhed og omhu i skabelsen af god visuel kunst, så skal læreren være et gyldigt bud på netop

det. Ikke nødvendigvis en skabende kunstner, men en reelt begejstret, omhyggelig og kompetent billedkunstlærer. Den, for hvem det middelmådige er tilstrækkeligt, kan aldrig formidle den oplslugende søgen efter det fremragende.

Det er således vigtigt, at der arbejdes med billedkunst som en selvstændig disciplin. Billedkunst formidlet af lærere, der insisterer på at strække sig efter det fremragende i respekt for, hvad der er det opnåelige i elevens perspektiv.

Visuelt materiale indgår i næsten alle fag med forskellige funktioner relateret til disse fags behov, grafer i matematik, kort i geografi, film i historie og dansk. Der er grund til også at anlægge et billedkunstperspektiv på noget af dette materiale. Det kan være med til at belyse, hvorfor materialet ser ud, som det gør, og hvordan det påvirker mennesker, der udsættes for denne form for materiale/kommunikation. Jacob Holdts *Amerikanske Billeder* kan ses

såvel som et kunstnerisk udtryk, et politisk manifest og samtidshistorie. Der er værdi i at belyse det fra alle tre vinkler.

Det er vigtigt at møde udøvende kunstnere og miljøer, hvor kunsten og det visuelle udtryk er et vigtigt anliggende. På grundskolens hjemmebane vil og bør elevernes læring være det vigtigste anliggende. Fagene i deres egen ret underordnes læringen. Sådan skal det være. Men det bør suppleres med begejstrede mennesker, for hvem faget, her billedkunsten, er det vigtigste anliggende i hele verden, mennesker, for hvem søgen efter det sublime er en nødvendighed. Samarbejde med kunstnere, billedskoler eller lignende er oplagt i regi af åben skole, som nu indgår i folkeskolereformen. Det er ikke, fordi jeg ønsker at flertallet af eleverne skal tændes af billedkunstens hellige ild. Men fordi de skal opleve, at tænder eksisterer i verden og er en berigende livsdimension.

KUNSTEN AT FEJLE – EN FORUDSÆTNING FOR INNOVATION

Interview med Rane Willerslev

I sommeren 2015 skabte socialantropolog og professor Rane Willerslev debat, da han angreb hele skolesystemets "korrekthetskultur" og nærsynede fokus på det målbare – et måltyranni, som i sagens natur også går ud over billedkunsthaget. I dette interview uddyber han nogle af sine pointer, trækker paralleller til billedkunst og kommer med et bud på, hvordan man kan skabe innovative borgere.

Hvordan fik du færtten af korrekthetskulturen og måltyranniet?

Jeg skulle eksaminere en MA-opgave sammen med censor og sagde, "det der er da ret originalt, skal vi ikke give vedkommende en høj karakter?" Men fik at vide af censor, at det kunne vi ikke, og fik kastet det nye karaktersystem og regelsættet i hovedet – og det var jo fuldstændig rigtigt: Man vurderer opgaven ud fra, om den studerende har svaret 100 % korrekt, og det giver så 12. I den opgave, vi sad med, havde den studerende helt klart forsøgt noget nyt og anderledes, men uden at mestre det 100 %, og måtte derfor straffes rent karaktermæssigt. I stedet bliver det de opgaver, som er pæne og rutineprægede, der belønnes med 12. Og de fleste studerende reagerer jo prompte på det. Det første, de spørger om, er, "hvad skal der til for at få 12 på det her kursus?" Resultatet er, at systemet med vold og

magt gør de her kvikke mennesker til rutineprægede papegøjer. Det er helt håbløst og spild af potentiale. Og så rekrutterer man de kommende forskere blandt 12-talsstuderende, dem, som har lavet de glatte og korrekte opgaver.

Der er en fuldstændigt sindssyg korrekthetskultur bygget ind i karaktersystemet, som har som sit ypperste mål, at du ikke må fejle. Og det var egentlig det, jeg reagerede imod. Mit hovedbudskab er simpelt: At kunne fejle produktivt er en forudsætning for at skabe store tanker eller innovation på alle planer. For vi må spørge os selv, hvad det indebærer at skabe noget kreativt? Kreativitet er, i min optik, at stykke ting sammen, som egentlig ikke hører sammen, på en meningsfuld måde. Det indebærer en proces, hvor du nødvendigvis må kunne fejle undervejs. Og så er der et håb om, at det på et eller andet tidspunkt siger 'pling', og så har du opfundet en ny videnskabelig teori, en ny type kunstværk, et nyt produkt eller noget andet originalt. Det er sådan, de store indsigter i videnskaben, kunsten og forretningslivet er opstået. Hvis man slår det her med at kunne fejle produktivt ihjel, så slår man selve innovationskraften ihjel. Alle er enige om, at vi skal være et innovationsland og et videnssamfund, og at vi skal leve af ideer – men vi må spørge os selv, om det så afspejles igennem det uddannelsessystem, vi nu kreerer? Overhovedet ikke. Det er jo egentlig bare dét simple budskab, jeg vil have frem.

Det kom bag på dig, at det skabte så meget debat?

Ja, fuldstændig. Jeg havde overhovedet ikke fulgt med i diskussionen om uddannelsessystemet, så da jeg udtalte mig, var det i og for sig bare ud fra de tanker, jeg selv har gjort mig. Men det skabte jo stor debat. Det var sgu meget sjovt. Nu kører jeg land og rige rundt og holder foredrag om det, og der tegner sig et meget klart billede af, at hele skoleverdenen bliver mere og mere topstyret og mere og mere resultatorienteret på en meget, meget snæver måde. Når jeg er ude at tale med skolefolkene både på folkeskole- og gymnasieniveau, så er det jo grundlæggende de samme mekanismer, man er udfordret af. Der er ikke den store forskel. Og det skaber en enorm frustration hos praktikere, altså hos dem, der rent faktisk udøver undervisning, vejledning osv. I stedet for bare at tale om det, så prøver jeg at give nogle bud på, hvordan man kan skabe alternative rum inden for systemer, der er meget fastlåste i deres strukturer. Oprøret kommer ved, at man skaber alternative, kreative og legende rum inden for de her ellers gennembyråkratiserede rammer. Man vælter ikke de etablerede strukturer fra den ene dag til den anden, så det gælder om at skabe, hvad vi med et lidt frækt ord kunne kalde "terrorceller", hvor man faktisk kan dyrke de her faglige værdier og den innovative og legende kultur. Som landet ligger nu, står

ledelserne og slynger alt muligt managementsprog ud om elite og internationale ratings osv. osv. Og medarbejderne står tilbage og siger, ”det, de beskriver her, genkender vi overhovedet ikke fra vores dagligdag”. Så der er en ekstrem forskydning eller diskrepans mellem folks erfaringer og det, som lederne fyrer af. Og sådan noget tom snak uden rødder i virkeligheden falder altid i sidste ende. Tænk bare på Sovjetunionen, som ramlede af selv samme årsag.

Det frygteligste, bureaukratikulturen gør, er at dræbe det gode gamle ”Kald”, altså det, at nogle mennesker faktisk går ind i en profession, fordi de føler sig kaldet til at være sygeplejersker eller undervisere osv. Det slår man fuldkommen ihjel. Så du ser jo de her meget entusiastiske mennesker, der gik ind i faget tilbage i tiden, som nu bare ønsker at komme på pension hurtigst muligt, så de kan slippe for det her kontrolsystem.

New public management er i virkeligheden en slags perverteret oplysnings-tanke, hvor en pære uden skærm på kaster logikkens, rationalitetens klare lys ned over en hel institution, der så skal effektiviseres. Og der er ikke noget, der må være gemt i skygger. Skygger er det værste, man kan forestille sig inden for sådan en managementkultur. Men skygger er jo lige præcis det, der gør, at ting træder ud tredimensionelt, at de får dybde. Det er det, man forsøger at udradere, og resultatet bliver rent faktisk, at man skaber todimensionelle universer. Man skaber institutioner, der er todimensionelle og ikke har nogen dybde eller substans. Der er en klog filosof – Merleau-Ponty – der har sagt, at maleren ikke bare søger det synlige, men det synliges forudsætning. Og det synliges forudsætning er jo skyggerne. Hvis man tog legen af skygger i et maleri væk, ville det bare være en todimensionel flade. Der skabes nu en offentlig kultur, hvor de konstant kaster lys ned over os, og alle forsøger at skynde sig væk og finde en eller anden

lille skyggerevne, som de kan gemme sig i og prøve at fortsætte med at lave noget meningsfuldt.

Hvordan ser du sammenhængen mellem skolesystemet og velfærdssamfundet?

Det, jeg også synes, man mister fokus på i den her debat, er det større perspektiv. Den danske velfærdsmodel og velfærdsstat blev bygget op efter 2. verdenskrig, og skolesystemet er jo en afspejling af den tanke. Alle er enige om, at et skolesystem ikke kun handler om at skabe dygtige mennesker, men også om at skabe borgere af en bestemt karakter. Det hele menneske. Og hvis man tænker tilbage til situationen der lige efter 2. verdenskrig, hvor der stod to aggressive og verdensdominerende ideologier og konkurrerede – cowboy-kapitalisme på den ene side og Sovjet-kommunisme på den anden – der havde Skandinavien nosser til at sige, ”vi vælger vores egen vej, vi vælger en vej, som ingen har trådt før, men vi vælger den, fordi vi tror på den”. Og det var en folkelig bevægelse, som involverede alle mulige mennesker – alt fra organisationer til politikere, virksomhedsejere, almindelige lønarbejdere og borgere osv. – og sådan skabte man faktisk et samfund og en model og et uddannelsessystem, som har vist sig at være et af de mest levedygtige i verden. Og i dag kommer så en professor fra DPU med sit Pisa-lort: ”Ja, men vi skal måle os med koreanere og japanere og kinesere...” Hvis vi havde gjort dét dengang, så var vi jo endt som sovjetkommunister eller som amerikanske hyperliberalister. I stedet turde man træde sin egen vej. Og det er den innovative vej. Velfærdsstaten er i sig selv et udtryk for banebrydende innovation og nytænkning – hvor man stykker en model sammen, som ingen af hovedideologierne kunne rumme, eller tillade, om man vil, men som har vist sig ekstremt produktiv. Havde vi bare imiteret udlandet, så havde vi ikke været dem, vi er i dag. Dem af os, som er gamle nok,

kan huske 80'erne, hvor alle talte om, at vi skulle være ligesom japanerne, fordi de var så økonomisk frembrusende, og Japan var så produktiv og så succesfuldt ... Og i dag står de i en kæmpe økonomisk krise, hovedsagelig pga. deres uddannelsessystem, som lægger vægt på korrektheden frem for kreativitet. Så det gælder om at tage seriøst, hvad det er for nogle rødder, vi kommer ud af, og tro på dem. Sig, ”jamen vi kommer ud af en tradition, hvor det, vi lærer, ikke nødvendigvis er noget, der er målbart og kvantificerbart, men som ikke desto mindre producerer noget virkelig godt”. Det er jo ikke ensbetydende med, at man ikke skal reformere eller lave nogle innovative greb på dén tradition – men at prøve at slå den ihjel ved at forgifte den i roden er en sindssygt farlig øvelse, som jeg tror er helt forkert. For man kan sikkert godt blive enige om, at der i 70'erne blev eksperimenteret lidt for meget på en ugenomtænkt måde. Men i det mindste blev der eksperimenteret! Hvor er pionerånden henne nu? Den er væk. Nu er det måleresultater, som rammer os som et mantra. Men Danmark skal leve af at være innovativ, og det kræver altså, at man tør fejle produktivt, og at man tør at tro på, at de rødder, vi kommer ud af, har noget særligt og noget unikt at tilbyde verden.

Sådan nogen som os får lynhurtigt skudt i skoene, at vi bare er nogle 70'er-flippere, men pointen er jo, om skolesystemet egentlig skaber den type mennesker – igangsættere, iværksættere, innovative kræfter og nytænkere, alt det her – som alle er enige om, at Danmark skal leve af? Og det gør det ikke. Det er jo egentlig det, der er det hårdtslående argument, for det er de færreste, der kan argumentere for, at innovation skabes igennem en testkultur. Det er der ikke nogen bevisførelse for, tværtimod. Og det er dér, jeg synes, at systemet kommer til kort: at det ikke skaber dem, der er brug for, som Danmark har brug for. Og derfor må det tænkes anderledes. Jeg synes jo ikke det vigtigste argument er,

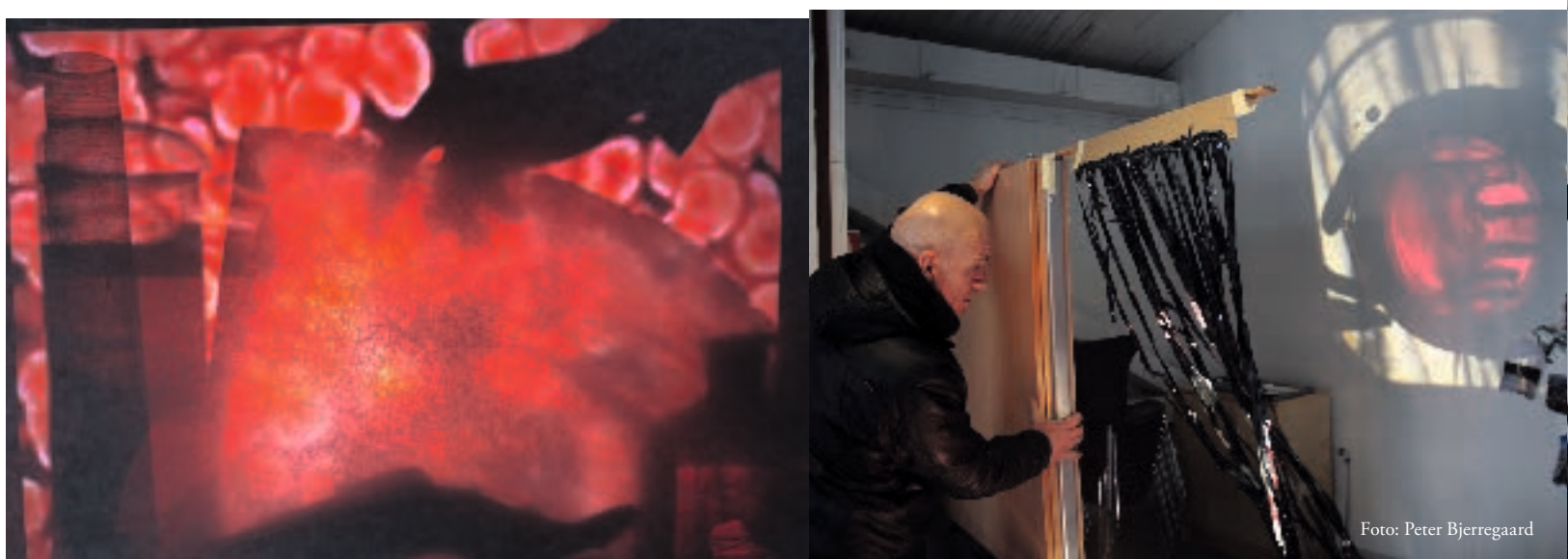

Foto: Peter Bjerregaard

Eksperimenter med udstillingsdesign på Kulturhistorisk Museum i Oslo. Via lysprojektioner leges der med muligheden for at oversætte uorganisk materiale til noget organisk.

om man kan leve af det, jeg synes, det har noget med livskvalitet at gøre – men for at få andre i tale skal det jo have en økonomisk gevinst ved sig. Og det har den kreative uddannelsesvej, hvorimod korrekthetskulturen vil lede til økonomisk tilbagegang for vores samfund.

Hvordan kan man skabe den slags alternative rum, du taler om?

I alle systemer er der cracks – svage steder. Og når man står over for et system, der er massivt, altdominerende og i virkeligheden fatalt hegemonisk, så handler om at finde svaghederne i det system: Hvor er det, man kan omgå ting og gøre det på sin egen måde? Og så handler det om at få ledere, der tør være visionære. Der er jo ikke plads til visionær ledelse i dag, vel? Men det er afgørende, at man får en visionær leder ind, der f.eks. tør igangsætte sådan nogle alternative rum. Det er jo gymnasierektoren og skoleinspektoren og sådan nogle. Hvis de bare er systemets forlængede arm, er det op ad bakke. Det bliver meget *small scale*, hvis du ikke har en ledelse, der bakker op. For det er noget med at skabe en innovativ kultur. Og der er det vigtige, at der er en ressourcestærk person i miljøet, som viser vejen frem. Det behøver ikke være lederen selv, men så en velanset medarbejder, som er respekteret for sin faglighed. Og som tør at stille sig op og

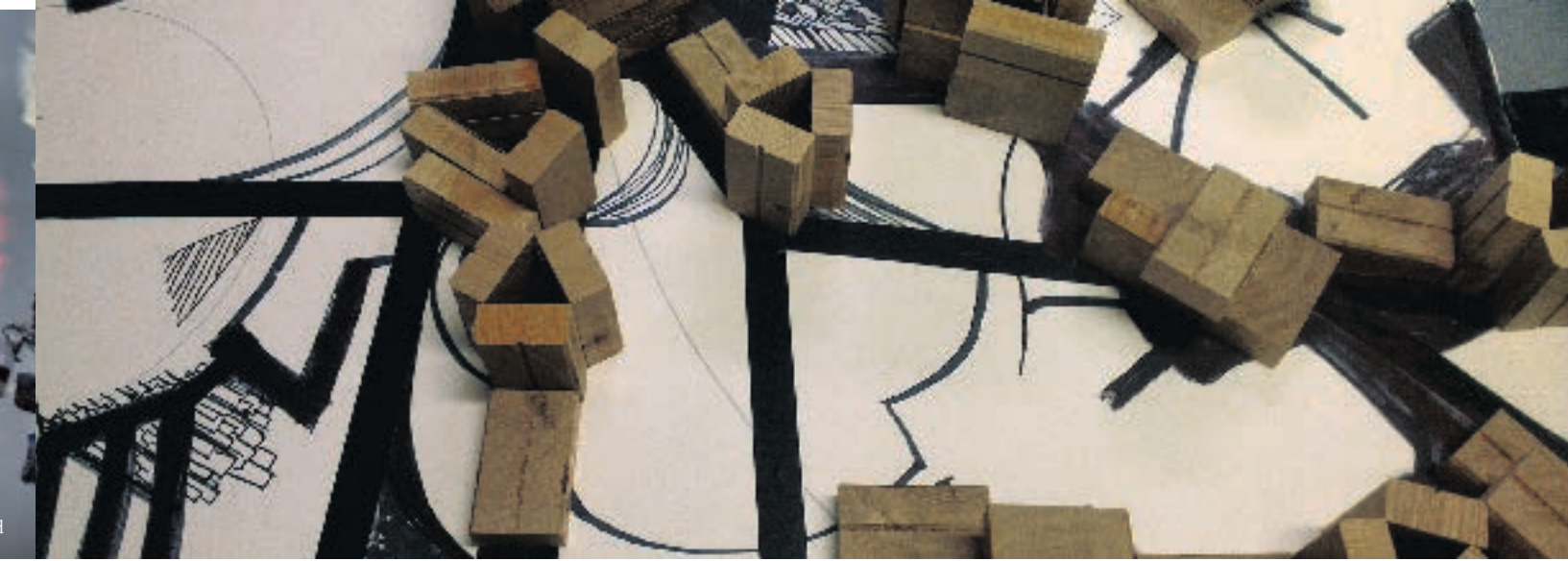
viser sårbarhed ... For leg og innovation kræver også, at du har en kultur af tillid kollegaer imellem, så du tør udstille svagheder og tanker, der ikke er færdige, ideer, der ikke er færdigudviklede. Og at turde fejle undervejs til succes. Hvis den stærke medarbejder fører an i at vise den sårbarhed, så er det min erfaring, at der lynhurtigt er mange andre, som tør følge med. Så det er den ressourcestærke og fagligt stærke medarbejders ansvar at føre an i sådan en kulturændring, hvor det bliver mere legende og mindre regelstyret. Så vil du få en hel bevægelse og et helt nyt miljø, og det handler grundlæggende set om tillid mellem mennesker.

Danmark og den skandinaviske model har jo været særlig stærk på det her tillidsspørgsmål, det har været den lim, der har bundet samfundet sammen: at man har haft tillid til hinanden, tillid mellem borgere og stat, mellem ledelse og medarbejdere osv. Men det er jo klart, at ledelser også kan smadre tilliden og dermed også solidariteten, så det bare bliver en masse autonome individer, der sidder og konkurrerer om ressourcer. Så det gælder om at få genskabt en tillidsbærende kultur – og med tillid mener jeg, at man ved og føler, at ens kollegaer faktisk ønsker det bedste for en. At man, når man slynger en idé ud, har tillid til, at kollegaerne ikke tænker, ”åh, gid han siger noget dumt nu, så kan

jeg hive ressourcerne fra denne her fælleskasse over til mig.” At skabe legende rum handler om at genskabe tillid og solidaritet, dvs. grundlæggende bare tillid til, at ens kollegaer vil en det bedste.

Tror du, at de praktisk-musiske fag har et særligt potentiale til at 'gøre noget' ind i det her felt?

Det tror jeg af mange grunde. Dels er der jo utroligt megen forskning, der viser, at vi ikke er så sproglige, som vi har gået rundt og troet, vi er. Det er sådan en myte omkring mennesket, at det er sprogåret, og det er det, der adskiller os fra omverdenen og dyrene. Men hvis en bondemand kan gå ud på en mark og tage lidt jord op og i splitsekund vurdere, om der skal høstes eller ej – så kan den tankeproces ikke foregå lineært, altså sprogligt. Det må foregå på andre måder, i billeder, tandem eller andet. Og det betyder altså, at der er en kæmpe side af menneskets intellekt og udvikling, som ligger uden for det sproglige. Det er den ene side af det. Men den anden side er jo også det, jeg var inde på før: at hvis det at male f.eks. er at tænke ikke bare i, hvad der er synligt, men netop i, hvordan det synlige bliver til – f.eks. gennem skygger og lys – så tænker man også i flere dimensioner. Man lærer at tænke i flere dimensioner. Dvs. man ser dybde i ting. Man forstår, hvad dyb-

Billedskolen Horsens

de er. Og man forstår at undersøge ting i dybden ved at male noget i dybden – altså netop ved at kigge på, hvordan lyset er, skyggefald, hvordan ting træder frem som synlige. Det er det samme for billedkunst og for videnskab og for al tænkning og udfoldelse, som har dybde, som har substans. Og der tror jeg, billedkunst er et fantastisk middel.

Bruger du selv billedkunstfaglige greb i dit virke?

Da jeg var direktør på Kulturhistorisk Museum på Universitetet i Oslo, eksperimenterede jeg med tværfaglighed, altså hvor man bruger udstillingen som ikke bare udstillingsrum for forskningsformidling, men som et metoderum for forskningsmæssig innovation. Og hvordan gør man det? På sådan et museum, hvor jeg var, er der en masse fagligheder. Der er antropologi, arkæologi, konservering, møntfolk osv. Og lige pludselig skal de forhandle sig frem til et æstetisk udtryk, og derigennem skaber de en fælles, tværfaglig teori. Vi kunne have sidet fra nu af til dommedag og prøve at finde et vokabular, der kunne skabe den her fælles teori, og det ville ikke kunne lade sig gøre. I det man bygger det, og folk sidder og rykker rundt på det, så sker der noget andet. Der bliver skabt et æstetisk udtryk, som alle kan slutte op om, og den genstand, den installation,

kan man tænke verden igennem. Ganske fantastisk. Det er et kæmpe innovativt middel. Og det dræber man, hvis man bare gør kunst eller museumsudstillinger til et spørgsmål om formidling. Hvis det bare bliver formidling, så bliver det et todimensionelt udtryk for en viden, vi allerede har. Er det det, som er museets opgave? Nej, vel er det da ej. Det er selvfølgelig at sprænge rammerne for viden. Og det gør man ved at skabe noget, som ikke er set før, og som kan gå ind og ændre den besøgendes forestillinger. Så på de fronter har billedkunst i den bredeste forstand en enormt vigtig rolle.

Jeg bruger det også, når jeg sidder i forskningsgrupper, der er tværfaglige: at vi bygger en konkret, fysisk model som model for teori. I papir, eller hvad der nu er til rådighed. Og så tænker vi vores teori eller vores hypotese igennem den model. Så den bliver et æstetisk udtryk for teorien. Og det er enormt produktivt. Der er et eller andet, det gør, at det bliver konkretiseret og håndgribeligt på en måde, som ordene ikke gør.

Men jeg synes i øvrigt, det er løbet løbsk med tværfaglighed, for jeg synes ikke længere, at de mennesker, der bliver uddannede, kender deres faglighed. Og når man ikke kender sin faglighed, kan man ikke være tværfaglig, for så ved man ikke, hvad det er, der bliver sat i spil ...

Hvad tænker du om billedkunstundervisningens opgave med at træne iagttagelse og aflæsning af omverdenen?

Det er fandeme vigtigt, mand! Og det er sjovt, for jeg har en mastergrad i Visuel Antropologi, og mit første lektorat var faktisk i Visuel Antropologi, hvor vi trænede folk i etnografisk filmkunst. Helt klassisk handler Visuel Antropologi om film – røvedelige film, desværre, traditionelt set, observerende – men det, de er gode til, er at følge en proces: Nogen, der asfalterer en vej eller lignende. Og det, det handler om, er at træne blikket til at se, hvad det er, folk gør med deres kroppe, hvordan de bevæger de kroppe osv. osv. Det er faktisk en *skill* i sig selv at lære det. Det er meget få mennesker, der egentlig bliver trænede i at kunne se.

Min træning i Visuel Antropologi gør, at det er sådan, jeg udøver feltarbejde: Jeg ser først og fremmest, mere end jeg taler. Når jeg udvikler teori og skriver, er det det samme, som når jeg redigerer en film. Og pointen er, at det er en æstetik. Når jeg skriver, er det ikke logik, det er æstetik, det er rammen for den måde, jeg tænker på, og den har jeg lært gennem Visuel Antropologi. Havde jeg ikke været der, havde jeg ikke lært det. Og det er vel det samme for al mulig billedkunst.

ÅBEN SKOLE

– ET BILLEDE PÅ DEN NYE SKOLE

*Af Søren Bechmann, cand.pæd.,
læringskonsulent i Ministeriet for
Børn, Undervisning og Ligestilling*

Det er efterhånden åbenlyst, at eksterne aktører og folkeskoler har noget at tilbyde hinanden. Samarbejde mellem for eksempel billedskoler og folkeskoler har også været italesat forud for reformen, ligesom eksempelvis Huskunstnerordningen ikke er noget nyt fænomen. Men hvad er så den nye åbenbaring og ikke mindst de nye didaktiske udfordringer?

Lad os først italesætte det åbenlyse. Eksterne aktører i form af for eksempel billedskoler, museer og kunstnere kan gøre det muligt for eleverne at komme tættere på den professionelle kunst. Dette kan komme i stand ved dels rent fysisk at etablere læringsrum uden for skolen på et museum eller lignende og dels ved at anvende praktiserende og professionelle kunstnere som en slags mestre, der kan skabe en form for kunstnerisk praksis sammen med eleverne. En sådan praksis kan åbne et alternativt læringsrum for eleverne og give dem mulighed for at tilegne sig viden på nogle præmisser, som i højere

grad baserer sig direkte på kunsten. Eleverne får så at sige mulighed for at forbinde sig selv og deres læring med den kulturelle virkelighed, som manifesterer sig på museer, i det offentlige rum og på professionelle kunststillinger, fordi de kommer tættere på professionelle kunstneriske produkter og arbejdsprocesser. Eksterne aktører kan med andre ord trække i en retning, hvor skolens kultur sættes i direkte relation til væsentlige elementer i den omgivende kultur – selvfølgelig forudsat, at der samarbejdes.

Men netop samarbejdet bringer os videre mod det egentlige spørgsmål, for hvordan skal dette samarbejde foregå? Med den nye reform er arbejdet med læringsmål kommet mere i fokus. Fælles Mål er blevet konkretiserede, så de lettere kan danne afsæt for den konkrete undervisning og ikke mindst bidrage til at tydeliggøre, hvad eleverne skal lære. Det er helt afgørende, at arbejdet med de bindende Fælles Mål (kompetencemål samt færdigheds- og vidensmål) også bliver italesat og indarbejdet i samarbejdet med eksterne aktører. I den forbindelse har Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling afholdt særlige konferencer specielt rettet mod

eksterne aktører under åben skole, og der vil også fremadrettet være initiativer.

Men uanset antallet af konferencer er omdrejningspunktet samarbejdet imellem parterne, hvor læreren er den, der sidder med dels den professionelle tilgang til arbejdet med Fælles Mål og dels den, som kender eleverne og deres læreprocesser. Det er lærerens opgave at italesætte dette i samarbejdet på samme måde, som det for eksempel er kunstnerens opgave at bringe den professionelle kunstneriske praksis i spil. Lærerens professionalisme handler i høj grad om ansvaret for elevernes læreprocesser. Skal kunstneren så være ekspert i Fælles Mål? Svaret hertil er ganske enkelt – ikke mere end læreren skal være ekspert i kunst. Det er vanskeligt at være professionel i forhold til begge dele, men det er jo netop også derfor, at det giver mening at samarbejde. Med denne tilgang kan samarbejdet blive præget af fælles forståelse og ligeværd. Det er den nye åbenbaring.

Samarbejdet med eksterne aktører indeholder naturligvis ikke kun didaktiske overvejelser, men også en række

organisatoriske og praktiske overvejelser. Ministeriet har udgivet en vejledning om åben skole på EMU.dk, hvor det er muligt at finde information i forhold til både 'Forvaltning', 'Skoleledelse' og ikke mindst 'Lærere og pædagoger'. Her udfoldes forskellige juridiske forhold, ligesom der inden for de tre områder gives praktiske eksempler på, hvordan den åbne skole kan organiseres og ud-

leves i praksis. Vejledningen til 'Lærere og pædagoger', som bestemt også kan være interessant at studere som ekstern aktør, kan findes på: kortlink.dk/kkfh

Åben skole som metode og tilgang kan naturligvis sættes i spil i forhold til alle fagets tre kompetenceområder. Et konkret eksempel på elementer i Fælles Mål for billedkunst, hvor arbejdet med den

åbne skole bliver særlig relevant, kunne være kompetenceområdet "Billedkommunikation", hvor eksempelvis færdigheds- og vidensområdet "Udstilling og formidling" er relevant. Her målsættes blandt andet, at "Eleven kan bidrage med visuelle udtryk i kulturprojekter" og "Eleven har viden om kulturelle normer og værdier".

Billedkommunikation	Eleven kan udtrykke ideer og betydninger visuelt	Udstilling og formidling	
		1. Eleven kan etablere digitale udstillinger	Eleven har viden om digitale billedmiljøer
		2. Eleven kan formidle viden med billeder	Eleven har viden om layout og billeders kommunikative funktion indenfor andre fagområder
		3. Eleven kan bidrage med visuelle udtryk i kulturprojekter	Eleven har viden om kulturelle normer og værdier

Fig.: Udklip af Fælles Mål for billedkunst, 2. trinforløb, Billedkommunikation

I den tilhørende læseplan indgår i forhold til færdigheds- og vidensområdet følgende passus: "Det er centralt, at eleverne præsenteres for forskellige udstillingsformer, som kan udfordre deres forståelse af, hvordan visuelle udtryk kan udstilles og formidles." Der adresseres en kommunikation, som trækker på både billedfremstilling og billedanalyse,

og hvor det er helt oplagt at inddrage eksterne aktører, som næsten altid er garanter for at kunne udfordre elevernes umiddelbare forståelse, og som samtidig i sig selv kan bidrage med 'forskellighed' i både form, udtryk og formidling. Det skal selvfølgelig præciseres, at der ikke er indskrevet et specifikt krav om at inddrage eksterne aktører

præcis i forhold til dette element, men det forekommer i hvert fald oplagt.

Intentionerne bag åben skole i relation til billedkunst bygger på et stort fagligt ønske om, at eleverne kort og godt kan komme tættere på kunstens forunderlige univers.

I vejledningen for faget billedkunst findes et selvstændigt afsnit om 'Åben skole'. Gå direkte hertil via: kortlink.dk/kkfx

SEKS SPØRGSMÅL TIL SKOLELEDERFORENINGEN

Jørgen Mandrup Nielsen har som næstformand i Skolelederforeningen blandt andet været særligt optaget af udfoldningen af skolereformens understøttende undervisning – herunder begrebet ”den åbne skole”.

Skolereformen og åben skole blev indført pr. 1. august 2014. Hvordan er det gået set fra skoleledernes vinkel – og hvordan ser det ud nu?

Det første år efter reformen har det i høj grad drejet sig om at få ro på bagsmækken. Pga. sammenfaldet med lærernes arbejdstidsreform m.v. har skolelederne skullet bruge meget af deres tid på dialog med medarbejderne. Der er bevægelse nu – traumet er ved at forsvinde, og rundt omkring er skolelederne og lærerne i gang med at ’massere’ skolereformen på den gode måde. Der er et væld af flotte eksempler på implementering af elementer fra skolereformen – herunder den åbne skole. Generelt er det gået bedst med at implementere skolereformen og åben skole i de kommuner, hvor kommunen har understøttet og taget presset fra skolelederne ved fra centralt hold at facilitere arbejdet med bl.a. åben skole.

I kolvandet på skolereformen har der jo været meget snak om læringsmål m.v. Risikerer billedkunst at blive klemt?

Der er i øjeblikket nogle stærkt modsatrettede tendenser, når man taler om folkeskolens rolle. Inklusion og integration italesættes som vigtige opgaver for folkeskolen, men samtidig er der et voldsomt fokus på faglighed. Så faktisk er det sådan, at hvis en lærer har succes med at integrere en elev, der ellers skulle have haft et specialtilbud, i en almindelig folkeskoleklasse, og altså lever op til forventningerne på den front – så vil det udadtil ligne en fiasko, fordi klassens karaktergennemsnit så ofte vil blive trukket ned. Og der bliver ikke målt på en lærers evne til inklusion, men på, hvor dygtige eleverne er fagligt. Så vi er desværre oppe mod et måle-paradigme. Og noget lignende gør sig gældende for billedkunst: Faget kan bidrage til folkeskolens værdi om at skabe det hele menneske på en helt anden måde end de ’fagfaglige fag’ – dansk, matematik og engelsk – men anses alligevel som mindre vigtigt, fordi det ikke på samme vis kan måles.

Målet er at opnå fuld kompetencedækning i 2020, svarende til, at 95 % af undervisningstimerne skal varetages af undervisere med undervisningskompetence i det pågældende fag eller tilsvarende kompetencer. Som det er nu, er der mange ikke-faguddannede, der underviser i billedkunst ude på skolerne. Prioriteres billedkunstheden generelt højt nok i folkeskolen?

Politikerne vil faktisk gerne fire lidt, så det ikke nødvendigvis behøver være linje-

fagsuddannede undervisere i folkeskolen. Men jeg synes, det skal være ordentligt! Skismaet er lidt, at man i den danske folkeskole vægter den trygge skolestart højt. Og hvis man skal have udelukkende linjefagsuddannede allerede i 1. klasse, kan det betyde, at eleverne får mange forskellige lærere, og dermed mindre tryghed.

Men billedkunstlærerne skal på banen og sætte dagsordenen! De må op på ølkaasen, forfægte fagligheden og italesætte problemet ude på skolerne – hive fat i deres skoleleder og påvirke lokalt. Være offensive og eksponere faget.

Hvad er dine forventninger til åben skole?

På længere sigt kan åben skole revitalisere de praktisk-musiske fag – vi skal bare sørge for at have lærerne med. Åben skole er en gave til de praktisk-musiske fag!

Hvad skal der til for, at skolerne får et mere udbygget samarbejde med billedskolerne?

Billedskolerne er desværre i meget høj grad usynlige! DMKL (Danske Musik- og Kulturskoleledere) nævner sjældent billedskolerne, med mindre billedskolerne er en del af den kommunale musik- og kulturskoleorganisering. Derfor må billedskolerne være mere offensive – de må ud og banke på

døren både på forvaltningsniveau og hos de lokale skoleledere. I de kommuner, der har etableret en billedskole, må det være rimeligt nok at billedskolen spørger kommunen: Hvad vil I egentlig med os ind i åben skole?

Hvem skal nu betale?

60 % af landets kommuner fattes penge. Skolerne har ingen penge! Hvis ansvar er åben skole? Alle sender aben videre – Kommunernes Landsforening, Undervisningsministeriet, Kulturministeriet. Når der ikke kan findes penge til f.eks. samarbejde med billedskolerne, er det ikke ond vilje fra skolernes side, de har bare ikke pengene. Man må tænke i andre løsninger, andre samarbejdsformer. Kan det f.eks. være en mulighed, at billedskolerne varetager valgfag i billedkunst? Måske kunne man hive fat i Kulturministeriet, som burde understøtte åben skole og billedskolesamarbejder? På kommunalt plan må man engagere de forskellige magistrater eller forvaltninger – det er ikke (eller burde ikke være) skoleforvaltningen alene, der skal finansiere alt. Man må spørge ind til kommunernes politik på området.

Andre skal tage medansvar for den åbne skole – ikke kun skolen.

Interview februar 2016

INVITATION

Hvis du har eksempler på godt samarbejde mellem billedskoler og folkeskoler, som du ønsker at få ud til landets skoleledere, er du velkommen til at bruge Skolelederforeningen, der gerne viderefremidler i sit store netværk.

Læs mere om foreningen på www.skolelederforeningen.org

BILLEDKUNST I SKOLEN

– en presset citron

*Af Lykke Østrup Andersen og
Susanne Skou Kristensen,
Danmarks Billedkunstlærere*

Udfordringer og muligheder

Danmarks Billedkunstlærere er en faglig forening for billedkunstlærere i grundskolen og andre interesserede undervisere i billedkunst. Vores ambition er, at faget billedkunst bliver et obligatorisk fag i hele skoleforløbet med en afsluttende praktisk/teoretisk prøve i 9. klasse, og at faget varetages af linjefagsuddannede billedkunstlærere. Der er vi ikke nået til endnu.

Skolereform og billedkunst

Vi havde håbet, at vi med den nye skolereform kunne opnå et løft i timetallet på linje med musikfaget. Men desværre, selvom både erhvervslivets repræsentanter, adskillige rapporter og nogle folketingsmedlemmer påpeger vigtigheden af, at børn undervises i og gennem kunsten, så var det kun musik, der fik flere timer. Det vejledende timetal for den obligatoriske billedkunstundervisning i 1.-5. klasse er derfor fortsat: én lektion i 1. klasse, to lektioner i 2.-4. klasse og én lektion i 5. klasse. Det nye i skolereformen med hensyn til de praktisk-musiske fag er, at valgfag nu er obligatorisk fra 7. klasse mod tidligere fra 8. klasse. Billedkunst kan derfor nu tilbydes som etårigt valgfag fra 7.-9. klasse.

Desværre er der meget få skoler, hvor eleverne har billedkunst efter 5. klasse. Det kan der være mange årsager til. Ét bud kunne være, at elevernes billedkunstundervisning har været udsat for skiftende billedkunstlærere

med manglende linjefagskompetencer. Hvilket kan få indflydelse på fagligheden, den faglige progression og dermed på elevernes motivation for at vælge faget som valgfag.

Skolelederne har nøglen

Nøglen til billedkunstfagets status og prioritering i folkeskolen ligger hos skolelederne. Skal faget udfolde sin faglighed og udvikle elevernes visuelle kompetencer, er det skolelederne, der sidder med nøglen. De er nødt til at gøre op med tankegangen om, at enhver kan undervise i billedkunst. På flere skoler er det kolleger uden linjefag i billedkunst, der må påtage sig undervisningen i billedkunst for at få skemaerne til at gå op; eller linjefagsuddannede lærere får ikke timer i faget, fordi de skal lægge alle deres timer på et bestemt klassetrin, fx 6. klassetrin, hvor der slet ikke er billedkunst. Det sidste vi har hørt, i forbindelse med skolereformens indførelse, er, at pædagoger sættes til at varetage undervisningen.

Det ses også, at faget lægges sammen med Håndværk og Design for at spare lærere eller pga. sammenlægning af lokaler. Billedkunstfagligheden bliver usynlig, så længe lederne ikke kan se og forstå, hvilke visuelle kompetencer eleverne rent faktisk kan udvikle med fagligt kompetente lærere.

Ledernes prioritering af efteruddannelse af billedkunstlærere er ligeledes næsten ikke-eksisterende. Kun i Københavns Kommune er der, så vidt vi ved, blevet udbudt kompetenceløft i billedkunst i

forbindelse med skolereformen. Desværre blev det hurtigt taget af plakaten af mangel på tilmeldinger. For en anden holdning blandt ledere er også, at har man bare undervist i faget et par år, har man ikke brug for kompetenceløft i faget, for så har man undervisningserfaring. For at lederne på skolerne bliver opmærksomme på faget, er det derfor også nødvendigt, at billedkunstlærerne på skolerne får samlet sig i faggrupper og faglige netværk, hvor man inspirerer hinanden og samarbejder om fælles projekter som fx den årlige Billedkunstens Dag. Synliggør faget på skolen, uden for skolen, over for kolleger, elever og forældre. Når det er sagt, så skal det også understreges, at der er mange billedkunstlærere ude på skolerne, som leverer en god og gedigen undervisning i billedkunst. Ovenstående er et udtryk for en stærkt bekymrende tendens.

Den åbne skole

Den åbne skole giver mu-

ligheder for at møde professionelle inden for det visuelle område. Der er mulighed for at indgå samarbejder med billedskoler og med kunstnere gennem Huskunstnerordningen. Set i lyset af ovenstående problemstillinger er det fristende at klappe i hænderne af den åbne skole, og vi kan kun være enige i, at ekstra hænder, et boost af gode ideer, nye samarbejdspartnere, mere kunst og kultur og ud af huset med eleverne er et fantastisk supplement. Noget, vi som skolelærere altid har for- søgt at praktisere, hvis tid og økonomi har været til stede ude på skolerne.

Men der er jo ingen billedskoler, huskunstnere, kulturinstitutioner, som tilbyder projekter eller samarbejder til den åbne skole gratis. Hvor skal pengene komme fra, for skolerne har ikke fået tilført flere midler.

Transportudgifter er en udfordring, og der skal to lærere med, når man skal ud af huset.

Samarbejde kræver tid og fleksibilitet. En tid og en fleksibilitet, som lærernes nye arbejdstid spænder ben for. En anden problemstilling er lærernes forberedelsestid, som ligger tilfældigt spredt ud over skoledagen. Som lærer overvejer du en ekstra gang, om du vil ofre din sparsomme forberedelsestid på en tur ud af huset med eleverne. Tid og økonomi er derfor stadigvæk en betingelse, vi skal tage højde for. Reformen og ideen om den åbne skole er underfinansieret, og med de varslede besparelser på folkeskoleområdet kan man derfor frygte, at skolen bliver endnu mere lukket.

Skolen ud på billedskolen

Når alle mellemregningerne er taget i betragtning, er billedskolernes skoleprojekter, hvor klasser kommer på billedskolen og fordyber sig en hel dag eller mere, et godt supplement til billedkunstundervisningen og andre fag. En inspirerende oplevelse for eleverne, hvor de i et koncentreret forløb fordyber sig i faget. Læreren, som ofte er klasselæreren, da billedkunstlæreren kun har to lektioner, medmindre hun også er klasselæreren, oplever eleverne i en anden sammenhæng, med andre undervisere som udfordrer eleverne på nye måder.

På nogle skoler har man valgt, at valgholdet i billedkunst skal have sin billedkunstundervisning på billedskolen. Umiddelbart en god løsning, men man skal bare være opmærksom på, at i valgfag i 9. kl. er det et krav, at valgfaget skal indgå i projektopgaven. Er billedskolerne rustet til at arbejde med de fælles mål i valgfag og indgå som vejledere i projektopgaven? Er billedskolerne også klar på, at ikke alle elever har valgt valgfag i billedkunst, fordi de har en dyb indre motivation for billedkunst, men fordi de *skal* have et valgfag, og elevtallet skal gå op på de forskellige hold. Billedkunst er så det mindst krævende i elevernes øjne. Det er en anden udfordring, end når eleverne melder sig til billedskolen, fordi de har lyst.

Billedskolen og billedkunstlærernetværk

På nogle kommunale billedskoler har man fået et billedkunstlærernetværk op at stå med årlige inspirationsdage og fælles billedkunstprojekter for kommunens skoler. Billedkunstlærernetværket giver mulighed for sparring og vidensdeling billedkunstlærerne imellem. En god ide, som vi kun kan opfordre til bliver taget op andre steder i landet. Et samarbejde med Danmarks Billedkunstlæreres kredsbestyrelser om udvikling af indholdet af disse inspirationsdage ville være oplagt.

Et ønskescenarie

Hvad kunne være et ønskescenarie for billedkunstfaget i folkeskolen?

Lad os starte med timetallet. På den korte bane, så skulle vi som minimum ligestilles timemæssigt med musik fra 1.-6. klasse. Musik fik af uransagelige årsager en time mere i 1. klasse og i 6. klasse ved skolereformen. På den lange bane skal billedkunst gøres obligatorisk med minimum to lektioner om ugen i hele skoleforløbet og afsluttes med en praktisk/teoretisk prøve. Hvorfor? Det er nødvendigt. Vi vælter os i billeder. Kommunikerer med billeder hver dag. Billeder sætter dagsordenen. Hvis eleverne ikke kun skal være forbrugere af billeder, men også være aktive medskabere, der både kan analysere og producere billeder, er det nødvendigt, at billedkunstundervisningen ikke stopper efter 5. klasse.

Undervisningen skal varetages af linjefagsuddannede lærere i billedkunst. Et optimalt scenarie kunne være, hvis to-fire linjefagsuddannede lærere i billedkunst samarbejdede om og delte billedkunstundervisningen på en skole. Det ville både sikre en faglig progression over tid, mod et større abstraktionsniveau hos eleven, som det forventes i de Forenklede Fælles Mål, men også synliggøre og udvikle undervisningen.

Faggruppen af billedkunstlærere skal have tid til at mødes og deltage i faglige netværk, som f.eks. billedskolerne er tovholdere på. Efteruddannelse skal prioriteres og ikke kun som enkelte inspirationsdage. En vejleder på skolen i faget kunne vi også se store potentialer i.

Det er nemt af finde udfordringerne og bekymringerne, for fagets lave status i folkeskolen er til at tage og føle på. Men vi vil nødtigt have i en diskussion om, hvorvidt billedskolelærere eller kunstnere skal ind i skolen og stå for undervisningen i billedkunst. Det er linjefagsuddannede billedkunstlærere, der er uddannede til at varetage den opgave i skolen. Vi skal i stedet fortsætte med at finde muligheder for et berigende og frugtbart samarbejde med billedskoler, kunstnere og kulturinstitutionerne til gavn for eleverne.

HUSKUNSTNER- ORDNINGEN

*Af Niels Græsholm,
musikskolekonsulent og chef-
konsulent i Kulturstyrelsen*

Om Huskunstnerordningen

Huskunstnerordningen blev igangsat som en projektorienteret 3-årig forsøgsordning i 2004 af det daværende Statens Kunstråd. På baggrund af en evaluering af ordningen i 2008 blev det besluttet at videreføre den som en finanslovsbevilling. Bevillingen for 2016 er på 10,9 mio. kr.

Ordningen omfatter alle kunstarterne under Statens Kunstfond. Det har siden 2014 været litteratur, billedkunst, musik, scenekunst, arkitektur samt kunsthåndværk og design.

Børn og unge skal møde professionelle kunstnere

Formålet med Huskunstnerordningen er, at børn og unge i alderen 0 til 19 år kan få indblik i og erfaring med kunstneriske processer gennem et møde med en aktiv professionel kunstner.

Projekter skal baseres på et partnerskab mellem en institution og en kunstner for at kunne få støtte fra ordningen. Ansøgere kan være skoler, ungdomsuddannelser, diverse dagtilbud for børn og unge, kommuner og regionale netværk, kulturinstitutioner, professionelle kunstnere samt foreninger og andre institutioner med tilbud for børn og unge.

"Huskunstnerordningen er et enestående og øjenåbnende supplement til de aktivite-

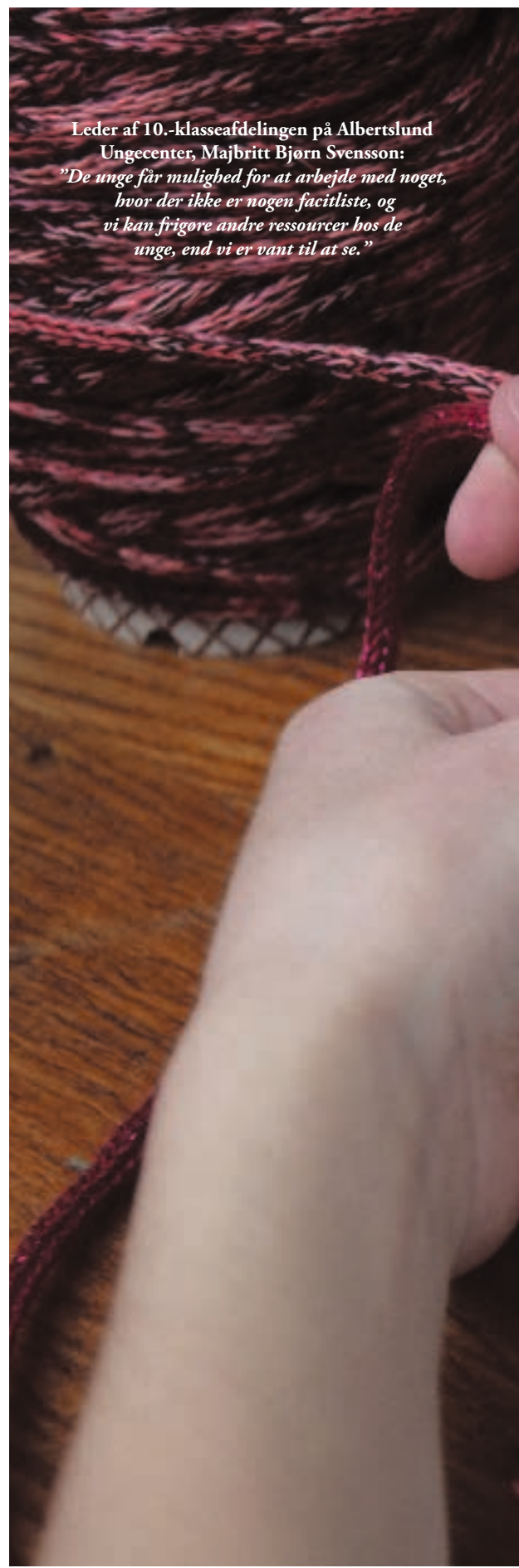
ter, børn og unge ellers møder i hverdagen i daginstitutionen, skolen eller gymnasiet. Med det autentiske møde med en professionel kunstner kan de få oplevelser med kunst af høj kvalitet. De får indblik i, at der er et menneske bag værket, og i den proces, der ligger bag. Mødet kan give de små forstyrrelser i hverdagen, som kan være med til at vække interessen for kunst og muligvis give lyst til at blive skabende kunstner", siger formanden for Statens Kunstfond, Gitte Ørskou.

Et frirum i en målstyret hverdag

I mødet med en huskunstner er der ifølge Ørskou sjældent tale om, at man arbejder frem mod et forudbestemt resultat, og derfor kan man ofte først sige noget om, hvilken læring der har fundet sted, når den kunstneriske proces er afsluttet. Hvornår den er det, er jo heller ikke givet på forhånd, og at være en del af denne proces kan give børn og unge et meningsfuldt frirum i en ellers temmelig fokuseret og målstyret skolehverdag, lyder det fra formanden.

"For en kunstner giver ordningen mulighed for at møde et nyt og nok mere spontant publikum end ellers – og få et indblik i og en ny forståelse for den læringsproces, der sker hos børn og unge, når de fordyber sig kreativt og bliver stimuleret kunstnerisk. Mødet giver også en særlig ramme for at eksperimentere og prøve nye ting af sammen med børn og unge, der kan udvikle de skabende processer og praksisser, man som kunstner har", fortæller Gitte Ørskou.

Leder af 10.-klasseafdelingen på Albertslund Ungecenter, Majbritt Bjørn Svensson:
"De unge får mulighed for at arbejde med noget, hvor der ikke er nogen faciliteter, og vi kan frigøre andre ressourcer hos de unge, end vi er vant til at se."

Billedkunstneren Carina Zunino:
"Den kunstneriske proces er meget isoleret, så for os er det givende at opleve, at den kan bruges af andre."

Gymnasieelever fra Støvring Gymnasium efter
møde med lydkunstneren Hans Sydow:
*"Det var utrolig sjovt og anderledes og dejligt med
et frisk pust udefra fra en, som var professionel."*

Billedkunstneren Karen Land Hansen:
*"Vi viderefremidler noget, vi er begejstrede for, og vi håber,
at børnene får en fornemmelse af det kreative rum, som jo også
handler om ikke at vide, hvad man når frem til. Der er ikke
noget facit – og på den måde er der heller ingen, der fejler."*

Billeder: Huskunstnerprojekt med tekstildesigner Astrid Skibsted Holm for 5. klasse på Vestervang Skole i Herning. Projektet er et samarbejde mellem Museum Midtjylland og kunstneren. **Foto:** Marlene Antonius/Museum Midtjylland

Den åbne skole og Huskunstnerordningen

En af intentionerne med den åbne skole er at inddrage det omgivende kunst- og kulturliv i et samarbejde om at løse skolens opgave. Skolereformen giver blandt andet mulighed for, at f.eks. professionelle kunstnere i begrænset omfang kan varetage undervisningsopgaver i folkeskolens fag og emner.

Ordningen er derudover sammen med de øvrige børn og unge-rettede ordninger under Statens Kunstfond med til at opfylde fondens forpligtelse i kunstfondloven, der tilsiger at ”tilgodese produktion og formidling af kunst over for børn og unge.”

Statens Kunstfond har for perioden frem til sommeren 2017 afsat midler til forskning i Huskunstnerordningen. 3-5 støttede projekter vil i forbindelse med uddelingen i foråret 2016 blive udvalgt og tilknyttet følgeforskning af to forskere. Hensigten med projektet er at udvikle Huskunstnerordningen gennem ny viden og at skabe grundlag for et evidens- og forskningsbaseret blik på Kunstfondens øvrige børn og unge-rettede aktiviteter.

Vil du vide mere om Huskunstnerordningen?

Se vores hjemmeside www.kunst.dk eller kontakt konsulent Jane Kjellin på jkj@kulturstyrelsen.dk eller telefon 3373 3370

SAMARBEJDSMODELLER

ALBERTSLUND KOMMUNE

Region Hovedstaden

Indbyggertal: 28.000

Antal folkeskoler: 4. Derudover en specialskole og et Ungecenter med 10. klasse og ungdomsskole.

Åben skole-plattform: www.aabenskole.albertslund.dk

ALBERTSLUND BILLEDSKOLE

Oprettelsesår: 1991

Organisering: Kommunal billedskole

Kontakt: Billedskoleledere Dorte Østergaard Jakobsen og Kenneth Schønning Olsson

E-mailadresse: billedskolen@albertslund.dk

Hjemmeside: www.billedskolen.albertslund.dk

Antal elever: Fritidsundervisning for 6 hold samt skoleprojekter og andre projekter – op til 500 elever på billedskolen om året

Alder: 5-100 år

Indhold: Tegning, grafik, maleri, skulptur/ler/pap og div. materialer, arkitektur

Skoleprojekter: Forløb for skoleklasser på billedskolen

Andre aktiviteter: Undervisning for læsesvage børn, et arkitekturhold, et tegneseriehold, børnehaveprojekter, tværfaglige projekter med kirken og f.eks. Vikingebyen og Dyregården.

Udvalgt model: Projekter for udkolingen med Huskunstnerordningen

Interviewede i Albertslund Kommune:

Dorte Østergaard Jakobsen og Kenneth Schønning Olsson, ledere af Albertslund Billedskole

Henriette Krag, Chef for Skoler og Uddannelse, Albertslund Kommune

Projekter for udskolingens med Huskunstnerordningen

Albertslund Billedskole har i en år-række haft tredagesforløb for 7.-9. klasse, hvor op til 13 skoleklasser fra kommunens folkeskoler har gennemført samme forløb på billedskolen. Forløbene munder ud i en stor samlet udstilling af elevarbejderne på Albertslund Rådhus.

Et eksempel er forløbet ”Tro, Håb og Afmagt – Utøya” om Utøya-tragedien henvendt til både dansk og samfundsfag. I alt 11 klasser, ca. 300 børn/unge, deltog i forløbet, der i hvert tilfælde blev afviklet over tre dage fra kl. 9-13.

”Det er vigtigt, at billedskolen og vi har sådan en goodwill – at vi får lov til at udstille nede på rådhuset. Det er en vigtig del af vores proces her, og faktisk stiller borgmesteren op hver eneste gang og holder åbningstalen. De unge og børnene føler sig set og værdsat – at de er i centrum, både fra billedskolens og skolelærernes side.”

(Dorte Østergaard Jakobsen)

Samarbejdets karakter

Der er tale om forløb, som billedskolen udbyder. Der ligger dog et samarbejde i, at billedskolen som forberedelse til et forløb sender materiale til skoleklasserne i form af tekster, forslag til film m.v., og det forventes, at elever og lærere er velforberedte og har arbejdet med emnet i undervisningen op til forløbet. Lærerne indgår aktivt i forløbet på billedskolen.

Om samarbejdet

”Skoleledelsen er vigtig – dem kontakter vi altid. Men det er ikke dem, man begejstrer.

Det vigtigste er, at man finder de lærere, som kan begejstres. Det er drevet af ildsjæle – hele vejen igennem. Og hvis det ikke er for dem, så er der ikke noget, så sker der ikke noget som helst.”

(Dorte Østergaard Jakobsen)

”Jeg synes, det vigtigste i processen har været at vise, hvor utroligt smidigt, man kan arbejde sammen. Selvom skolesystemet er lidt rigtigt, og vi er lidt flippede.”

(Kenneth Schønning Olsson)

Økonomi

Projekterne for udskolingens har været finansieret via Huskunstnerordningen. Det betyder, at billedskolen har skullet bidrage med 25 % af beløbet til lønninger samt dække materialeudgifter; penge, som er fundet (sparet op) i billedskolens almindelige budget. I tilfælde af, at der har været flere tilmeldte klasser, end der var søgt penge til i Huskunstnerordningen, har Albertslund Kommune bidraget med resten; f.eks. var der til Utøya-projektet søgt penge til at gennemføre projektet med seks klasser, men da elleve klasser søgte forløbet, finansierede kommunen de sidste fem klasser. Konstruktionen har betydet, at forløbene har kunnet udbydes gratis til skolerne i Albertslund Kommune.

Modellen kræver til gengæld en stor ansøgningsindsats fra de to billedskoleledere side, og de har af samme grund og almindeligt slid på lærerkræfter og lokaler sat de store skoleprojekter i bero i skoleåret 2016-17. Begge ledere er deltidssatte med hver syv timer om ugen.

Skolereformen og åben skole – set fra et kommunalt perspektiv

Albertslund Kommune har lavet en kompetencebank, der hedder ”Den åbne skole” med de muligheder, der umiddelbart er i kommunen, og de aktører, der er etableret samarbejdsaftaler med. Fra kommunalt hold har man arbejdet med at ’oversætte’ de udbudte forløb til de fælles mål, der er for eleverne, så der er et fundament, der taler ind i skolereformen og kobler til den åbne skole. Fra politisk side er det blevet besluttet, at det – i hvert fald i første omgang – er skolerne hver især, der skal lave partnerskaberne med de eksterne aktører. Se: www.aabenskole.albertslund.dk/

”Vi mangler lidt at finde ud af, hvad det er for typer åben skole-samarbejder, man kan lave, og hvad der er af økonomi i det. Når man kender hinanden, er det nemmere at sige, ’vi vil udvikle noget mega fedt sammen, hvad lægger vi i det’. Men til en start kunne man godt sige, at vi har de og de forløb, og det koster det her fra skolen, eller kræver det her fra skolen, og det her bidrager billedskolen med. Og så kan man få det med i sin årsplanlægning.”

(Henriette Krag)

”Jeg synes, skolereformen har rigtig gode perspektiver. Noget af det vigtige er, at man skal til at arbejde på en anden måde, se eleverne på en anden måde. Arbejde med læringsmål, altså hvad skal eleverne have ud af, at vi gør det her. Og det er jo en stor kulturforandring. Der er rigtig mange kulturforandringer på én gang. Lederne skal lede på en anden måde, lærerne

skal arbejde på en anden måde, tænke på en anden måde om deres elever. Den forandring, der er sat i gang med skolereformen, vil tage mange år! Så bare det der med at acceptere, at det er en reform – det er ikke forandring fra i morgen. Vi er nødt til at sige, at vi går i retning af den åbne skole, men at det vil være med små skridt. Og nogle vil så lave nogle vanvittigt gode projekter, som andre kan spejle sig i og gribe, og nogle vil gøre det i mindre omfang – men vi skal arbejde derudaf.”

(Henriette Krag)

”Skolerne har taget fat på mange af de andre nye tiltag først. Skemaerne ligger på en anden måde, skoledagen er blevet længere, der er kommet understøttende undervisning og klubpædagoger i undervisningen. Så de steder, hvor samarbejdet blomstrer, er tit der, hvor man har haft en tradition – hvor lærerne synes, ’det plejer jeg at gøre, det giver god energi’, og er fortsat med det. Men det er nok ikke sådan, at der er hoppet mange nye ud af busken, der har sagt, ’wow, nu skal vi bare i gang med at samarbejde!’ Der har simpelthen ikke været de muskler eller den energi til at prøve nyt af derude.” (Henriette Krag)

”Vi er en lille by. Vi kender hinanden. Det burde være lidt nemmere end i store kommuner. Men jeg kan godt af og til mærke en åben skole-skuffelse blandt nogle af kulturinstitutionerne. Nu skulle det – hold da op! – bare blomstre, og så er der i stedet den her, ’vi oorker det ikke’. På den måde

har der været lidt et clash, tror jeg, mellem drømmene om, hvor højt det skulle op at flyve, og så den virkelighed, skolerne har været i.” (Henriette Krag)

”Åben skole-forløb kan give energi til de elever, der har brug for at lære på en anden måde, og som er trætte af at sidde ned – det at komme ud og prøve noget med sine hænder, opleve noget. Og så skal vi jo både løfte de dygtigste og dem, der har det sværest. Jeg tror også, vi skal arbejde mere med holddeling, ikke nødvendigvis i forhold til, hvem der er dygtigst eller ikke, men i forhold til, hvordan man bedst lærer.”

(Henriette Krag)

Skolereformen og åben skole – set fra billedskolens side

”Vi kan i virkeligheden selv præge udviklingen. Der er jo ikke nogen, der har opskrift på den rigtige model, så jo mere, vi presser på i en retning, jo mere kan vi komme styrkede eller svækkede ud af den her sammenhæng. Vi kan vælge at sætte os ned og vente på, at folkeskolen eller reformen kommer til os på en eller anden måde. Så sker der ikke noget. Vi bestemmer simpelthen selv, hvad der er i det. Man vil gerne have, at der er en eller anden overordnet magt, der har besluttet sig for, at ’det er dét her, der er i det for jer’. Men det er op til os selv. Vi kan selv afgøre, hvor meget det skal være. Så jeg synes jo, det er sådan en guddommelig mulighed for at ryste hele posen.” (Kenneth Schönning Olsson)

Læringsmål

”Den måde, man officielt måler alting på, det kan man jo ikke gøre med de her projekter. Det kan godt være, at nogle folkeskolelærere har en udfordring med, at det er sådan lidt ’stuffy’. Så der tænker jeg, at hvis man på længere sigt kan lave en form for evaluering, som dokumenterer en eller anden udvikling – det kan bare være, at klassens utilpassede drenge syntes, det var fedt at være på billedskolen, måske er det nok ...” (Kenneth Schönning Olsson)

Nyt rum og nye roller

”Det er meget bedre at flytte børnene: De kommer herhen, får kitler på – bliver taget alvorligt på en helt anden måde. Vi har oplevet nogle fede situationer, hvor lærerne fortæller, at ’Peter plejer at hænge i gardinerne, men nu har han siddet stille i tre dage og malet døde træer.’ Og det ved vi jo ikke noget om. Vi ved som udgangspunkt ikke en pind om de børn, der kommer på billedskolen, og som udgangspunkt prøver vi at behandle dem lige. Og vi oplever, at nogle af dem, der er dydsmonstre på skolen, er de mest besværlige, for de skal jo præstere på en anden måde end dem, der plejer at være utidige.” (Dorte Østergaard Jakobsen)

Gode råd

”Relationer til skoleledere, ledere for de forskellige trin, sekretærer og lærere, der har været med i tidligere projekter, det betyder rigtig meget. Man kommer ingen vegne, hvis man ikke ’gøder jorden’.” (Dorte Østergaard Jakobsen)

Albertslund Billedskole: "Tro, håb og kærlighed", udstilling over tragedien på Utøya, udført af elever fra 7, 8. og 9. klassetrin i Albertslund Kommune.

Albertslund Billedskole: Skoleelever ophænger grafiske tryk omkring temaet "Venskaber", projekt for udvalgte 5. klasser fra kommunen.

BILLUND KOMMUNE

Region Syddanmark

Indbyggertal: 26.000

Antal folkeskoler i kommunen: 7, privatskoler: 3

BILLUND KULTURSKOLE

Oprettelsesår: 2007 (som kulturskole – billedskole i Grindsted fra 1992 og i Billund fra 1995)

Organisering: Fra 2015 kommunal ungdoms- og kulturskole

Kontakt: Eva Lillegaard Hansen, koordinator for kreative fag

E-mailadresse: elha@billund.dk

Hjemmeside: www.billundkultur.dk

Antal elever: Fritidsundervisning i alt ca. 12 hold (hhv. 30 og 10 ugers hold)

Alder: 1.-9. klasse

Indhold: Børn og unge tilbydes undervisning inden for tegning, maleri, skulptur og blandformer.

Skoleprojekter: Via Skolekulturnetværket gennemføres undervisning på kommunens folkeskoler og privatskoler inden for animation, digital tegning, arkitektur, scenografi m.m.

Andre aktiviteter: Billedskolen er aktiv i kulturelle aktiviteter i Billund Kommune og en aktiv medspiller i Børnenes Hovedstad. Billedskolen har stået for flere udsmykningsopgaver i lokalområdet. Hvert år arrangeres der billedskoleweekend, hvor alle billedskoleelever fra hele kommunen mødes. Desuden er der sommerbilledskole og en udflugt for de ældste elever til et kunstmuseum.

Udvalgt model: Skolekulturnetværk

Interviewet i Billund Kommune:

Eva Lillegaard Hansen, koordinator for kreative fag på Billund Kulturskole og folkeskolelærer på BillundSkolen

Skolekulturnetværk

På initiativ fra Billund Kulturskole er der blevet etableret et Skolekulturnetværk i Billund Kommune. Via Skolekulturnetværket får både folkeskoler og privatskoler mulighed for at få besøg af en gæstelærer, der kan inspirere og undervise i områder af billedkunsthaget, hvor der ønskes nye input. Netværket er et samarbejde mellem kommunens ti grundskoler (både folkeskoler og privatskoler) og Billund Kulturskole.

Kulturskolelærere fra områderne billedkunst, musik og drama har hver 34 timer i deres årsplan, som skolerne gratis kan gøre brug af. Forløbene på skolerne planlægges ved fælles netværksmøder mellem kontaktpersoner fra de ti grundskoler og fra Kulturskolen.

Forløbene foregår ude på skolerne, da billedskolen ikke har egne lokaler på kulturskolen. Længden af forløbene varierer inden for mulighedernes grænser i forhold til undervisningens indhold og skolerens behov.

Samarbejdets karakter

Der er tale om et udbygget samarbejde, hvor forløbene planlægges i fællesskab på netværksmøderne, gennemføres sammen på skolerne og efterfølgende evalueres sammen. I netværket er der en overvægt af musiklærere på både grundskole- og kulturskoleside, men de lærere, der sidder i netværket, er forpligtede til

at formidle både konkrete forløb og muligheden for at bruge kulturskolelærerne til resten af skolen. Fra kulturskolens side varetages billedkunstområdet af to undervisere, hvoraf den ene er kunstner og den anden koordinator for kreative fag på Billund Kulturskole, Eva Lillegard Hansen, som er faguddannet billedkunstlærer og arbejder 50 % på billedskolen og 50 % som lærer i folkeskolen. Hun fortæller:

”Vi har gavn af hinanden – skolen har gavn af billedskolen og omvendt. Dels ved inspiration og ungerne engagement, dels med materialer og materialesamling. Vi har f.eks. lavet et kæmpe skrammellager, det var ikke kommet i stand, hvis ikke vi havde haft billedskolen, for det er ligesom der, tingene starter.”

Flere af forløbene i regi af skolekulturnetværket er tværfaglige, så der sker et gensidigt kompetenceløft på flere planer. Nogle af folkeskolelærerne i netværket har desuden foreslået, at lærerne kunne bytte undervisning indbyrdes og udveksle nogle af de projekter, de har haft i kulturskolen, så det bliver spredt mere ud på skolerne.

Om samarbejde mellem kunstner og folkeskolelærer

”Der kan godt komme en vældig god kunstner ud og lave et forløb, som kan have

svært ved at magte børnene. Men bruger man kunstneren som en gæst i samarbejdet med folkeskolelæreren, er det jo selvfølgelig enormt givende for alle, fordi man prøver noget på en anden måde, og folkeskolelæreren kan være der til at sørge for, at det fungerer klassemæssigt og undervisningsmæssigt. Der kan vi selvfølgelig noget. Samtidig er vi også bevidste om, at det skal være forskelligt fra almindelig billedkunstundervisning. Der skal være en anden stemning. Det er et andet rum.”

(Eva Lillegard Hansen)

Økonomi

Det er Billund Kulturskole, der har afsat midler til ordningen ud fra sit normale budget. Forløb i regi af Skolekulturnetværket er gratis for skolerne ud over enkelte materialer. Dog skal lærerne i netværket frikøbes til at deltage i møderne.

Landkommunen

”Det er ikke altid, man kan skaffe en billedskolelærer, som har pondus til også at komme igennem ude på skolerne. Sådan er det i de her landkommuner – at man skal være rigtig heldig for at finde én, der brænder så meget igennem, at det bare bliver det, man vil gå til, og ikke håndbold i den nye hal. Sådan er det bare.” (Eva Lillegard Hansen)

Billund Kulturskole: Hundertwasserhuse i Lego, 5.B på Vorbasse Skole – forløb udbudt i forbindelse med Skolekulturnetværk.

Gode råd

"Man skal altid være i god tid. Det er i hvert fald den erfaring, jeg har. Jo mere man kan være i god tid, jo nemmere er det at få tingene gennemført. Og så skal man sørge for at være helt vildt god til at kommunikere. Man skal være villig til at yde en indsats for kommunikationen. Sætte midler og tid af til det. Ja, og så skal man finde ud af, hvem det er, man skal snakke med. Man skal finde ud af, hvem er det, der gider trykke på de rigtige knapper. Så det der med at skabe sig et netværk, det er vigtigt. Jo flere mennesker, man lærer at

kende, jo nemmere bliver det at få noget i gang". (Eva Lillegaard Hansen)

Læringsmål

"Når vi nu snakker forskellen fra skole til kulturskole, så er noget af det, vi har haft fokus på, at vi synes, det er så vigtigt, at vi selvfølgelig er bevidste om, hvad det er vi gerne vil have, at børnene skal lære; men det skal også være anderledes at komme til billedskolen. Det skal også være anderledes for os som undervisere, fordi der skal være plads til den gode idé. Det er meget vigtigt, at der er plads til den gode idé.

For at vi brænder for det, vi laver. Og det er først, når man brænder for det, man laver, at man løfter sig op over det sædvanlige. Så det der med at skabe et miljø blandt lærerne i kulturskolen, at der er plads til de gode ideer, det synes jeg er kanonvigtigt. Der skal man ikke være alt for styret af de faglige mål. Vi skal kende dem, men vi skal ikke være slaver af dem, det synes jeg ikke. Men tit og ofte, når man så finder på et eller andet, og du så sidder og kigger på målene bagefter, så kan du jo sagtens opfylde dem." (Eva Lillegaard Hansen)

FREDERICIA KOMMUNE

Region Syddanmark

Indbyggertal: 50.000

Antal folkeskoler: 17

BILLEDSKOLEN I DEN KREATIVE SKOLE

Oprettelsesår: 1995; del af Den Kreative Skole siden 1999

Organisering: Kommunal kulturskole

Kontakt: Leder af Den Kreative Skole Arne Gaardsted Jørgensen og billedskolekoordinator Pia Hessellund

E-mailadresse: dks@fredericia.dk

Hjemmeside: www.dksfredericia.dk

Antal elever: Fritidsundervisning på 13 hold, ialt 145 elever + skolesamarbejder m.v.

Alder: Fra dagplejealder til og med 25 år

Indhold: Tegning, maleri, akvarel, skulptur m.v.

Skoleprojekter: Dagskurser for skoleklasser på billedskolen

Andre aktiviteter: Billedskolen underviser i Kulturbørnehaven, som Den Kreative Skole har etableret sammen med Daginstitutionsaften, og er involveret i tværgående samarbejdsprojekter med billedkunst, regi, drama, dans og musik, lyd og lys på Den Kreative Skole.

Udvalgt model: Fordybelsesdage i samarbejde med skoler og kunstforening

Interviewede i Fredericia Kommune:

Pia Hessellund, billedskolekoordinator, Den Kreative Skole i Fredericia.

Underviser også på VUC; tidligere folkeskolelærer.

Arne Gaardsted Jørgensen, leder af Den Kreative Skole

Fordybelsesdage i samarbejde med skoler og kunstforening

Billedskolen i Den Kreative Skole i Fredericia afholder fordybelsesdage for folkeskoleklasser i samarbejde med Fredericia Kunstforening. I forbindelse med kunstforeningens skiftende udstillinger på kulturskolen inviteres klasserne til én-to fordybelsesdage à 5-6 timer i billedskolens lokale, hvor eleverne sammen med egen lærer og billedskoleunderviseren selv laver billedaktiviteter og interagerer med udstillingen.

Det var oprindeligt lagt an som et todagesforløb, men der har været ønske fra skolerne om også at kunne få en enkelt fordybelsesdag. Med aldersgruppen 4.-6. klasse er det ikke noget problem for eleverne at cykle hen til Den Kreative Skole, som er centralt placeret i den kompakte kommune.

"Udgangspunktet var, at vi har Kunstforeningen hernede seks gange om året, og så syntes jeg, det kunne være sjovt, at fordybelsesdage lå i forlængelse af Kunstforeningens udstilling, fordi det er en udstilling af et vist niveau. Og vi har jo hverken Trapholt eller AROs eller den slags i Fredericia. Så vi kunne få børnene ned og se noget kunst, samtidig med at de arbejdede i en

form for pingpong med den udstilling. Og så var ideen egentlig også at lave en udstilling i udstillingen, så børnene også skulle trække deres forældre med herved."

(Pia Hessellund)

Fordybelsesdagene er etableret på billedskolens initiativ. I forbindelse med skolereformen og åben skole lavede Den Kreative Skole et idékatalog, hvori billedskolen foreslog fordybelsesdagene, og ideen blev positivt modtaget under efterfølgende møder med skolelederne.

Samarbejdets karakter

I forbindelse med fordybelsesdagene lægges der fra billedskolens side stor vægt på, at forløbet skal være et reelt samarbejde med folkeskolelæreren med både et før, under og efter. Billedskoleunderviseren har en dialog og en forventningsafstemning med læreren inden forløbet, så forløbet kommer til at passe bedst muligt til klassen og eventuelt kan give et løft til noget, klassen er i gang med i forvejen. Der er derudover en forberedelse i klassen, så elever og lærere er varmet op til forløbet, før de kommer på Den Kreative Skole. Læreren deltager i forløbet på kulturskolen sammen med

eleverne, og afslutningsvis runder billedskoleunderviseren af ude i klassen. Der laves fælles evaluering og en lille fernisering ude på skolen.

Pia Hessellund understreger, at det er vigtigt for forløbet, at man som billedskoleunderviser bruger lærerne som en ressource, der er vant til at håndtere en hel klasse, mens billedskolehold normalt kun er på max. 12 børn:

"I mødet mellem billedskolelæreren og folkeskolelæreren er det vigtigt, at man siger, 'du kan noget, som jeg ikke kan, og jeg kan noget, som du ikke kan.' Den går begge veje. Det er vigtigt at møde lærerne lige-værdigt".

"Relationerne er nummer ét, når man skal samarbejde med skolerne, dem tror jeg aldrig, man kommer udenom."
(Arne Gaardsted Jørgensen)

"Da jeg var ude i folkeskolen som underviser, syntes jeg da også, det var megafedt at skulle hen at besøge en anden, som også havde mit fag, men måske med en lidt anden vinkel – og så lige få det input med til hverdagen, et løft til noget, jeg havde gang i i forvejen." (Pia Hessellund)

Økonomi

To fordybelsedage à 6 timer koster for en skoleklasse i alt 6.000 kr., som skolen skal betale. Reelt bruger billedskolens underviser dog tre dage med aktiviteterne før og efter selve fordybelsedagene og lægger dermed en del gratis arbejdskraft i forløbet.

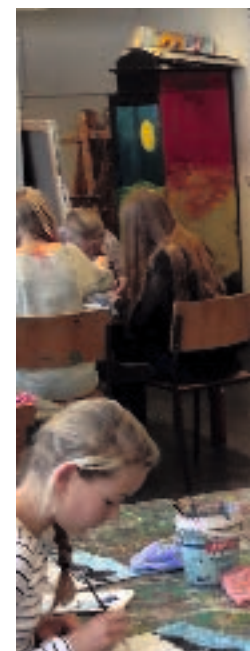
Der har været stor interesse for fordybelsedagene trods egenbetalingen. Skolerne er meget selvstyrende i Fredericia med decentrale midler. Arne Gaardsted fortæller: "Vi har ikke i Fredericia Kommune et stort overordnet beløb, hvor man får 2 ½ million til skolereformen til at lave et eller andet, så det er sådan lidt fra sag til sag, fra skole til skole, men møderne med skolelederne giver faktisk en meget tæt kontakt".

Fordel at være samlet

"Jeg tror, det er godt at have flere tilbud samlet i kulturskoleregi. Jeg har hørt en skoleleder fra Odense sige: 'Hvor må det være fint at kunne gå ind og snakke med jer, for så ved man, at man kan komme i kontakt med drama, billedkunst, dans og musik på én gang'. Her ved de, at vi har pædagogisk fagligt personale, som er klar, og som er vant til at arbejde med børn. Så det tror jeg har gjort det nemmere."

(Arne Gaardsted Jørgensen)

Fordybelsen

"Jeg har tænkt over, hvad der er godt ved at få eleverne herved på kulturskolen og undervise dem i længere perioder. Der er nogle, der laver gode forløb på kort tid – men man taber tit nogen. Det, som underviseren har planlagt, er ikke altid det, der kommer med ud i den anden ende, fordi der hele tiden er forhindringer – nogen, der slår sig, og så tager det bare længere tid – eller den der aha-oplevelse: den kan man ikke bare lige få. Den skal der noget refleksion og noget tid til. Så derfor er det en stor fordel at have eleverne over nogle dage, uden en skoleklokke." (Pia Hesselund)

HELSINGØR KOMMUNE

Region Hovedstaden

Indbyggertal: 62.000

Antal folkeskoler: 6 fordelt på 18 matrikler

Åben skole-plattform: <http://skoleplus.nu/>

BILLEDSKOLEN I HELSINGØR

Oprettelsesår: 1991

**Organisering: Kommunal billedskole i kulturhusregi
(Kulturværftet/Toldkammeret)**

Kontakt: Elisabeth Momme

E-mailadresse: billedskole@toldkammeret.dk

Hjemmeside: www.billedskolen-helsingor.dk

**Antal elever: Fritidsundervisning på 7 hold
(ca. 100 elever) + diverse projekter**

Alder: 0.-9. klasse

**Indhold: Tegning, grafik, maleri, arkitektur, animation,
tegniserie, skulptur m.v.**

Skoleprojekter: Antal elever årligt ca. 2.000

**Skoleprojekter med støtte fra Huskunstnerordningen og fra
kommunens særlige indsatspulje til fremme af børn og unges
kreative kompetencer (BUKK)**

Udvalgt model: Formaliseret netværkssamarbejde

Interviewede i Helsingør Kommune:

Elisabeth Momme, leder af Børnekulturcentret i Toldkammeret.

**Lise Munk, souschef, Børnekulturcentret i Toldkammeret,
leder af billedskolen.**

Formaliseret netværkssamarbejde

I Helsingør Kommune er der etableret et Netværk for Børnekultur med børnekulturkonsulenten for bordenden og med deltagelse af alle kulturinstitutioner i kommunen – både kommunale og selvejende institutioner, relevante foreninger m.v. Netværket samarbejder med Uddannelseshuset i Helsingør (www.uhhelsingor.dk) om at styrke samarbejdet og formidlingen af kulturtilbud til folkeskolerne i Helsingør Kommune og tilbyde forløb for samtlige skoleklasser i kommunen fra 0. til 8. klasse. Billedskolens projekter henvender sig primært til 6., 7. og 8. årgang, fordi eleverne da ikke længere har billedkunst i skolen.

Grundet det tætte samarbejde mellem kulturinstitutionerne i Netværk for Børnekultur er årgangsprojekterne oftest tværinstitutionelle. Et eksempel er Billedskolens samarbejde med Teknisk Museum i forårssemestret 2016 om forløbet "Tag og skriv", der tager udgangspunkt i skrivemaskinens opfindelse og museets aktuelle udstilling. Forløbet er tilrettelagt af billedskolen og Teknisk Museum i samarbejde med Uddannelseshuset og børnekulturkonsulenten og består af et besøg på Teknisk Museum og fire timers workshop i billedskolen samt en lærerintro.

Netværk for Børnekultur udgiver hvert forår et kulturkatalog. I forbindelse med kataloget diskuterer institutionerne, om man skal fortsætte med bestemte aktiviteter, prøve noget nyt, hvilke planer og ideer de forskellige institutioner har, hvad de kunne tænke sig at arbejde sam-

men om osv. Jo bedre og tidligere institutionerne kender hinandens planer, desto nemmere er det at koble tingene. Der bliver således løbende afsøgt nye læringsmiljøer og måder at gøre tingene på, nye måder at sætte folk sammen på m.v. Ved at variere såvel samarbejdspartnere som indhold fra år til år sikres fortsat dynamik, incitament og udvikling både i den enkelte kulturinstitution og i den måde, institutionerne arbejder sammen på.

Det er vedtaget politisk, at alle elever skal have kulturtilbud, og skolelederne er blevet taget i ed, så det også bliver prioriteret ude på skolerne. Ideen med at udbyde kulturprojekter til hele årgange er, at man også når ud til de klasser, hvor læreren ikke har kulturtilbud som hovedinteresse. Da tilbuddene retter sig mod hele årgange, betyder det desuden, at flere lærere på en årgang har deltaget i et givet forløb med deres klasser. Det fremmer forankringen. Erfaringer og metoder er lettere at omsætte i fællesskab.

Samarbejdets karakter

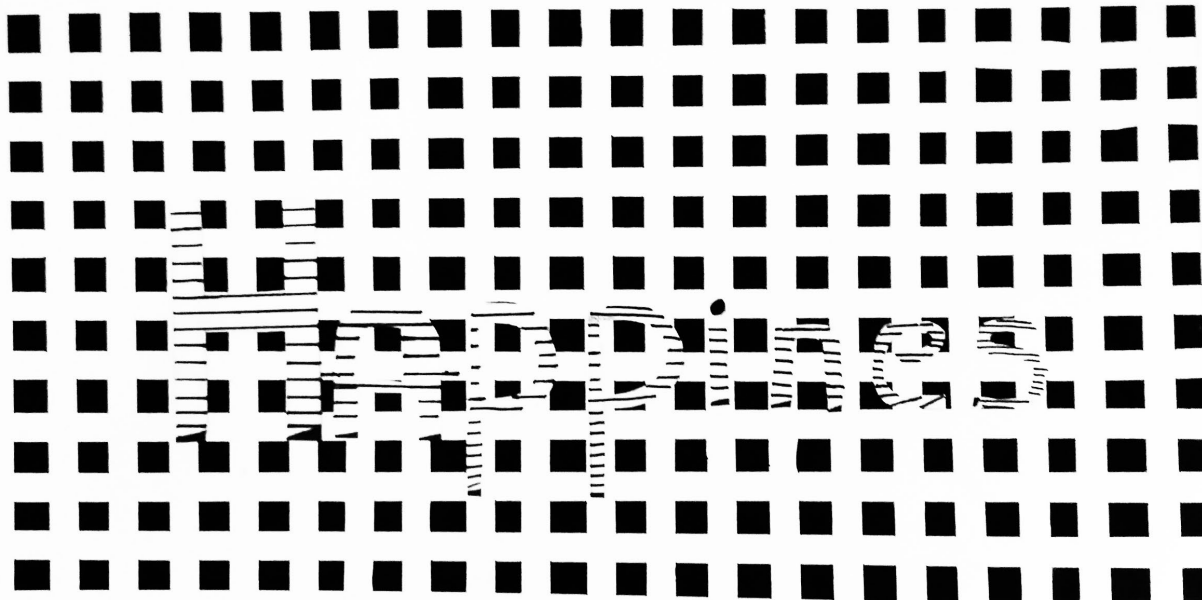
Samarbejdet foregår på flere niveauer. Det er afgørende, at man fra forvaltningsniveau støtter initiativerne, og at skolelederne har givet håndslag på, at de vil skabe rum for, at deres lærere kan deltage. Der ligger derudover et meget vigtigt forarbejde, hvor Netværk for Børnekultur via Uddannelseshusets fagkonsulent har direkte kontakt til netværket af skolebibliotekarer. Billedskolen fremhæver samarbejdet med fagkonsulenten som meget vigtigt, idet det sikrer, at forløbene på det helt lavpraktiske plan lig-

ger i nogle perioder, hvor det faktisk er muligt for skolerne at deltage, og at de fortløbende integreres i den øvrige undervisning og skolens læringsmål. Desuden gøres kommunikationen fra kulturinstitutionerne til skolerne og lærerne smidig og hurtigt via skolebibliotekarerne. Netværk for Børnekultur har været medvirkende til, at det er blevet skrevet ind i skolebibliotekarernes jobbeskrivelse at være kulturkontakt, så opgaven er knyttet til funktionen.

"Samarbejdet med Uddannelseshuset og børnekulturkonsulenten er virkelig vigtigt. Det betyder, at alt bliver kvalificeret hele vejen gennem systemet. Og at der er en fælles politik på området for hele kommunen, at alle aktører har taget hinanden i ed, at det er sådan, vi gør det. Det er ikke den enkelte lærer, der skal være afgørende. Der er en strategi. Vores kommune har en fin størrelse. Nogle kommuner er for små, og nogle er for store, men det her er passende, fordi vi kan nå at snakke sammen; der er ikke så langt."

(Elisabeth Momme og Lise Munk)

Hvad angår samarbejde på underviser-niveau har billedskolen forskellige grader af samarbejde med lærerne. I nogle af projekterne er lærerne med til at formulere indholdet; i andre er det billedskolen, der udformer og udbyder. I sidstnævnte tilfælde afholdes der dog altid et formøde med lærerne, som bl.a. er med til at kvalificere forløbet og skære det til, så det er gennemførligt. Samtidig får lærerne og den kunstner, der skal stå for projektet, lejlighed til at møde hinan-

den, og kunstneren kan præsentere egne værker m.v.

Tidligere har lærerne også selv kunnet prøve forløbet aktivitet på et formøde for bedre at kunne videreformidle aktiviteten til eleverne. Billedskolen har dog været nødt til at neddrose praksisøvelserne, da de er tidskrævende, og lærerne ikke har timer til det.

Om samarbejdet under selve projektet siger Lise Munk:

"Der er en balance i at finde hinanden, anerkende hinandens kompetencer, for vi har jo altid lærerne med, når vi laver nogle projekter, og vi vil gerne have dem til at gå aktivt ind i arbejdet, samtidig med at de skal give slip på deres vaner. Det er hårfint ... Vi forventer at det er dem, der træder til, hvis der opstår nogle pædagogiske problemer, som billedskolens lærere jo ikke er klædt på til. Omvendt hører vi gang på gang: "Hvad sker der lige her? Vi kender slet ikke vores elever igen! De der ballademagere – I kan aktivere dem og få dem til at koncentrere sig i timevis ..." De ser deres elever på en ny måde, og det synes jeg i virkeligheden er noget af det allervigtigste – at eleverne får nogle succesoplevelser – at deres lærer ser det, og at vi italesætter det."

(Lise Munk)

"Det er vigtigt at arbejde meget bevidst på at nedbryde eventuelle skel mellem skole- og kulturområdet. Og at man får etableret et sprog for en gensidig respekt for hinandens fagligheder. Og der kan vi på billedkunstområdet gøre virkelig meget ved at anerkende de mennesker, som vi skal ud at samarbejde med." (Elisabeth Momme)

Økonomi

Helsingør Kommune prioriterer børn og unges møde med kunst og kultur med indsatsområdet "Styrkelse af børns og unges kreative kompetencer" (BUKK), en pulje på ca. 500.000 kr. årligt, der finansierer en stor del af de kulturelle samarbejder i kommunen. Derfor kan kulturinstitutionerne tilbyde de fleste af læringsaktiviteter gratis eller for en meget lille deltagerbetaling til skolerne.

Billedskolen har derudover gennem årene søgt og fået mange penge fra Huskunstnerordningen.

Billedskolen har indført en "no show-fee", hvor forløb fortsat er gratis, men det til gengæld koster 2.500 kr., hvis man ikke dukker op.

Den åbne skole

Helsingør Kommune har etableret en åben skole-plattform:

<http://skoleplus.nu/>

Institutionerne i Netværk for Børnekultur var bl.a. via deres samarbejde tidligt på banen med at formulere og konkretisere, hvordan de kunne tænke sig ind i den nye folkeskole:

"Skolerne og skoleområdet har haft meget at slås med. De har været meget taknemmelige for, at vi har været på forkant med de her ting. De har ikke haft mulighed for at tage ret meget mere ind, end de allerede gjorde i forvejen. Meget af det, folkeskole-reformen lægger op til, har vi praktiseret i mange år, så derfor er det nemt for os. Vi skal bare finde ud af, hvor vi kan gøre det endnu bedre." (Elisabeth Momme)

Processer

"Når man arbejder med kreative kompetencer, ændrer det rigtig meget at arbejde i en gruppeproces. Vores fag lider under, at der er en berøringsangst i forhold til at guide og give kritik til børn, der tegner og maler. Man vil jo nødt til at være eller hæmme barnets udfoldelseslyst. Derfor har vi fokus på processer frem for færdige resultater, og at man må lave mange forsøg. Måske er det den idé, der blev kasseret, der viser sig at være den bedste."

(Elisabeth Momme og Lise Munk)

Atten af Helsingør Kommunes 6. klasser deltog i foråret 2016 i en endags workshop, TAG & SKRIV, hvor de arbejdede med opfundne ordbilleder og undersøgte bogstavets evne til at forstærke et udtryk. Eleverne var først en dag på Teknisk Museums udstilling SKRIV for at lære om skrivemaskinens historiske betydning og om grafisk kommunikation. Projektet er en del af Helsingør Kommunes kulturkatalog til folkeskolerne.

HERNING KOMMUNE

Region Midtjylland

Indbyggertal: 87.000

Antal folkeskoler: 30

Åben skole-plattform: <http://uddannelse.herning.dk/aaben-skole>

HERNING BILLEDSKOLE

Oprettelsesår: 1988

Organisering: Forening med kommunalt tilskud

Kontakt: Billedskoleleder Lisbet Hauge

E-mailadresse: herningbilledskole@mail.dk

Hjemmeside: www.herningbilledskole.dk

Antal elever: 22 fritidshold + kortere forløb. I alt 280 elever om året + skoleprojekter/større projekter + undervisnings for voksne + kunstnerworkshops

Alder: 4 år til ca. 75 år

Indhold: Tegning, maleri, grafik, skulptur og andre billedskabende udtryk for både børn og voksne

Skoleprojekter: Temakurser over 12 gange for skoleklasser i samarbejde med SFO'er. Dagsprojekter udbudt i forbindelse med Herning Kommunes åben skole-satsning Kulturbussen. Derudover større kulturprojekter og events.

Andre aktiviteter: Børnehaveprojekter, temakurser for konfirmationshold og andre interessegrupper, weekendkurser, kortere kurser for lærere og pædagoger.

Udvalgt model: Længerevarende temakurser

Interviewede i Herning Kommune:

Lisbet Hauge, leder af Herning Billedskole. Tidligere skolelærer og pædagogisk konsulent.

Bo Meldgaard, Centerleder for skolerne, Center for Børn og Læring i Herning Kommune. Tidligere skolelærer og skoleleder.

Længerevarende temakurser for skoleklasser

Som et nyt tiltag i forbindelse med skolereformen og åben skole udbyder Herning Billedskole længerevarende temakurser for skoleklasser i samarbejde med den enkelte skole/SFO.

Et eksempel er samarbejdet mellem Herning Billedskole og Kildebakkeskolens SFO i skoleårene 2014-15 og 2015-2016, hvor Herning Billedskole har undervist skolens 3. og 4. klasser (16-19 børn) i tre perioder à fire uger à to timer om ugen. Undervisningen foregik i SFO-tiden (kl. 14-16) i billedskolens lokaler i Vildbjerg. Hver periode havde et bestemt tema, hhv. maleri, tryk og skulptur. Mellem hver periode var der en pause på ca. seks uger, hvor børnene arbejdede videre med temaet hjemme på skolen én dag om ugen i SFO-tid med pædagoger fra skolen som undervisere.

Samarbejdets karakter

Der har været tale om et samarbejde før, under og efter forløbet. Efter et indledende møde mellem billedskolelederen, billedskoleunderviseren og den ansvarlige pædagog på folkeskolen planlagde billedskoleunderviseren og pædagogen forløbet sammen. Billedskoleunderviseren stod for det faglige indhold undervejs med deltagelse af pædagoger fra skolen og fungerede samtidig som sparingspartner for de pædagoger, der skulle have ”billedholder” de uger, holdet ikke var på billedskolen. Forløbet blev afsluttet med fælles evaluering.

Det er specielt for Kildebakkeskolen, en lille skole med tæt samarbejde mellem skoleleder og SFO-leder, at det har været pædagoger, der stod for billedkunstundervisningen. Det har også været pædagoger, der i anden sammenhæng har været på kursus på billedskolen som billedkunstlærere.

På et mere overordnet niveau efterlyser billedskoleleder Lisbet Hauge mere samarbejde mellem kulturinstitutionerne i kommunen, gerne i form af et netværk. Der har tidligere været netværk for formidlerne, men det blev for omfattende og dermed uarbejdsdygtigt.

Andre modeller i Herning Kommune

Kommunen har et stort opland, og omkostningerne i forbindelse med bustransport af eleverne har stået i vejen for, at nogle skoler reelt kunne gøre brug af kommunens kulturtilbud. HEART/undervisning har i samarbejde med Herning Kommune (Kultur & Fritid og Børn & Unge) samt Oticon Fonden etableret en gratis transportordning – kaldet Kulturbussen – til kulturinstitutioner i kommunen, en ordning som også Herning Billedskole er med i. Som lærer booker man bussen og den ønskede kulturaktivitet for sin klasse og får transporten til kulturinstitutionen, lærings- og formidlingsaktiviteter på busturen og et undervisningsforløb på kulturinstitutionen.

Formålet med bussen er at skabe lige adgang til kulturtilbud for alle elever fra de lokale grundskoler uanset geografiske tilstande og muligheder for at benytte offentlige transportmidler. Ønsket er således at gøre kultur til en naturlig del af børn og unges hverdag. Det er den enkelte skole, der selv skal booke bussen og den ønskede kulturaktivitet.

Se: kultur.herning.dk/kultur/kulturbus

Økonomi

I forbindelse med temakurserne står Herning Billedskole for undervisning, materialer og lokaler. Et forløb med 12 gange to timers undervisning koster 10.800 kr. for en folkeskole.

Hvis Herning Billedskole har mulighed for det, sætter de penge til side for at kunne udbyde skoleprojekter billigere. Store, enkeltstående projekter i billedskoleregi har fået støtte fra Kultursamarbejde Midt-Vest, Herning Kommune og Kulturelt Samråd.

I Herning ligger såvel alle beslutninger som alle ressourcer, der overhovedet kan ligge decentralt, ude på skolerne, så det er den enkelte skole, der skal prioritere midlerne – også til projekter i åben skole-regi. Forvaltningen kan lave nogle rammer, dialogfora m.v., men det er skolerne selv, der skal se, hvilke samarbejder der er mulige i den lokale kontekst, så det lokale samarbejde understøttes.

Herning Billedskole: "Stemninger fra den nordiske mytologi", Finderup Efterskole

Bo Meldgaard, Centerleder for skolerne: "Skolerne har en stor selvstændighed til selv at prioritere. I stedet for, at vi dikterer fra centralt hold, at nu har vi en stor, forkromet læseplan, og alle skal igennem de her forløb i billedkunst. Nogen giver det jo overhovedet ikke mening for, og for andre er det fantastisk. Hvis vi har nogle skoler, der gerne vil noget med billedkunst, det skabende eller det æstetiske, så er muligheden der. Men forankring og ejerskab skal ske lokalt. Og så er det vores opgave som forvaltning at støtte op omkring de ting, skolerne vælger at arbejde med."

Åben skole

Herning Kommune har etableret en åben skole-plattform, hvor man bl.a. kan søge efter forskellige åben skole-samarbejder med det lokale forenings-, kultur- og erhvervsliv m.v.

Se: <http://uddannelse.herning.dk/aaben-skole>

Kommunen har i forbindelse med skolereformen lavet inspirationskataloger, bl.a. om åben skole, og etableret netværk på både ledelsesniveau og praktikerniveau for at sikre vidensdeling.

"Mange skoler har i år 1 efter skolereformen haft meget fokus på struktur og organisering – og lærernes arbejdstid. Det betyder, at indholdsdelen, herunder åben skole, samarbejde med eksterne aktører og un-

derstøttende undervisning, det er da løbet i gang de fleste steder, men det er ikke det, der har haft højprioritet. Men nu er det indholdet af skolereformen, der er i fokus." (Bo Meldgaard)

"Jeg tror egentlig, at den store udfordring er at se alle de muligheder, der ligger i reformen. At vi kommer lidt væk fra 'plejer'. Mange af de ting, der ligger i skolereformen, har skolerne gjort i forvejen. Men vi har fået en anden systematik ind i det, fordi vi har fået nogle læringsmål på. Nu skal det have en mening, hvis man tager et break i undervisningen – det skal tænkes ind i en faglighed. Hvorfor er det, vi gør de ting, vi gør. Det nye er den målstyrelighed, hvordan vi tænker det ind i vores faglige mål. Det synes jeg er en udfordring, men også en stor mulighed. Er du da tosset alle de oplevelser og alle de muligheder, der ligger for fødderne af vores elever, når vi får den virkelige verden ind i skolen! Så skolen ikke er en isoleret ø, der ligger midt i samfundet uden at blive påvirket af samfundets strømninger. Jeg synes, det er helt fantastisk med de muligheder, der ligger i det. Der står jo en masse fantastiske mennesker, som gerne vil noget sammen med børnene. Så jeg synes da, der er vildt meget godt i skolereformen, vi skal bare have den skattekiste, som skolereformen er, åbnet og kigget på alle de fantastiske muligheder, der ligger under kistelåget." (Bo Meldgaard)

Forskellige læringsformer

"Jeg har altid været optaget af æstetiske læreprocesser, og hvordan det naturvidenskabelige kan beriges af det æstetiske og omvendt. Jeg tror, at meget af det, vi har haft held med i Herning Kommune, bl.a. med hensyn til inklusion, er, at vi har haft øje for, at nogle børn har en anden måde at lære på, og har tilbudt dem nogle rammer, der har gjort, at de også har fået succesoplevelser. Læring er andet end at sidde og skrive bogstaver i en bog. At man bevæger sig, har kroppen med – føle-røre-se-børn, de mange intelligenser ... Man må have en palet af muligheder for at åbne børns øjne for læringen. Vores udfordring er at holde den tanke i hævd hos vores nye lærere: at der er andre værktøjer end den traditionelle ende-til-bænk-undervisning." (Bo Meldgaard)

Læringsmål

"Jeg kan godt pinde billedskolens tilbud ud med hensyn til fælles mål og læringsmål, fordi jeg er gammel skolelærer. Så det generer mig ikke, det skal stå der. Sådant lærerne ved, at nu har de nået det og det og det." (Lisbet Hauge)

"Det er en udfordring at tænke det æstetiske ind i forhold til skolereformen. Vi har enormt meget fokus på det, der kan måles og vejes. Nationale tests, målstyret læring ... Jeg synes, det er svært at tale om målstyret læring i skabende æstetiske processer i

billedkunst, men der skal vi have fundet et eller andet rum, når nu lige skolereformen finder sin plads, for der er jo nogle fantastiske gode læringsprocesser for mange børn i det rum, og de kommer altså lidt til kort. Vi taler også meget om inklusion – der er billedkunsthaget og de æstetiske læreprocesser jo også med til, at nogle børn kan inkluderes i resten af skoledagen.” (Bo Meldgaard)

Sparring på de små skoler

”Billedskolens store force, når de er ude og arbejde med billedkunstlærerne ude på skolerne, er, at de får den faglige barre løftet. Vi har jo nogle skoler, hvor der er 7 lærere og 60 børn. Og hvis man er den eneste billedkunstlærer ... Selvfølgelig kan man være dygtig, men der er ikke det der faglige rum for sparring. Det er i hvert fald noget af det, jeg hører er en stor gevinst for lærerne på de små skoler, at når de får besøg af sådan en ekspert, så er det kompetenceudvikling, og det skubber også til nogle tanker vedrørende målsætninger for faget, giver inspiration til teknikker og måder at arbejde med materialerne på. Så det er rigtig godt” (Bo Meldgaard)

Udfordring

”Her på Herning Billedskole er der overhovedet ikke fri leg. Eleverne skal simpelthen lære så meget som muligt. De skal have kendskab til en masse redskaber, de kan bruge inden for billedkunst. De skal lære så meget forskelligt, så de selv kan sætte det sammen på en ny måde. Jeg ser det som min fornemmeste opgave at stille mærkelige spørgsmål til det, eleverne laver, så de kan komme til at tænke over, hvad de egentlig er i gang med. Og så roser jeg selvfølgelig – men jeg roser ikke, hvis det ikke er grund til det. Og jeg siger også, hvis jeg ikke synes,

det er i orden. Vi forlanger simpelthen noget af eleverne, og det lægger jeg heller ikke skjul på over for forældrene.” (Lisbet Hauge)

Fordybelse

”Jeg kunne så godt tænke mig at lave en tegneklasse. Over en periode, hvor det måske ikke er hver dag, men en gang om ugen, en time med intensiv tegneundervisning. Eller i tre uger hver dag fra kl. 8-8.30 – ude på skolen. At vi virkelig prøvede at sætte ind et sted. For jeg tror simpelthen, det ville batte så meget. At eleverne opdager, at de kan, for det kan de nemlig – hvis man lærer dem, at de skal tegne det, de ser, i stedet for det, de tror de ser. Alle dem, man hører sige, ’jamen, jeg kan ikke tegne’ – det er, fordi de ikke har øvet sig! Det er noget med, at man skal forstå det der med omhyggelighed, og at man skal bruge sine øjne og sin hjerne og sin hånd sammen. Jo mere man øver sig, jo bedre bliver man. På Herning Billedskole arbejder vi ud fra den tese, at en bred basisviden er fundamentet for innovative, kreative tanker, ideer og projekter. Jo bedre man kender sine materialer og redskaber, jo nemmere har man ved at sætte dem sammen på en ny måde.” (Lisbet Hauge)

Kommunikation

”Man skal ikke tro, at billedkunstlærerne får informationerne, hvis man sender dem til skolelederne. Man skal have maillister direkte til billedkunstlærerne.” (Lisbet Hauge)

Forventningsafstemning

”Den erfaring, jeg har med samarbejdet med lærerne, er, at man skal være klar på, hvad samarbejdet går ud på, inden det starter. At opgaverne mellem os er klart defineret. Hvad kræver det af hver part? Hvem gør hvad? Hvor lang tid tager det? Helt fra start skal alle kunne se, hvad arbejdsopgaven går ud på.” (Lisbet Hauge)

Gode rammer

”Der skal være en tovholder i det lokale samarbejde. Nogen, der faciliterer rammen – fuldstændigt lavpraktisk. Hvad er det, der skal være på plads, for at lærerne kan lave en god læreproces for børnene? Det er helt nede på jorden: at der er nogle transportmuligheder, at billedkunstlokalerne er i orden, at vi ikke bliver helt vildt struktur-mennesker med skemaerne, så vi får lukket ned for dialog og samarbejde. Så det ligger hos os i kommunen at få lavet nogle overordnede processer, men det er selvfølgelig også en ledelsesmæssig opgave decentralt at støtte op, sådan at de lærere, som brænder, får gode vilkår for at arbejde med børnene. Der er nogle af vores børn, hvis verden går fra skolen og hjem til lejligheden. At vise dem, at der er en anden verden udenfor – det er også det, vi skal tænke ind i skolen og den åbne skole.” (Bo Meldgaard)

HOLBÆK KOMMUNE

Region Sjælland

Indbyggertal: 69.000

Antal folkeskoler: 28

BILLEDSKOLEN HOLBÆK

Oprettelsesår: 2009 (fusion af Billedskolen Tusindkunst i Holbæk og Billedskolen i Tølløse som afdeling under Musikskolen Holbæk)

Organisering: Afdeling under Musikskolen Holbæk

Kontakt: Afdelingsleder på Billedskolen Holbæk
Bente Kjær Pedersen

E-mailadresse: benpe@holb.dk

Hjemmeside: www.billedskolen-holb.dk

Antal elever: Fritidsundervisning 4-7 hold, op til 65 elever pr. semester

Alder: 6-13 år, ungdomshold 13-18 år

Indhold: Maleri, tegning, installation og andre udtryksformer inden for billedkunst. Ind i mellem tilbydes kortere forløb med annonceret tema, f.eks. "Bygninger og arkitektur".

Skoleprojekter: Samarbejde med BGK (talentlinje for billedkunst) om KiS/"Kunst i skolehøjde", 1-årigt projekt for 4-6 klasser på to folkeskoler, samt "KiS To" (Kunst i Skolehøjde 2), 1-årigt projekt i fire klasser på to folkeskoler. Derudover mindre projekter.

Andre aktiviteter: Ungdomsskolehold i samarbejde med BGK. Billedskolen har meget samarbejde med andre kulturinstitutioner i Holbæk. Har tidligere haft kursusforløb for pædagoger og lærere samt enkelte projekter i børnehaver og på fritidshjem.

Udvalgt model: Længerevarende forløb i samarbejde med BGK

Interviewet i Holbæk Kommune:

Bente Kjær Pedersen, afdelingsleder på Billedskolen Holbæk

HOLBÆK

Længerevarende forløb i samarbejde med BGK

Billedskolen Holbæk har i to omgange kørt projektet Kunst i Skolehøjde i samarbejde med BGK Midt og Vest samt to skoler i hhv. Tølløse og Jyderup. Begge gange er der blevet udbudt et efterårsforløb på den ene skole og et forårsforløb på den anden. I pilotprojektet skoleåret 2012-2013 skulle eleverne selv tilmelde sig forløbene, mens forløbene i skoleåret 2015-16 er henvendt til hele klasser. Fokus i det følgende er på Kunst i Skolehøjde II.

Kunst i Skolehøjde II består af forløb i to 4. klasser på én skole i efteråret 2015 og i to 4. klasser på en anden skole i foråret 2016. Forløbene kører over hver 8 uger med min. to lektioner om ugen. Der er forskellige overordnede temaer for undervisningen de to semestre, og der indgår ture til kunstmuseum eller kunstinstitution. Billedskolen griber forskellige muligheder for samarbejde (ofte tværfagligt) i det lokale kulturliv.

Projektet indbefatter også et samarbejde med børnehaveområdet, da det er et led i en fødekædetænkning og et ønske om at skabe en sammenhæng i billedkunstrådet i Holbæk Kommune og bidrage til kommunens samlede indsats for børn og unge i alderen 3-30.

Samarbejdets karakter

Samarbejdet finder sted på flere niveauer. Der har været møder med Kultur- & fritidschefen i Holbæk Kommune, fæl-

Billedskolen Holbæk: Fra forløbet "Tegning - anderledes billedkunst i 8 uger" med elever fra 4 klasse på Elverdamsskolen afd. Tølløse (del af projekt KiS To)

lesmøder med BGK og skolelederne fra de to skoler samt møder med repræsentanter fra Børn & Unge-sekretariatet, ungdomsrådet og institutionsområdet, som alle på den ene eller anden måde er involverede i projektet og tager ejerskab til det.

Selve undervisningen varetages af billedskolens ansatte, tilknyttede kunstnere og BGK-elever. BGK-eleverne fungerer som hjælpelærere og er med til at planlægge undervisning og udstilling m.v., så de kan få afprøvet nogle af deres egne ideer. Undervisningen foregår i tæt samarbejde med billedkunstlærere på skolerne. Det er dog i nogen grad billedskolen, der kommer med et færdigt projekt, som billedkunstlærerne – der er gengangere fra Kunst i Skolehøjde I – så går ind i. Billedskolens leder Bente Kjær Pedersen erklærer sig ”meget åben for så meget samarbejde som muligt”, men har måttet erkende, at der, på trods af en yderst positiv og samarbejdsvillig holdning fra billedkunstlærernes side, for indeværende ikke er ret meget tid til samarbejde omkring planlægning m.v. på skolerne.

På lidt længere sigt forestiller Bente Kjær Pedersen sig bl.a. en konstruktion, hvor en billedkunstlærer fra skolen i samarbejde med billedskolen tilbyder forløb som en del af skolens eftermiddags- eller fritidstilbud.

Bente Kjær Pedersen om undervisningsformer:

”Projekterne har givet mulighed for at udforske og afprøve forskellige undervisningsformer og give eleverne nye og anderledes møder og oplevelser omkring billedkunsten

og dens mange muligheder for udtryk. Det første halvår, hvor projektføreløb og undervisning foregik i hele klasser, afsluttedes med udstilling af elevernes værker. Udstillingen var i forlængelse af en ‘kunst- og oplevelsesaften’, hvor eleverne fik meget forskellige oplevelser hos inviterede kunstnere og BGK-elever. I forløbene efter jul er klasserne blevet delt op, så der arbejdes i mindre grupper. Alle, der har deltaget i projekt på skolerne, i daginstitutioner, i workshop for børn og forældre, laver denne periode skulpturelle hatte ligesom alle billedskolens elever. Og hele sæsonen afsluttes med optøget ”Forunderlige hatte forandrer byen”, der vil være en del af åbningen af ”Image Holbæk”, et større internationalt kunstprojekt i Holbæk.”

Økonomi

Til pilotprojektet i skoleåret 2012-13 gav Statens Kunstråd 150.000 kr. og Holbæk Kommune 50.000 kr. Til Kunst i Skolehøjde II skoleåret 2015-16 har Billedskolen Holbæk modtaget 100.000 kr. fra Talentrådet og 100.000 kr. fra Holbæk Kommune (Kultur & Fritid). Den økonomiske støtte har gjort, at forløbene begge gange har kunnet tilbydes gratis til de involverede skoler, og der har været mulighed for, at holdene har kunnet besøge kunstinstitutioner m.v.

Kvalitet

”Vi har mod på skolesamarbejdet. Men jeg er rigtig glad for, at Kultur- og fritidschefen også har holdningen: kvalitet frem for kvantitet. For det er jo tit, at når det går videre til politikerne, så er det bare tal – der tæller og fortæller, hvor mange elever,

der har været igennem – og det er jo ikke alt.” (Bente Kjær Pedersen)

Stedets betydning

”Man skal have en god kontakt til en lærer på skolen, som kan bane vejen, ellers kan det være svært at komme ud på en skole én gang om ugen og få skabt det der særlige ’rum’, det tager ofte lang tid ... Det er jo noget helt andet i billedskolens lokaler, hvor der allerede er skabt et særligt miljø – det er en helt anden måde, vi mødes på.” (Bente Kjær Pedersen)

Billedkunstens rum

”Billedkunsten kan noget rigtig godt, fordi man både kan få lov til at være i sit eget og være i noget socialt. Der opstår meget ofte nye relationer og langvarige venskaber. Det er helt utroligt, hvordan sarte børn eller nogen, der har det rigtig svært, pludselig kan få en helt anden status eller respekt via det, de kan – fordi de har den der kreative åre.” (Bente Kjær Pedersen)

Hele klassen

”Det var anderledes med første projekt Kunst i Skolehøjde, for da var det tilvalg. Mens vi i nuværende ’Skolehøjdeprojekt’ skal forholde os til hele flokken, og vi har i første halvår valgt at have projekt/undervisning i hele klasser. Hver dag er forskellig, og man kan godt have en plan, der er vældig god for én klasse, men så kommer man ind i en anden gruppe, hvor det bare ikke går, så man må finde på noget helt andet. Men det er klart, det er et helt andet arbejde end at være på billedskolen, hvor de kommer og glæder sig og har valgt det. Men man må så sige, at skoleklasserne faktisk er glade for det.” (Bente Kjær Pedersen)

HORSENS KOMMUNE

Region Midtjylland

Indbyggertal: 86.000

Antal folkeskoler: 18

BILLEDSKOLEN HORSENS

Oprettelsesår: 1998

Organisering: Kommunal billedskole

Kontakt: Billedskoleleder Jannik Broz

E-mailadresse: musjb@horsens.dk

Hjemmeside: www.billedskolenhorsens.dk

Antal elever: 19 fritidshold (herunder talenthold for aldersgruppen 12-17), skoleklasseforløb og børnehaveforløb; ca. 500 elever i alt

Alder: 4-21 år

Indhold: Der undervises i alle kunst- og designfag.

Tegning og visualisering vægtes højt i undervisningen.

Skoleprojekter: Valgfag i udskoling og kufferthold ude på skolerne

Andre aktiviteter: Korte kurser i skoleferier, fælles kurser for børn og forældre samt voksenundervisning. Visuelt Gymnasium Horsens – Billedskolens Akademi. Billedskolen Horsens står bag den årlige Tegnefestival med kreative workshops, events i byrummet, konference, tegneaktiviteter over hele landet og DM i Tegning • se: www.tegnefestival.dk

Udvalgt model: Valgfag

Interviewet i Horsens Kommune:

Jannik Broz, leder af Billedskolen Horsens

HORSENS

Valgfag

Som nyt tiltag efter skolereformen og åben skole varetager Billedskolen på Horsens Kunstmuseum valgfag i billedkunst i folkeskolen. I skoleåret 2015-16 står billedskolen for undervisningen på udskolingsspor/valghold i billedkunst på to folkeskoler i Horsens: Langmarksskolen og Bankagerskolen. I begge tilfælde er det skolen, der har rettet henvendelse til billedskolen.

Der er tale om to meget forskellige modeller:

1. Valgholdet fra Bankagerskolen har to lektioners billedkunst om ugen. Undervisningen ligger torsdag i de to sidste timer og foregår ude på skolen.
2. Valgholdet fra Langmarksskolen, som der vil være fokus på i det følgende, har to lektioner to gange om ugen kl. 8-9.30

i 38 uger fordelt på skoleåret, i alt 74 undervisningsgange.

Undervisningen foregår i billedskolens lokaler på Kulturstationen centralt i Horsens. Der er ca. 20 på holdet, som er sammensat af elever fra fem forskellige klasser fra de tre klassetrin 7., 8. og 9.

Samarbejdets karakter

Undervisningen varetages udelukkende af billedskolens undervisere. Samar-

Horsens Billedskole: LEGO arkitekturprojekt/byplanlægning med overbygningen på Langmarksskolen

bejdet finder således sted mellem skolernes ledelse og billedskolens ledelse og ikke på underviserniveau. Der er udfærdiget en samarbejdsaftale af skoleleder og billedskoleleder i fællesskab, hvoraf det fremgår, at billedskolen har ansvaret for planlægning og gennemførelse af undervisningen i overensstemmelse med Fælles Forenklede Mål. Samarbejdsaftalen omhandler desuden skolens og billedskolens mål for samarbejdet, samarbejdets undervisnings-/ læringsaktiviteter samt rolle- og ansvarsfordeling.

Der er midtvejsevaluering og afsluttende evaluering, som billedskole- og skoleleder er ansvarlige for.

Valgfagssamarbejdet er blevet godt modtaget ude på skolerne. Jannik Broz: "En lærer sagde, at det eneste, hun synes var ærgerligt i forbindelse med, at billedskolen varetog valgfaget, var, at lærerne ikke kunne komme med og blive efteruddannet. For der er ingen grund til at lave andre kurser for lærerne – de kan komme og være fæl, og så kunne man sætte nogle moduler af, hvor billedskolen samlede dem og fortalte, at 'den opgave har vi tænkt sådan og sådan, den kan I godt bruge, for det skal I faktisk også formidle til eleverne i en 5. klasse'."

Økonomi

Billedskolen er i begge tilfælde købt ind af skolen til at varetage valgfaget. Langmarksskolen har mange elever af anden etnisk herkomst end dansk og får derfor ekstra midler, som den bl.a. har investeret i samarbejdet med billedskolen med henblik på profilering i forhold til nærtliggende privatskoler. Skolen har i forvejen en sportssatsning.

Gode råd

"Vi skal tage evalueringer seriøst, og vi skal tage de møder, som vi i en travl hverdag har tendens til at tænke, at vi godt kan springe over. Det er altså implementeringen: det, at vi kommer til at agere lidt ens, det er vigtigt. Og vi skal være tydelige, for sådan et samarbejde kan godt forsvinde i en skoles hverdag. Billedskolen må tage ansvaret for synligheden på skolen. Og så skal vi erkende, at det tager tid at samarbejde med skolerne." (Jannik Broz)

Plads til at fejle

"Trial and error er vigtigt. Det skulle gerne gennemsyre alt i undervisningslokalet herude, at de unge ved, at Billedskolen er et sted, hvor de skal lave fejl. Det at lave fejl er en del af læringen. Når underviseren eksempelvis tager to tegninger op af de bedste eller værste venner i klassen, og vi taler om, hvad vi ser – så glemmer vi lige dette øjeblik, hvad man ellers synes om hinanden. Det er jo også én af de ting, som er vigtige – at eleverne får den tillid." (Jannik Broz)

Værktøjskassen

"Hvis ikke værktøjskassen med et helt nyt kunstsprog øves intenst i 8-11 års alderen, så har de alle grunde til at holde op med at arbejde visuelt-kreativt. Så alle de tilbagefald, de får til den traditionelle børnetegning, dem vil jeg fjerne for en tid. Og jo tidligere, vi er i forløbet, jo mere opererer jeg med 'rigtigt' og 'forkert'. Enten har eleverne knækket en visuel kode, eller også har de ikke. Den ultimative test er, at når elever får vist og kan tegne et rumskib fra Star Wars forfra, så kan de tilte skibet 90 grader og også tegne det set oppefra. Har de en tredimensionel opfattelse, en rumlighed inde i hovedet? Eller vil man altid skulle ind i et 3D-program og dreje genstanden derinde, inden man kan tegne den? Målet er, at de

ikke er en slave af de her programmer. Og det er simpelthen bare, at man er blevet ved og ved og ved at træne de her grundting. Mange billedskoler snakker meget om brugerinddragelse og alle de der mere bløde værdi-ting. Dem anerkender vi bestemt også værdien af, men vi er nødt til at nedprioritere dem for en tid, imens dette nye kunstsprog læres. Der hvor vi måske skiller os lidt ud i Horsens er, at vi har bestemt, at eleverne fra de er 8 år gamle skal bruge 50 % af tiden på at lære det her sprog. Og det er også der, jeg plejer at sige, at hvis der er nogle billedskoler, der ikke har hold for elever, som er væsentligt ældre end 11 år, så er det, fordi de ikke har lært dem den rigtige del af kunstens sprog. Har de ikke sproget, så overhaler hjernen færdighederne, og de holder op med at udtrykke sig. Det ville jeg også gøre. Der har vi nok også taget ved lære – vi siger, 'jamen, det her er sådan nogle trin, som du kan bygge op'. Og alle øvelserne skal være sjove, jo mere teknisk øvelsen er, jo bedre musik, jo mere knald skal der på, så du bliver rykket med og bevarer din flow-tilstand. For det er jo det største kick, man kan få, når man lærer noget: at man er i flow. Vi vil gerne lære børnene og de unge kunstsproget grundigt, for vi kan jo se, hvor godt det kan blive, når de har været igennem grundtingene. Det gennemsnitlige danske barn er altså temmelig blankt, hvis vi ikke giver det noget med i den der værktøjskasse." (Jannik Broz)

Kvaliteten

"Der er stadig nogle billedskoler i Danmark, hvor jeg tænker, at så kan det søreme være lige meget – med det niveau, de kan præstere. Jeg siger det højt, og jeg mener grundlæggende, at vi kan blive rigtig meget bedre som billedskoler. Det er simpelthen en debat, vi er nødt til at have. For ellers rykker vi os ikke." (Jannik Broz)

Horsens Billedskole: "Bland-selv-dyr", valgfagsundervisning på overbygningen, Bankagerskolen

HØJE-TAASTRUP KOMMUNE

Region Hovedstaden

Indbyggertal: 50.000

Folkeskoler: 11

Åben skole-plattform: aabenskole.htk.dk/

HØJE-TAASTRUP BILLEDSKOLE

Oprettelsesår: 1995

Organisering: Kommunal billedskole

Kontakt: Billedskoleleder Berit Nørgaard

E-mailadresse: billedskolen@htk.dk

Hjemmeside: www.billedskolen.htk.dk

Antal elever: Fritidsundervisning af 13 hold (156 elever), hertil kommer skoleprojekter, workshops og feriekurser

Alder: 1.-10. klasse

Indhold: Almene billedkunsthold, tegneseriehold

Andre aktiviteter: Skoleprojekter, workshops, sommerferiekurser, udsmykninger, tværfaglige samarbejder

Udvalgt model: Halvårsforløb for 12 udvalgte elever fra Selsmoseskolen i Taastrup

Interviewet i Høje-Taastrup Kommune:

Berit Nørgaard, leder af Høje-Taastrup Billedskole

Halvårsforløb for 12 udvalgte elever

Høje Taastrup Billedskole samarbejder med Selsmoseskolen, en heldags-skole i Taastrup. Samarbejdet, som har eksisteret flere år on-off, kører et halvt år ad gangen: 12 børn kommer over på billedskolen sammen med en skolelærer (typisk billedkunstlærer) 2 timer én gang om ugen. Der er i alt 16 undervisningsgange. Forløbet afsluttes med en udstilling. I kraft af forløbets og samarbejdets karakter er der tale om en 'lille kompagnonmodel'.

Det var skolelederen, der tog kontakt til billedskolen, da skolen for nogle år tilbage blev heldagskole. Eleverne kommer på billedskolen i skolens såkaldte "projekttimer" (ligger en fast dag om ugen kl. 12-15). Her er det også muligt for eleverne at gå til ridning, fodbold etc.

Børnene er udvalgt af kontaktlæreren på tværs af klasser (f.eks. 3.-5. klasse). Billedskolen har stillet som krav til skolen, at det på dette hold skal være børn, der – ligesom eleverne på billedskolens eftermiddagshold – kommer af lyst og interesse og med et ønske om at blive bedre, så man, med billedskoleleder Berit Nørgaards ord, "ikke tvinger nogen til at være med i de her projekter, for det trækker hele stemningen ned, og det kan trække ambitionsniveauet ned. Og det behøver ikke være nogen, der er dygtige til det, det skal bare være nogen, der har lyst, og som synes, det er en fest. Det synes jeg er helt grundlæggende for at få et godt samarbejde. Og det går jo igen med lærerne, at de skolelærere, man skal arbejde sammen med, også er dem, der

har lyst til det og synes, det er spændende".

"Hele ideen med undervisningsforløbet er, at eleverne får en anden oplevelse end i folkeskolen, hvor der måske er det dobbelte antal elever, og hvor man som lærer måske er nødt til at gå lidt på kompromis med, hvilke projekter man gerne vil lave med børnene – fordi man har mange børn, og også børn, der måske ikke er så motiverede." (Berit Nørgaard)

"Det er en fordel at bryde klasser ned, 'skære dem over', eller lave noget på tværs af årgangene. Ryste posen, så Bjarne ikke længere bare er ham, vi alle kender som Bjarne, der ikke kan stave, men som viser sig at være rigtig god til at arbejde med kreative processer og kan få et rigtigt positivt boost af det. Det er jo også en del af et muligt samarbejde og en mulig interesse fra skolens side. Det, børnene får ud over den billedkunstneriske faglighed, er muligheden for at udforske et 'eget værelse', et rum, der kan være deres eget." (Berit Nørgaard)

Økonomi

Samarbejdet har tidligere været finansieret af integrationspuljen i Høje Taastrup Kommune og af kommunens fripasordning, hvor kommunen betaler for, at børn kan have en fritidsinteresse i et halvt år, hvis de ikke har gået til noget tidligere. I 2015 var det Selsmoseskolen selv, der betalte for det.

"Jeg havde et behov for, at det var dem, der betalte det nu, fordi billedskolen hidtil har været ude og fundraise pengene, og så

tænkte jeg, at det var godt, at skolen skulle gå ind og tage et ansvar og vise, at de vil det og vil finde pengene – så det ikke bare bliver os, der løber pengene op."

(Berit Nørgaard)

Samarbejdets karakter

Før forløbet afholdes et formøde med deltagelse af lærer, billedskolelærer og -leder med dialog, forventningsafstemning og rollefordeling. Billedskolen præsenterer, hvad børnene skal igennem, så man har en 'fælles front', og læreren fortæller, hvad hun tror, de børn, hun har tænkt sig skal med, kan mestre.

Der er tale om gensidig inspiration og udveksling af fagligheder. Det er billedskolens undervisere, der står for selve indholdet i undervisningen, og mange folkeskolelærere har gennem årene givet udtryk for, at de har fået meget med hjem til deres egen billedkunstundervisning, så det også bliver et inspirationsforløb for underviseren – en slags lille kompagnonmodel. Til gengæld ved folkeskolelæreren noget om pædagogik, som kommer billedskolelæreren til gode.

"Jeg synes jo, samarbejdet kan være rigtig givende, det er bare meget vigtigt, at de rigtige parametre er til stede: at man har motivationen fra børnenes side, at man har motivationen fra skolelæreren og skolens side. Hvis man er sammen med folk, der har deres kompetence, og vi har vores kompetence, så går det hele op i en højere enhed, og så bliver det en god oplevelse for alle." (Berit Nørgaard)

Berit Nørgaard efterspørger, at der bliver lavet et team i kommunen med folkeskolere, billedskolefolk og en kommunal konsulent og/eller administrativ person, så kommunen er med til at facilitere samarbejdet:

"For at få de her samarbejder op at køre kræver det, at man kommer ind i et team, som kan være med til at gøre de her ting. Folk, der interesserer sig for samarbejderne, så man ikke står som et enmandsband. For det bliver for meget oven i alt det andet. Jeg har bare ikke oplevet, at der er nogen af folkeskolerne, der har henvendt sig. Vi har været til stormøde og speeddating med skolelederne, men det har intet givet. Men jeg tænker også, at det har at gøre med, at folk er meget overvældede over den nye reform. I hele omstillingsprocessen er der mange elementer, der skal falde på plads. Når man skal starte nye samarbejder op, kræver det, at man har overblik og overskud. Og det gælder da også for os, vi skal også have det overblik og overskud, og når vi ikke har mere kapacitet, end vi har, skal jeg også forsøge at bruge energi på at passe på billedskolen og den institution, den er. Der er en tid i det, i forhold til, at det lige er startet, og der er mange barrierer, som lærerne

og lederne skal over, før de måske har luft til at sige, 'nu begynder vi at kunne række ud'." (Berit Nørgaard)

Berit Nørgaard har desuden foreslået kommunens kultur- og fritidschef, at der skal være en kunstnerambassadør på hver folkeskole:

"Det ville være oplagt, for så skal vi ikke starte fra Hans og Grethe, hver gang vi skal have fat i en skole. Lige nu er alting jo under opstart, og lærerne er meget presede, og ledelsen er meget preset. Og alene det at skulle finde ud af, hvem man skal snakke med, er lidt af et edderkoppespind. Men hvis man havde en ambassadør på hver skole, som interesserer sig for kunst og kultur – som kunne være kontaktpunkt til alle kunstinstitutioner, en kulturkonsulent – ville det være en stor hjælp for processen".

Fordybelse og kvalitet

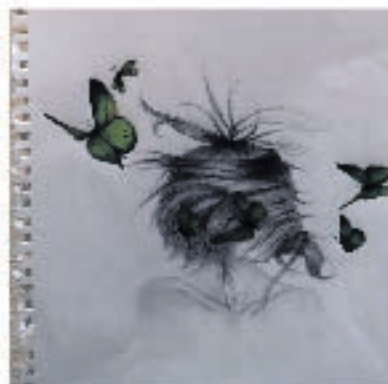
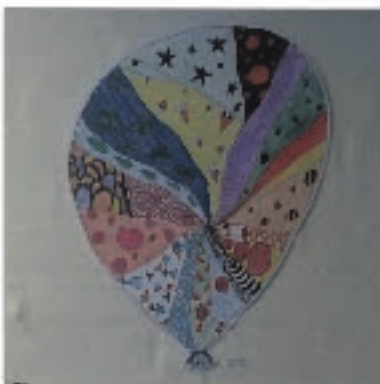
"Man skal fra billedskolens side hele tiden, når man indgår i de her samarbejder, have in mente, at det er fordybelse og kvalitet, man kommer med. Det samarbejde, man indgår i, skal være ordentligt, det skal være ambitiøst, der skal være fordybelse og indhold – og det skal være sjovt. Det er super vigtigt." (Berit Nørgaard)

Forventningsafstemning

"Det er vigtigt, at forarbejdet er i orden, at man har forventningsafstemt tingene, så ikke hver part tror noget forskelligt, og så man ikke går og gisner om, hvem den anden er. At man har en fornemmelse af, hvad det er, man skal arbejde sammen om, hvad der skal ske, slagets gang, hvad ens rolle er. Forventningsafstemning har stor betydning for det efterfølgende samarbejde". (Berit Nørgaard)

Undervisning uden for skolen

"Børnene skal flytte lokation og bevæge sig væk fra deres vante skoleomgivelser. Det, at eleverne kommer ud af klasselokalerne og ud i det offentlige rum eller på besøg på billedskolens værksted, er en del af inspirationsprocessen. Hvis vi skal arbejde med børnene, skal vi tilbyde dem et alternativ til det, de ellers oplever i deres folkeskole-dag. Hvis de tror, de er i skole, er der nogle ting, der ikke kan lade sig gøre. Men når de er på billedskolen, så er det jo også et andet rum, nogle andre materialer, det hele ser anderledes ud. På billedskolen bliver man undervist af professionelle kunstnere – og man får måske også en fornemmelse af, at man er vigtig, fordi man er blevet inviteret ind i det rum. Det er en særlig situation.

Hvis man flytter børnene ud af deres vante kontekst ind i en ny – så sker der noget.”
(Berit Nørgaard)

Skolereformen og åben skole

I Høje-Taastrup Kommune er der etableret en digital åben skole-platform (aabenskole.htk.dk/), men der er ikke tilført ekstra midler til åben skole-samarbejder.

”På billedskolen vil vi rigtig gerne opskalere samarbejderne med folkeskolerne, men tilføjes der ikke flere økonomiske midler, er mulighederne begrænset til et langt mindre format, end hvad det ellers kunne udvikle sig til.” (Berit Nørgaard)

”At sparke et samarbejde i gang kræver, at skolerne også har overskuddet og lysten til at indgå i det, og at man har flere bærende kræfter, der vil være med til at udarbejde det. Hvis man skal tænke kunstfagligt, synes jeg også, det er godt, hvis man laver unikke projekter til forskellige kontekster. At man ikke bare kommer med et menukort, men at man i stedet, hvis der er en skole, der ønsker et samarbejde med billedskolen, går ind og siger ’vi skal lige have økonomien på plads, og så kigger vi på,

hvad I har brug for, hvad er jeres skole for én, hvad er det for nogle elever, I gerne vil have med – er det i forbindelse med et projekt ... hvor er vi henne.’ Og så kan vi gå ind og få lavet noget, hvor det hele løfter sig. Det er vigtigt, at vi på billedskolen er med til at få taget til at løfte sig. Så det ikke bare bliver sådan en ’hyggeaktivitet’, men at tingene får noget kunstfaglig tyngde, og at det brænder sig fast i børnenes bevidsthed som noget ekstraordinært.”
(Berit Nørgaard)

Billedskolernes rolle i forhold til folkeskolereformen og åben skole

”Jeg synes jo, det er grundlæggende positivt og vigtigt, hvis man kan være med til at opretholde, at børn skal i forbindelse med billedkunst. Og derfor synes jeg selvfølgelig, det er positivt, at billedkunsten skal være med i reformen. Men man har bare lavet en form, og så må indholdet komme bagefter, og det synes jeg er under al kritik. Det gør det rigtig svært for både billedskolerne og folkeskolerne at agere, for der er ikke rigtig nogen, der ved, hvilke rammer man har. De gode intentioner farves af diskussionen om, hvem der skal betale.”
(Berit Nørgaard)

Kunstens rum

Jeg tror rigtig meget på, at kunstens rum er et sted, hvor børnene udforsker sig selv på en anden måde end i mange af de andre fag, man har i folkeskolen. Billedkunstens rum er – hvis man får det introduceret på den rigtige måde – et sted, hvor man kan være sig selv, for der er ikke noget, der er direkte rigtigt eller forkert. På billedskolen lærer eleverne at stole på egne impulser – og at billedkunst kræver insisteren og tålmodighed. I billedkunstens rum er alt til forhandling. Med kommentarer som ’måske havde det fungeret bedre, hvis du havde gjort sådan her?’ og ’hvad sker der, hvis du prøver dette her?’ lærer eleverne, at i billedskolens og dermed kunstens verden afprøver man hele tiden sin egen vej.” (Berit Nørgaard)

KØBENHAVNS KOMMUNE

Region Hovedstaden

Indbyggertal: 580.000

Antal folkeskoler i kommunen: 67

Åben skole-portal: www.aabenskole.kk.dk/

BILLEDSKOLEN TVILLINGEHALLEN

Oprettelsesår: 1990

Organisering: Kommunal billedskole under Børne- og Ungdomsforvaltningen i Københavns Kommune

Kontakt: Billedskoleleder Eva Ring og souschef Anders Rodin

E-mailadresse: billedskolen@billedskolen.kk.dk

Hjemmeside: www.billedskolen.kk.dk

Antal elever: Fritidsundervisning på 33 hold for 400 børn og unge + deltagere i workshops – weekender og ferier.

Alder: 1. Klasse til 3.G

Indhold: Tegning, maleri, skulptur, tegneserie, animation og andre billedskabende udtryk.

Skoleprojekter: Årligt 70 billedprojekter til skoleklasser i 3-4 sammenhængende dage, i alt ca. 1750 skoleelever. Der er hvert år kurser og workshops for billedkunstlærere fra de københavnske skoler og for lærerstuderende.

Andre aktiviteter: Billedskolen udvikler billedprojekter og nye metoder til undervisningen i faget, gerne i samarbejde med byens museer og skolerne i København.

Udvalgt model: Billedskolens ambassadørnetværk (ca. 45 billedkunstlærere) samt dens tiltag i åben skole-regi.

Interviewede i Københavns Kommune:

Anders Rodin, souschef, Billedskolen i Tvillingehallen. Læreruddannet/diplomuddannelse i billedkunst ved DPU.

Trine Ribert Larsen, folkeskolelærer, Rødkildeskolen i Vanløse; med i billedskolens ambassadørnetværk.

Ambassadørnetværk

Ambassadørnetværket er et netværk af billedkunstlærere på de københavnske skoler. Netværket er etableret 2007 af Billedskolen Tvillingehallen, som bad alle skoleledere i Københavns Kommune om at udpege en billedkunstambassadør på deres skole. Det gjorde 45 ud af ca. 65.

Billedskolen afholder bl.a. en inspirationsdag for ambassadørerne én gang om året med oplæg, foredrag og workshops omkring et bestemt tema – gerne et tema, billedskolen har arbejdet med i forvejen. Formålet er at give inspiration til undervisningen ude på skolerne og at give plads til diskussion og erfaringsudveksling mellem fagfolk. Hvert andet år faciliterer billedskolen en fælles udstilling for skolerne, hvor ambassadørerne i netværket er særligt inviterede til at deltage med deres klasser.

Billedskolen holder løbende netværket orienteret om udstillinger, events, weekendworkshops eller andre aktiviteter relateret til billedskolen – eller hvis der er billedprojekter, hvor en klasse er sprunget fra, hvilket har betydet, at billedskolen aldrig har måttet aflyse et billedprojekt. Billedskolen har derudover stillet lokaler til rådighed for netværket, så lærerne har haft mulighed for at mødes og lave en workshop. Når billedskolen har haft et særligt tema på dagsordenen, har lærerne også via netværket kunnet byde ind, hvis de har lavet noget i forlængelse af temaet eller inspireret af det. Netværket er altså samtidig en platform for videns- og erfaringsdeling mellem fagkolleger.

Om ambassadørnetværket og inspirationsdagen

"En del af vores pointe med at etablere ambassadørnetværket har været at synliggøre faget på skolen, og netop gå igennem inspektørerne i vores formidling af det her ambassadørnetværk for at sige til dem, at 'der er et fag og en faglighed her, og I har nogle dygtige undervisere, vær med til at tage det alvorligt.'" (Anders Rodin)

"Vi ser det lidt som en service, vi tilbyder lærerne, men egentlig også som et samarbejde, for inspirationsdagen er ment til at klæde dem på, give benzin eller brændstof til faget; men der er også givet tid til, at de kan give os en tilbagemelding på, hvordan faget egentlig trives. Er der noget, der forandrer sig, det kunne f.eks. være i forbindelse med reformen." (Anders Rodin)

"Det er utrolig givende og inspirerende for os lærere i lærernetværket at mødes denne ene gang om året. Vi føler os forkalet, bliver inspireret til vores undervisning og får vidensdelt om billedkunsthaget, som vi alle brænder for, men som er alt for underprioriteret i folkeskolen.

I disse opbruds- og forandringsstider er det særlig vigtigt og godt at fastholde dette netværk, selvom de nye arbejdstidsregler giver store udfordringer, med mindre fleksibilitet og forberedelsestid og desværre mindre tid til spændende projekter ud af huset med klasserne". (Trine Ribert Larsen)

"Det er ligesom et knudepunkt, og så springer der en masse nye ting ud af det, og det er rigtig fedt. Noget af det er i billedskolens regi, og andet går folk selv ud og laver og får gang i ude på skolerne – og det er jo også det, der er meningen, tænker jeg." (Trine Ribert Larsen)

Modeller under afprøvning eller i støbeskeen

1) Cities of the future: Endags-arkitekturprojekt på skolen om bæredygtig arkitektur, hvor billedskolen medbringer alle materialer i en rullekuffert. Et gennemprøvet projekt med enkle materialer. Projektet kan stå alene eller bruges til at kickstarte et længere forløb i skolen om grøn arkitektur. Projektet er velegnet til sidemandsoplæring af skolelæreren.

2) Opdagelsesrejse, hvor eleverne går på opdagelse i skolens velkendte rum, men med en ny identitet som f.eks. rummand eller videnskabsmand med en mission. I forløbet arbejdes der med forholdet mellem tekst, billede, rum og forestillinger. Slutresultatet er værker bestående af tekst og billede. Sammenhængende todagesworkshop med kunstnere/undervisere fra Billedskolen. Formøde/forberedelse, hvor det aftales med folkeskolelæreren, hvordan det hele kan foregå.

3) Fra areal til rum: Udsmykningsprojekt i matematikundervisningen. Samarbejde mellem en kunstner/underviser fra billedskolen og en matematiklærer.

4) Kompagnonundervisning i forbindelse med valghold i 7.-9. klasse. Billedskolens underviser giver sparring, er igangsat og tilrettelægger sammen med billedkunstlæreren et forløb over 4-5 gange.

5) (I støbeskeen:) Sparringsprojekt. Kunstner fra billedskolen giver sparring til billedkunstlæreren, der er i gang med at lægge årsplan. Sparring og forløb (tre dage) – sikring af sammenhæng til det efterfølgende billedkunstforløb.

Billedskolen Tvillingehallen:
Åben Skole-projektet City of the Future om grøn arkitektur, form og æstetik.

Økonomi

Det er gratis for lærerne at deltage i netværket og inspirationsdagen samt de øvrige forløb. Københavns Kommune har for godt 10 år siden oprettet en permanent ekstrabevilling til skoleprojekter. Andre af billedskolens skoleprojekter har fået tilskud fra forskellige kommunale puljer.

Samarbejdets karakter

Som det fremgår af de enkelte modeller, er der forskellige grader af samarbejde på underviserniveau: fra færdige 'pakker' udbudt af billedskolen til udvikling af forløb i fællesskab. For at sikre et bedre og mere udbygget samarbejde på underviserniveau efterlyser både Trine Ribert og Anders Rodin større opmærksomhed på området fra skoleledelsernes side:

"Et øget samarbejde omkring billedkunsthaget – også med billedskolen – kræver, at der er en ledelse, som går ind og siger, at der skal afsættes tid til at mødes i fagteams og vidensdele med hinanden og udvikle på faget. Nu snakker man jo om, at alle skal have linjefag i det, de underviser i, så der kommer mere fokus på, at det skal være fagligt kompetente folk. Og der er billedkunst også meget underprioriteret – der er

nogen, der underviser i billedkunst, som ikke er uddannet til det, og som slet ikke brænder for det, men bare bruger det som sådan noget 'pap og karton', eller 'nu skal vi lave noget påskepynt' eller den slags. Og det er ærgerligt, for det er et sprogfag, som er utroligt vigtigt – vores kultur er jo meget visuel." (Trine Ribert Larsen)

"Vi ser umiddelbart åben skole som en mulighed for at lave spændende projekter i samarbejde med skolerne. Men der har været meget at se til på skolerne i forbindelse med reformen, og nogle af de tilbagemeldinger, vi får fra lærerne, er, at de er presede, ikke kan nå at forberede sig, og at det faktisk er blevet sværere for dem at komme ud af huset. Det er noget med vikardækning, og hvordan hele kabalen kan gå op, og det er selvfølgelig ærgerligt, at man lancerer en åben skole, hvor der gerne skulle være flow i det, og så oplever man det stik modsatte. Men det bliver formodentligt bedre med tiden. Vores ønske ville være, at lærerne havde tid at komme ud og tilrettelægge billedkunstforløb sammen med vores undervisere, så der virkelig var tid til at afprøve og eksperimentere. Altså at man ser det her med, at der skal skabes rum til det, at tingene ikke bare giver sig selv – at det ikke bare er noget, lærerne kan gøre mellem

nogle andre timer. Både vi og lærerne ude på skolerne ved, at der skal være ordentlige betingelser for at udvikle forløb, som har kvalitet." (Anders Rodin)

Anders Rodin understreger derudover, at det er vigtigt, at der etableres nogle gode aftaler for samarbejdet – og at det italesættes, at begge parter har et ansvar i forhold til samarbejdet.

Skolereformen og åben skole

Københavns Kommune har etableret en åben skole-portal, der samler tilbud til skolerne fra en meget bred vifte af aktører; se www.aabenskole.kk.dk/.

Portalens fylde er samtidig dens akilleshæl, og den bliver af en række kilder vurderet som uoverskuelig – også, fordi man som lærer alligevel ikke kan booke forløb direkte via portalen, men skal gå gennem de enkelte institutioner. Kommunen har derudover ansat åben skole-konsulenter, som er ved at finde deres plads i den nye skolevirkelighed.

"På billedskolen forholder vi os positivt til den åbne skole og mener som udgangspunkt, at det er en god tanke og en god idé, og at der ligger en masse muligheder i det – men der er også en masse mennesker, der

Billedskolen Tvillingehallen:
Billedprojekt for skoleklasser *Hemmelig Viden* inspireret af David Hockney.

skal arbejde for, at det kan lade sig gøre. På skolerne skal man bakke op omkring det og give mulighed for, at det kan lade sig gøre. Og lærerne skal selvfølgelig være med på den og ville det, søge ud af huset og også presse på for, at det kan lade sig gøre. Når det nu er sat i gang, så lad os da for dølen få noget ud af det. Og det kan så godt ske, at det ikke bliver helt lige så forkromet og stort, som politikerne havde tænkt det, men hvis det afstedkommer, at der er en åbning og mere samarbejde, så kan man begynde at arbejde på nogle projekter og sætte nogle skibe i søen og prøve noget af... Det alene vil jeg synes er rigtig fint. Så bare det, at der er noget, der bedder åben skole, kan måske være en slags fælles rum, man kan mødes i.” (Anders Rodin)

”Det kunne være godt, hvis man hævdede sig lidt op over hele landskabet og så på, hvad er intentionen, hvad er det egentlig politikerne måske har set eller gerne har villet med åben skole-ideen. Hvad har de forestillet sig, at eleverne skal have ud af det? Det er helt på sin plads at have visioner på elevernes vegne – men man skal også kunne se, hvordan det har trådt helt ned i hverdagen. Derfor skal der også være en klar tilbagemelding og en resonans i forhold til det, de sætter i gang. Hvad siger børnene

selv, hvad siger lærerne, hvilket effekt har det? Og hvis det skal kunne lade sig gøre at åbne skolen, så synes jeg, det er noget, der skal prioriteres og afsættes flere ressourcer til, og så skal man høre eksperterne, nemlig lærerne, om, hvad der er af muligheder, hvad det kunne være interessant at invitere ind i skolen, og så efterfølgende se på, hvilken effekt det har.” (Anders Rodin)

Kommunikation

”Skal man sikre, at det her samarbejde bliver godt og muligt, skal man være smidig og taktisk og holde fast i, at det har en betydning – og kunne fortælle om det. For jeg tror, at der indimellem stadigvæk er nogen, der tænker faget på en relativt enkel måde, men det er jo et fag, som er mangefacetteret, rækker ud i en masse andre fagligheder og kan bruges på forskellige måder i skolesammenhæng. Og det skal man være god til at fortælle om og vise, så man får andre med på idéen.” (Anders Rodin)

Læringsmål

”I stedet for at definere sig selv i forhold til nogle mål, synes jeg hellere, billedskolen skal bruge sin tid på noget andet, noget, der er rigtig vigtigt. Vi skal målsætte alting i mindste detalje – det er så uhyggeligt efterhånden. Det handler også om processer

mange gange. Og man behøver ikke nødvendigvis at kunne sætte ord på alting. Der er billedkunsthaget jo et fantastisk fag, fordi du kan se det, du kan mærke det, det er sanseligt. Men det kan være, at der er nogle skoleledere, der tænker, ’Yes! – så er den hjemme – vi giver læreren lov til at tage af sted’. Hvis det er dét, det handler om, hvis det giver nogle børn mulighed for at komme flere gange på billedskolen og være i kontakt med billedfaget, så digter vi da nogle Antorini-ord ind. Men det er da gyseligt, at hele vores system er så gennemsyret af ord-øvl og små hak: ’Nu har vi gjort det’. To-do-listen i børnenes små hjerner. Jeg synes simpelthen, det bliver så fantasi-forladt, firkantet – arhmen altså! Godt jeg ikke er barn i dag!” (Trine Ribert Larsen)

”Vi arbejder ikke ud fra læringsmål og fælles mål, som man gør det i skolerne, men på billedskolen taler vi naturligvis altid ud fra, hvad det er, eleverne får ud af at de projekter, vi tilbyder. Der kommer mange frugtbare drøftelser og didaktiske overvejelser ud af at tale om, hvilken læring der finder sted, som har stor betydning for, hvordan vi tilrettelegger det enkelte projekt og over tiden udvikler vores projekter.”

(Anders Rodin)

KØGE KOMMUNE

Region Sjælland

Indbyggertal: 59.000

Antal folkeskoler: 14 + én specialskole

KØGE BILLEDSKOLE

Oprettelsesår: 1984

Organisering: Kommunal billedskole

Kontakt: Billedskoleleder Kit Kjærbye

E-mailadresse: kitkjaerbye@privat.dk

Hjemmeside: www.køgebilledskole.dk

Antal elever: Fritidsundervisning 12 hold, i alt 150 elever (også voksenundervisning). Derudover skoleprojekter m.v.

Alder: 6 år til 70 år

Indhold: Tegning, serigrافي, maleri, skulptur, performance og multimedier

Skoleprojekter: Køge Kommune har en lang tradition med at støtte tværgående projekter, der involverer folkeskoler og kulturinstitutioner, og billedskolen har altid deltaget.

Andre aktiviteter: Billedskolen har BGK (talentlinje for billedkunst). Den samarbejder desuden med Produktionsskolen, Center for Dansk og Integration, Folkekirkens Skoletjeneste, Campus Køge m.fl.

Udvalgt model: Tværfagligt samarbejde i åben skole-regi

Interviewede i Køge Kommune:

Kit Kjærbye, leder af Køge Billedskole

Trine Louise Lehmann, på daværende tidspunkt Analyse- og

Udviklingskonsulent, Fælles- og Kulturforvaltningen, Køge Kommune

Tværfagligt samarbejde i åben skole-regi

Køge Billedskole har i åben skole-regi udviklet det tværfaglige forløb "Matematik og Perspektivtegning" for 5.-7. klasse i tæt samarbejde med Højelse Skole og med Køge Kommune som aktiv medspiller.

Det var billedskolens leder, Kit Kjærbye, som tog kontakt til Højelse Skole og afdelingsleder Ebbe Sørensen med en idé om at udvikle et tværfagligt undervisningsforløb om perspektivtegning i fagene billedkunst og matematik. Forløbet blev udviklet og afviklet i januar og februar 2014 med fem undervisningsblokke over en 3-ugers periode (5 dage à 3-5 timer). Forløbet foregik dels på billedskolen, dels på skolen og dels på KØS – Museum for kunst i det offentlige rum.

Samarbejdet har styrket de 'almindelige' billedskolehold, og der er blevet oprettet et hold på skolen. Billedskolen og skolen samarbejder stadig om tværfaglige undervisningsforløb.

Samarbejdets karakter

Samarbejdet omkring forløbet har fundet sted på flere niveauer. Med Kit Kjærbye: "Skal det være noget, der er bæredygtigt, så skal hele apparatet i gang." Helt særligt for samarbejdet er det, at udviklingskonsulent Trine Louise Lehmann fra Køge Kommune ud over at bevilge penge til projektet fra en Børn & Unge-kulturpulje også valgte at følge det tæt, så det er særdeles velbeskrevet. Trine Louise Lehmann fortæller:

"I 2013 var der rigtig meget snak om skolereformen, begrebet åben skole begyndte at blive til, og der var på kulturområdet stor fokus på, at det er nu, vi har muligheden for at komme ind og bidrage i folkeskolen. Så tænkte jeg, at det ville være fint at bevilge penge til projektet, men at det også kunne være rigtig fint at følge projektet og se, hvad det egentlig giver af effekter, og hvad man skal være opmærksom på, når man laver sådan et projekt; så det var for at bruge den erfaring og den viden internt i kommunen, at jeg besluttede at følge projektet aktivt." (Trine Louise Lehmann)

På et indledende møde på ledelsesniveau – dvs. mellem billedskolens leder og afdelingslederen fra Højelse Skole – blev der skrevet en projektbeskrivelse samt indgået en aftale om projektets formål og læringsmål. Derefter fulgte et opstarts-møde mellem skole og billedskole, igen på ledelsesniveau, med den overordnede planlægning af forløb og undervisningsdage. Den detaljerede planlægning af undervisningsforløbet foregik på et møde mellem billedkunstneren fra billedskolen og matematiklæreren, som også afdelingslederen deltog i. Hans rolle var i høj grad at legitimere projektet og sikre dets praktiske gennemførlighed, bl.a. gennem nødvendig fleksibilitet i skemalægning m.v.

Samarbejdet under selve afviklingen af forløbet foregik på den måde, at billedskolelæreren tilrettelagde og afviklede undervisningen, mens matematiklæreren løbende supplerede med matematisk

og pædagogisk faglighed. Begge havde høje forventninger til, hvordan de to fag kunne berige hinanden, bl.a. så eleverne kom til at opleve, at matematikken kunne anvendes i praksis. Selvom alle efterfølgende var tilfredse med forløbet, havde begge undervisere håbet på endnu mere samarbejde omkring afviklingen af undervisningen og ikke mindst en mere tydelig integration mellem fagene. I forhold til den sociale dimension og udfordringer forbundet med sociale strukturer i klassen var den gode dialog mellem underviserne afgørende. Der var en generel oplevelse af, at forløbet havde en positiv effekt på klassens trivsel generelt og skabte et godt sammenhold. Efter forløbet evaluerede underviserne sammen.

Den personlige kontakt

"Det er fint med mail og sådan noget, men det personlige møde har en værdi. Der er dér, hvor det batter. Ellers kan du godt få en workshop eller to, og så er det ligesom det, og så to år efter en ny workshop, men det her lange seje træk – der, hvor tingene bliver implementeret, det er langt at foretrække, hvis vi skal se det i et udviklingsperspektiv. Og det tager den tid, det tager." (Kit Kjærbye)

Økonomi

Køge Kommune bevilgede penge til modelforsøget. Forløbet udbydes nu i to forskellige udgaver som betalingsforløb for skolerne:

Matematik og Perspektivtegning: 3 dage à 2 timer – 2.400 inkl. materialer.

Matematik og Perspektivtegning i et eks-

perimeterende rum: 6 dage à to timer – 5.300 kr. inkl. materialer.

”Som udgangspunkt er der ikke tilført skolerne ekstra midler til skoleprojekter. De skal findes inden for deres egne budgetter, og det er en udfordring for rigtig mange af dem. Så hvis ikke de kan se værdien i det, hvorfor skulle de så begynde at lave om på deres lærerfordeling og deres økonomi. Så det med at prøve nogle ting af og komme ind over dørtærskelen, som billedskolen har gjort det, det kan på længere sigt betyde, at de måske derude på Højelse Skole begynder at omlægge deres egen billedkunstundervisning. Inden for de praktisk-musiske fag er der jo stor mangel på lærere, der har de kompetencer, der skal til ude i folkeskolen, så det er jo helt oplagt at få nogle strukturerede samarbejder med de kulturinstitutioner, som kan løfte den faglige opgave. Så ved at give det et økonomisk skub på vejen kan man bane vejen for, at der rent faktisk bliver åbnet op for nogle penge kasser på skolerne. Det gør der bare ikke fra start.”

(Trine Louise Lehmann)

Skolereformen og åben skole

Køge Kommune har fået 500.000 kr. fra Kulturstyrelsen til at oprette en lo-

kal kultur tjeneste, der skal bidrage til, at mange slags lokale kulturelle ressourcer bringes bedre i spil med dagtilbud og skoler, så kulturelle læringsforløb bliver en naturlig del af børns liv der.

”Der er jo nogle barrierer i forhold til skolesamarbejderne: Dels fleksibiliteten, hvis lærerne ikke kan få timer til det, og man ikke kan holde møder til udviklingsarbejde, ikke kan flytte rundt på timer osv. Dels den der dagsorden omkring effekten. Altså, hvad er det, vi får ud af det her? Hvordan kan det aflæses på vores tests? Og det er enormt svært at redegøre for.”

(Trine Louise Lehmann)

”Jeg oplever åben skole som noget, der er mere fast forankret – hvor samarbejdet udvides, og billedskolen hele tiden er til stede og bevæger sig mod nogle forskellige fag. Det ser jeg egentlig som den store forskel på åben skole, og så når vi har været med i ’projekter’. Det er en anden tilgang.

Vi har jo hver især fortællinger om hinanden. Så konklusionen er, at vi bare skal blive ved. Der er jo ikke noget, der bliver implementeret hen over et år eller to – det tager længere tid.” (Kit Kjærbye)

Den lille skole

”Jeg tror også, det er en faktor, at Højelse Skole ikke er så stor. Indskoling har 80-100 elever. Det betyder, at når der kommer sådan en kapacitet – eller der sker noget aktivitet fast en gang om ugen – så er det også noget, forældrene bliver opmærksomme på. Hvis det var en stor skole, kunne det få lov til at leve sit eget lille livovre i et hjørne, mens rygtet spredt sig på en anden måde her.” (Kit Kjærbye)

Forventningsafstemning

”Det vigtigste er, at man afstemmer forventningerne til forløbet. Er det et forløb, hvor vi håber på, at der skal være en gensidig læring, og et forløb, hvor vi er fælles omkring alt det faglige – eller er det et forløb, hvor billedskolen kommer udefra og ind i undervisningen og leverer en form for ydelse. Det er rigtig vigtigt, at man på forhånd er klar over, hvilken type samarbejde man har gang i. Og at man, hvis man ønsker at udvikle det sammen, så netop sætter den tid af, der skal til, før man går i gang med forløbet, så man er fuldstændig klar på rollerne og på, hvordan fagene skal spille sammen.”

(Trine Louise Lehmann)

Foto: Leah Kristensen

OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER

I artiklen "Matematik og Perspektiv – Et tværfagligt åben skole samarbejde mellem Højelse Skole og Køge Billedskole" har Trine Louise Lehmann ud fra det konkrete samarbejde opsummeret, hvad man skal være opmærksom på i forbindelse med samarbejder mellem kulturinstitutioner og skoler:

GENERELLE FORUDSÆTNINGER

- Flexibilitet ift. skemalægning
- Ledelsesopbakning
- Afklaring ift. ekstra økonomi
- Afklaring ift. juridiske spørgsmål – tavshedspligt, børneattester m.v.
- Afklaring ift. overenskomst mæssige spørgsmål – aflønning af kunstnere o.lign.

FØR

- Afsæt god tid til at definere formål og læringsmål samt tilrettelæggelse af projektforsløb sammen med de involverede lærere, kunstnere m.v., så alle får ejerskab til projektet og samtidig er klar over, hvilket udbytte der tilstræbes.
- Overvej hvordan læringsmålene nås. Skal effekterne kunne mærkes eller måles? Skal der opstilles øvrige succeskriterier, og hvilke metoder skal anvendes?
- Overvej hvilke perspektiver der er efter projektets afslutning – evt. forankring
- Afklar ved tværfaglige projekter fagenes snitflader og vægt i forløbet
- Afklar rollerne – hvordan skal undervisningen forløbe? Hvilken rolleskal hhv. kunstneren og læreren have? Skal både gæstelærer og lærer være til stede under hele forløbet?
- Afklar hvordan forløbet integreres løbende i den daglige undervisning – eventuelt forberedende undervisning forud for forløbet samt opfølgende undervisning efter forløbet m.v.
- Tal sammen om klassen og eleverne. Hvordan er klassens sociale strukturer? Har nogle af børnene særlige behov – socialt eller fagligt? I hvilket omfang kan/skal projektet bidrage til at løse disse udfordringer?

UNDER

- Skab gode relationer mellem gæstelærer og eleverne – lær navne (navneskilte), del forventninger med hinanden forud for forløbet.
- Gør løbende status med eleverne. Efterlad huller i planen, så eleverne kan være med til at skabe forløbet
- Løbende opsamling af dokumentation ift. eventuelt opstillede effektmål/succeskriterier

EFTER

- Følg op sammen med eleverne. Hvad har fungeret godt? Hvad har fungeret mindre godt?
- Opfølgning på kvalitative eller kvantitative effektmål eller succeskriterier
- Perspektiver med projektet – eventuel forankring

THISTED KOMMUNE

Region Nordjylland

Indbyggertal: ca. 44.000

Antal folkeskoler: 18

THY BILLEDSKOLE

Oprettelsesår: 2014

Organisering: Kommunal billedskole

Kontakt: Helle Sjøgren, billedskolekoordinator

E-mailadresse: helle.sjogren@skolekom.dk

Hjemmeside: <http://kulturrummet.dk/aktiviteter/tilbud/thy-billedskole>

Antal elever: Fritidsundervisning for to hold (hhv. 0.-3. og 3.-6. klasse) à 12 elever pr. semester

Alder: 0.-6. klasse

Indhold: Æstetiske læreprocesser, dvs. at se, at skabe og at præsentere inden for genrer som tegning, maling, modellering, fotografi, animation, arkitekturmodeller, genbrugsværker

Skoleprojekter: Spotkurser

Andre aktiviteter: Udendørs workshops for hhv. skoleelever, billedskoleelever og alle interesserede; ferieaktiviteter i ArtiBus fra Carl-Henning Pedersen og Else Alfelts Museum i Herning som åbent hus eller rettet mod forskellige klassetrin.

Udvalgt model: Spotkurser

Interviewet i Thisted Kommune:

Helle Sjøgren, billedskolekoordinator, tidligere lærer i folkeskolen og i en årrække leder for billed- og dramaskolen Musart i Thisted.

Spotkurser

Thy Billedskole udbyder såkaldte "spotkurser" til skoleklasser. Det er kurser à tre-fire timers varighed med en kunstner ude på skolerne for 1-2 klasser ad gangen. Modellen med undervisning ude på skolerne er valgt for at få tilbuddet ud i alle hjørner af Thisted Kommune og nå så mange børn som muligt: Kommunen er meget langstrakt, og det er ikke alle børn, der har mulighed for at komme ind på billedskolen i Thisted. Kurserne udbydes efter først til mølle-princippet.

I efteråret 2015 blev der afholdt 12 spotkurser på 12 forskellige skoler, og i foråret 2016 afholdes 10 kurser på 10 forskellige skoler.

Samarbejdets karakter

Spotkurserne er en færdig 'pakke' udbudt af billedskolen, hvor læreren og eleverne på forhånd er informerede om temaet. Under selve kurset ude på skolen indgår kunstneren i et samarbejde med billedkunstlæreren eller dansklæreren.

Det personafhængige

Billedskolekoordinator Helle Sjøgren er tidligere lærer og har et omfattende netværk i kommunen, som i det hele taget er præget af netværk og samarbejder på kryds og tværs. Hun står også bag en billedkunstgruppe på Facebook for både

billedkunstlærere, kunstnere og andre interesserede, hvor hun orienterer om, hvad der sker på området i kommunen. Thy Billedskole er en del af samarbejdet under kommunens satsning "Kulturrummet", som består af biblioteket, musikskolen, den lille skov Christiansgave, Plantagehuset og ungdomshuset (se: <http://kulturrummet.dk/>).

"Jeg har et utroligt godt netværk blandt skolerne i Thisted Kommune, så jeg ved altid, hvem jeg lige kan få fat i, og hvem der vil. Jeg tror, det betyder meget, at man har et netværk. Det er jeg 100 % sikker på. Det er jo også, fordi jeg har været lærer og billedkunstlærer alle de år og har været meget synlig og alle kender mig."
(Helle Sjøgren)

"Hvis der kommer nogle ting heroppe, så vupti, er der hurtigt nogen, der hopper på det, eller gerne vil. Det tror jeg er fordelene ved at være et lille sted."
(Helle Sjøgren)

Økonomi

Spotkurserne er, i lighed med flere andre af Thy Billedskoles skoleprojekter, støttet af Børns Møde Med Kunsten (BMMK), en pulje, der er et samarbejde mellem de 11 nordjyske kommuner, Region Nordjylland og Kulturministeriet (læs mere på bmmk.dk/).

Der er en egenbetaling for skolerne på 1000 kr. pr. kursus inkl. materialer. Det har ikke påvirket skolernes efterspørgsel, at egenbetalingen blev sat op fra 500 til 1000 kr. efter første runde af spotkurser, og at skolerne nu også selv skal lægge nogle af materialerne til.

I forbindelse med åben skole er der fra kommunalt hold sat 500.000 kr. af til en projektleder, der skal udarbejde en kulturfagsstrategi. Ligeledes er der afsat midler til, at alle elever én gang om året kan blive transporteret gratis i bus til uformelle læringsmiljøer.

Generationsskift

"Jeg skal have det overleveret på en eller anden måde, men jeg ved ikke, hvem det skal være til. Og det synes jeg så også er problemet, for vi oplever jo altså, at de yngre ikke har været så hooked på det. Vi andre, vi gjorde det jo bare. Og jeg synes, det har været sværere at få fat på nogle af de yngre billedkunstlærere. Vi ved jo godt, hvordan det hænger sammen på skolerne, de har det rigtig hårdt, og der skal jo timer til, og det skal skolerne bevilge. Lærerne vil ikke gå ind og lave f.eks. en udstilling – og det skal de heller ikke – uden at få timer for det. Det gjorde vi jo bare tidligere."
(Helle Sjøgren)

AARHUS KOMMUNE

Region Midtjylland

Indbyggertal: 326.000

Antal folkeskoler i kommunen: 48

Åben skole-plattform: www.aarhus.dk/denaabneskole

AARHUS BILLED- OG MEDIESKOLE

Oprettelsesår: 2007 (fusion af Medieværkstedet, Kulturcenter Huset og Aarhus Billedskole)

Organisering: Selvejende institution

Kontakt: Hanne Algot Jeppesen, leder af Aarhus Billed- og Medieskole

E-mailadresse: post@aarhusbilledogmedieskole.dk

Hjemmeside: www.aarhusbilledogmedieskole.dk

Antal elever: 20 fritidshold, en toårig billedkunstnerisk talentlinje for 15-20-årige + projekter. I alt ca. 2.300 elever årligt.

Alder: Fra 6-20 år

Indhold: Kunstneriske udtryksformer som tegning, maleri, skulptur, arkitektur, tegneserie, grafik, kortfilm, animation, kreativ skrivning m.m.

Skoleprojekter: Aarhus Billed- og Medieskole tilbyder i samarbejde med Børn & Unge i Aarhus Kommune en skoletjeneste til alle skoler i kommunen. Derigennem undervises mindst 40 skoleklasser årligt. Undervisningen foregår primært på Billed- og Medieskolen, da kommunens geografi og infrastruktur gør det relativt overskueligt for skolerne at komme ind på skolen.

Andre aktiviteter: Et mobilt værksted, Kunstcamperen, kører til forskellige bydele og boligområder i Aarhus og laver lokalt forankrede workshops og projekter. Billed- og Medieskolen laver desuden workshops for lærere og pædagoger.

Udvalgte modeller: Som nye tiltag efter skolereformen har Aarhus Billed- og Medieskole fra skoleåret 2014-15 udbudt valgfag for udskolingen og som pilotprojekt i 2015-16 projektføreløbet "Tegning på skemaet".

Interviewede i Aarhus Kommune:

Hanne Algot Jeppesen, leder af Aarhus Billed- og Medieskole.
Claus Erik Picard, konsulent i afdeling for Læring og Udvikling, Børn & Unge. Tidligere folkeskolelærer.

AARHUS

Valgfag i samarbejde med ungdomsskolen

Aarhus Billed- og Medieskole udbyder i et samarbejde med Ung i Aarhus (ungdomsskolen) og den enkelte skole valgfag for udskolingselever (7.-9. klasse). Valgfagsholdene oprettes på tværs af klassetrin, typisk 7. og 8. klasse sammen, og undervisningen foregår i Billed- og Medieskolens værksteder med en underviser derfra. Der er to forskellige modeller for undervisningens afvikling: Enten som 1 ½ time om ugen i et semester eller over fem fredage kl. 10-15. Samlet timetal er dermed 25-30 timer pr. sæson. Valgfagene er etableret på Billed- og Medieskolens initiativ.

I skoleåret 2015-16 har Billed- og Medieskolen to valgfag: "Design og arkitektur" og "Art Attack", udbudt på hver sin folkeskole og med undervisning på Billed- og Medieskolen. Der er omkring 20 elever på hvert valgfag. I efteråret 2014 gik fem skoler i Aarhus Syd sammen om at udbyde et valgfag, en bæredygtig model, idet det så ikke er op til hver eneste skole at stable et valghold på benene.

Området er under stadig udvikling, og Billed- og Medieskolen er pt. i gang med at få valgfagssamarbejder på plads for skoleåret 2016-17.

Om valgfag

"Nogle elever er naturligvis mere motiverede end andre, når det er skolehold og ikke fritidshold. Det er obligatorisk at have valgfag, så nogle er mere dedikerede

end andre. Men alle har valgt det frem for noget andet. Indsatsen valgfag er oplagt i den åbne skole og vigtig, fordi vi med vores kunstneriske faglighed kan tilbyde udskolingselever nogle andre fordybende forløb, f.eks. 'Design og arkitektur', og på den måde supplere folkeskolen. Helt generelt synes jeg, det er væsentligt, at vi som kunstskole tilbyder både fritids- og skoleforløb. Gennem skoleindsatser når vi alle børn og unge, og gennem fritidsholdene når vi de børn og unge, der har lyst til mere og har fået øje på mulighederne."

(Hanne Algot Jeppesen)

Samarbejde med ungdomsskolen om valghold

"Hvis ikke vi havde samarbejdet med ungdomsskolen, så ville det være noget vanskeligere at etablere valgfag. Det er klart, at vi i en kommune som Aarhus med så mange skoler er nødt til at få det områdeopdelt og få kontaktpersoner i områderne, som vi har som nære samarbejdspartnere, og som kan hjælpe med formidlingen ud til skolerne. Var man i en kommune med fem eller ti skoler, ville man samle dem og have andre muligheder for enklere formidling. I Aarhus har vi også ULF (skoletjenesten) som også hjælper med at formidle vores tilbud ud til skolerne". (Hanne Algot Jeppesen)

Andre modeller

Tegning på skemaet – pilotprojekt i regi af åben skole. Projektforløb for 4.-5. klassetrin, der giver eleverne redskaber til at dygtiggøre sig inden for tegning.

"Tegning på skemaet" er et 5-ugers forløb med undervisning i tegning to timer pr. uge ude på folkeskolen, f.eks. i fagene Håndværk og design eller Billedkunst. Keld Fihl, afdelingsleder på Skodstrup Skole, som har prøvet "Tegning på skemaet", fortæller:

"Det har fungeret rigtigt godt både i planlegningsfasen og gennemførelsen af forløbet på 5. årgang. Aarhus Billed- og Medieskole har udvist stort kendskab til vilkårene i skolens dagligdag. Det er altid spændende for eleverne og os som organisation at samarbejde med kunstuddannede. Det giver inspirerende og lærerig undervisning samt ikke mindst fagligt input til fagteamet".

"Hvis man kunne gøre en indsats som tegning permanent som et tilbud til f.eks. 5. klasser i Aarhus Kommune – et 5-ugers modul med tegning integreret i et fag, eleverne har i forvejen, hvor læreren er med og måske også en pædagog fra klub eller SFO, og Billed- og Medieskolens undervisere står for undervisningen ... Det virker jo ikke urealistisk. Det er hele tiden noget med at udvikle nogle projekter, som kan fungere i hverdagen, når vi samarbejder med skolerne." (Hanne Algot Jeppesen)

Økonomi

Udgifterne til valgfaget deles mellem Aarhus Billed- og Medieskole, Ung i Aarhus og den pågældende folkeskole. I skoletjenesteregi er prisen 500 kr. pr. forløb for kommunale skoler, da forløbet

udbydes i samarbejde med Børn & Unge i Aarhus Kommune. For privatskoler er prisen 1.000 kr. pr. forløb.

”Det er vigtigt, at der er nogle permanente støtteordninger, at der i forbindelse med den nye reform bliver lavet nogle puljer og bæredygtige modeller, så hver enkelt folkeskole ikke skal finde på alting forfra. Der skal lægges op til, at der etableres samarbejder med billedskolerne – mere konkret. Jeg tror, det er nødvendigt, at det bliver hjulpet på vej i kommunerne rundt omkring og i skolerne.” (Hanne Algot Jeppesen)

Samarbejdets karakter

Aarhus Billed- og Medieskole indgår i samarbejder på mange forskellige niveauer. I forbindelse med valgfag foregår samarbejdet mellem Billed- og Medieskolen, ungdomsskolen og den enkelte skole, mens der ikke finder et konkret samarbejde sted i selve undervisningen, da der her ikke deltager lærere.

Med hensyn til det konkrete samarbejde med lærerne er der forskellige grader af samarbejde alt efter forløbenes beskaffenhed:

I almindelige skoletjenesteforløb opfordres lærerne til at integrere forløbet på Billed- og Medieskolen i noget, de arbejder med i undervisningen i forvejen, og ofte er der en forberedelse på folkeskolen, hvor lærer og klasse tuner ind på det, der skal foregå på Billed- og Medieskolen – og måske arbejder konkret med idéoplæg, så der er noget at gå ud fra, når klassen møder ind til forløbet. Læreren deltager i forløbet sammen med klassen.

I kraft af, at Aarhus Billed- og Medieskole spænder over flere kunstarter, appellerer den også til forskellige faglærere ude på folkeskolerne. I forløbet ”Kunst og Matematik” i skoletjenesteregiet er det matematiklærere, der kontakter Billed- og Medieskolen og udvikler på det konkrete forløb sammen med en kunstner fra Billed- og Medieskolen.

Hanne Algot Jeppesen: ”Det er spændende at få forskellige fagligheder med, hvis man kan fornemme, at de kan bakke op på forskellig vis og tage det med videre i nogle sammenhænge.”

Endelig er der Kunstcamperen, som også tager ud til skoler og laver nedslag i lokalområderne. Her indgår Billed- og Medieskolen i et tættere samarbejde med de lokale kræfter: f.eks. med to dansklærere, der havde arbejdet med forgængelighed og gerne ville have et kunstprojekt ind over; med en pædagog og en billedkunstlærer, der arbejdede med overgangen mellem skole og SFO og inddrog Billed- og Medieskolen som kunstnerisk samarbejdspartner; eller et udvidet samarbejde omkring en skriveworkshop, som inddrog to undervisere fra forfatterlinjen, en pædagog fra klubben, en boligsocial medarbejder og en lærer på en skole, der har brug for ekstra støtte.

”Langt de fleste lærere deltager, vil også gerne have nogle nye redskaber og er nysgerrige efter at se, hvordan deres elever indgår og kan lære nyt og blive åbne for nye ting. Det synes jeg tit, de nævner – de ser jo altid eleverne på en anden måde, end vi gør. Der tror jeg da nogle gange, at læreren bliver lidt overrasket på en god måde. Og vi håber da også, de kan gå herfra og have set muligheder for nogle børn. Det er jo det, der er så fantastisk. Hvis man kan få åbnet en lille smule, og der bliver en oplevelse, eller en erkendelse for et barn eller en ung af, at det her gav noget, her var et sted, hvor man kunne mærke, at man brændte for noget, eller et sted, man kunne udtrykke sig, så er det jo fantastisk. Og det er jo nok derfor, vi gør det – der er en stor værdi i det.” (Hanne Algot Jeppesen)

Mere skaber mere

Aarhus Billed- og Medieskoles udbyggede samarbejde med skolerne er med til at generere endnu mere samarbejde, i og med at Billed- og Medieskolen ofte tænker skolerne med ind i andre sammenhænge (f.eks. skole-kirkesamarbejdet,

der involverer 250 børn hvert år), eller hvis den får støtte til udviklingsprojekter eller nordiske projekter.

Undervisning på Billed- og Medieskolen

”Det med at have et fagligt sted – et rum, der emmer af faglighed – det er noget andet, også fordi eleverne bliver taget ud af de vaner og kulturer, der er ude på skolen, og tuner ind på en anden måde. Det er, som om de er klar til at modtage en ny form for undervisning, når de står her kl. 9 om morgenen, og der er en underviser med en kunstnerisk faglighed. Og læreren får jo også noget ud af det. Det betyder meget, at eleverne er i vores rammer og har de intense dage her.” (Hanne Algot Jeppesen)

Samarbejdet med Børn & Unge

Ud over samarbejdet med ungdomsskolen og med de konkrete skoler og lærere fremhæver Hanne Algot Jeppesen samarbejdet med Børn & Unge:

”En helt afgørende faktor er, at man som f.eks. billedskole har én eller to konsulenter, man har kontakt til i magistrat eller forvaltning. At der er nogen dér, der kan se læringspotentialet for børnene i det, man laver, og som er med til at bære det igennem til skoleverdenen. For ellers kan vi jo gøre nok så meget. Det er også den politiske dagsorden, at de kan støtte noget, som de synes er vigtigt, og blive ved med det, lige meget hvordan vinden blæser. Og at man som leder har en konsulent i magistraten, som man kan sparre med – fra det helt lavpraktiske til det mere overordnede perspektiv. Børn & Unge er samarbejdspartnere på den måde, at vi har en samarbejdsaftale, der bliver underskrevet hvert år, som vi giver hinanden håndslag på, og de giver midlerne til, at skolerne får den mulighed i Aarhus.”

Forudsætninger for det gode samarbejde

”Man skal have et klart ståsted med sin egen kunstneriske faglighed – hvad det er, man som kunstskele står for. Og det er jo på mange niveauer – hele vejen i organisa-

tionen. Man skal skrue tingene sammen, så det fungerer i en hverdag på skolerne – det er så enormt vigtigt. Og så har jeg egentlig indtryk af, at lærerne gerne vil have nye input og inspiration, og er et meget åbent folkeferd. Det er klart, at hvis man ikke får en kommunal støtte, så vil man simpelthen ikke kunne gennemføre de forløb for skolerne, for skolerne vil aldrig have råd til det.” (Hanne Algot Jeppesen)

Samarbejdet med Aarhus Billed- og Medieskole – fra et forvaltningsperspektiv

Samarbejdet prioriteres fra kommunal side. Ifølge Claus Picard, som er konsulent i Børn & Unge, er en hovedprioritet fra kommunens side, at tilbuddene skal gælde alle børn i Aarhus og være tilgængelige for alle:

”Der skal være lige adgang for alle elever til kunst- og kulturtilbud i skoleregi, så alle

elever får mulighed for at udvikle sig og blive kulturelt dannede. Der skal også være mulighed for, at eleverne møder udøvende kunstnere i praksis. Det kan godt være, at eksempelvis en uddannet dansk- eller billedkunstner har en passion inden for det at skrive eller male, men i forløbene med Aarhus Billed- og Medieskole er det autentiske kunstnere, som eleverne møder. Dette møde tillægger Børn & Unge stor værdi. Der kan også være elever i udskolingen, som i perioder orienterer sig mod andre ting end den traditionelle undervisning, som kan motiveres på ny ved simpelthen at blive inviteret ind i anderledes læringsmiljøer.” (Claus Picard)

Børn & Unge har desuden fokus på, hvordan lærerne kan blive inspireret i egen praksis. Ved netop at inddrage eksterne undervisere får lærerne dels mulighed for praksisnær kompetenceudvikling, dels mulighed for at koncentrere

sig om enkelte elever, mens en anden underviser har fokus på resten af klassen.

Folkeskolereformen og den åbne skole

Børn & Unge har etableret en åben skole-plattform: www.aarhus.dk/dena-abneskole. Her kan man få et overblik over, hvilke tilbud der er i Aarhus, ligesom der her ligger en interaktiv skabelon til en partnerskabsaftale mellem skolerne og eksterne aktører; den skal hjælpe skolerne og de eksterne samarbejdspartnere til at få lavet aftaler, der er juridisk gyldige. Platformen linker op med, hvad der ellers findes af tilbud i regi af den åbne skole i Aarhus Kommune: konferencer, rapporter og ULF-kataloget (skoletjenesten).

Der er desuden nedsat en tværfaglig arbejdsgruppe i kommunen, ”Den åbne skole”, med repræsentanter fra Børn & Unge, Børnekulturhuset, Sport & Fritid

og Kultur & Borgerservice. Arbejdsgruppen afholder bl.a. konferencer for de forskellige aktører ind i den åbne skole: bevægelse/sportsforeninger, virksomheder/erhvervsliv og kunst- og kulturlivet:

”Det er essentielt at få nogle møder etableret, hvor fx kultur- og kunstinstitutionerne kan mødes med skolerne, så de kan komme i dialog, måske få lavet en aftale, som på sigt kan udvikle sig til en samarbejdsaftale eller måske endda en flerårig partnerskabsaftale. For enden af den tankerække ligger selvfølgelig vores fokus på elevernes læring, trivsel og udvikling gennem nye spændende samarbejder mellem skolerne og det omgivne samfund, der tilbyder en mere varieret undervisning, som kan øge elevernes motivation og læringslyst.” (Claus Picard)

”Nu har vi jo den nye folkeskolereform, og der har jeg naturligvis været interesseret i at byde ind, så alle børn kan komme til at arbejde med de her udtryksformer. Det er også derfor, vi har haft skolesamarbejde i så mange år: Det er bare en vigtig indsats, fordi det er der, alle børnene er.” (Hanne Algot Jeppesen)

Læringsmål – fra et forvaltningsperspektiv

”Tydelige og realistiske læringsmål medvirker til at gøre læringen synlig for alle, både lærere, elever og forældre. Mål er udtryk for forventninger, og det motiverer eleverne. Meget forenklet kan man sige, at det, der først og fremmest er på spil i arbejdet med læringsmål, er at gå fra underforstået læring til synlig læring i undervisningen.” (Claus Picard)

”De opstillede læringsmål for et forløb er retningsgivende for indhold og undervisningsaktiviteterne, men det er klart, at et læringsforløb kan tage en uventet drejning, og der kan opstå uforudsete ting, som kalder på, at man ændrer kurs, eller at der er noget læring på spil, som man som lærer simpelthen ikke har tænkt ind i sin planlægning. Så må man ændre midlertidig kurs og udforske den vej i sit forløb. Gør man det, skal man blot være opmærksom

på, at det måske er nogle andre mål, end dem man tog afsæt i, der opfyldes.” (Claus Picard)

”Fælles Mål er kommet for at blive. De er det faglige fundament for al undervisning i skolen. For nogle lærere kan de virke styrende, men de kan også tilbyde lærerne en ny systematik i planlægningen, gennemførelsen og evalueringen af undervisningen. Samtidig er det vigtigt at understrege, at folkeskolens formålsparagraf ikke er blevet ændret i forbindelse med folkeskolereformen – det brede dannelseperspektiv er stadig det samme.” (Claus Picard)

Sammen med Fælles Mål finder man de nyreviderede læseplaner for de enkelte fag, som er præciserede og mere enkle og konkrete i deres formuleringer end de tidligere læseplaner i de tidligere faghæfter.

Læringsmål – fra Billed- og Medieskolens perspektiv

”Det er vigtigt, at vi som kunstske står ved det, vi er, og ikke prøver at retfærdiggøre vores kunstneriske faglighed via nogle andre mål. Men at det i sig selv har en værdi. Og jeg oplever stor respekt fra lærernes side omkring det arbejde, vi gør. Vi behøver ikke ’tale deres sprog’, for at det giver mening for dem – de forstår udmærket, hvad vigtigheden er i det her arbejde. Når vi laver partnerskaber, kommer vi som kunstinstitution, og sammen med folkeskolen laver vi et partnerskab, hvor vi er lige-værdige. Vi, som kunstske, byder ind med det perspektiv, vi har på verden, og det beriger barnet, og læreren kan se, at det giver mening. Vi må tro på, at vi ved at supplere med vores kunstneriske faglighed styrker hele barnet – vi kommer hele vejen rundt om barnet. Og det har jeg ikke oplevet, at der ikke er forståelse for. Vi har samtidig fuld forståelse for, at skolerne har læringsmål, men i partnerskaber skal vi være opmærksomme på ikke at ensrette tankningen, for det kan blive unuanceret, og børnene risikerer kun at blive mødt på én måde. Vi ønsker, det åbner sig i stedet for at lukke sig – og de åbninger kan vi skabe i fællesskab.” (Hanne Algot Jeppesen)

LITTERATURLISTE

Her kan du læse mere om åben skole, kultur i skolen, billedskoler, billedkunstundervisning m.v.:

Bamford, Anne, & Qvortrup, Matt: **The Ildsæl in the Classroom. A Review of Danish Arts Education in the Folkeskole.**
Kunstrådet, 2006

Billedpædagogisk Tidsskrift nr. 4, december 2015: **Mål-tider**

Billedskoler i Danmark – med pensler og pixels
Børn, Kunst og Billeder, 2011

Billedskoleundersøgelsen 2014
Børn, Kunst og Billeder, 2014

Børn/Unge og Billedkunst.
Kortlægning af situationen vedrørende billedkunst for, med og af børn og unge.
Børnekulturens Netværk, 2011

Børn Kunst Kultur – i en hverdag der dur
Kulturstyrelsen, 2014

Den åbne skole
Deloitte for Undervisningsministeriet, 2014

Den åbne skole. Sådan griber du samarbejdet med skolen an.
Kulturstyrelsen, 2015
Link: http://slks.dk/fileadmin/user_upload/Den_aabne_skole.22.1.2015.pdf

Effekten af børns og unges møde med kunst
Forslag til forskningsdesign for Den Åbne Skole og for Statens Kunstfonds børne- og unge-rettede initiativer.
Kulturstyrelsen, 2015

Holst, Finn:
Kortlægning af forskning i effekten af børns og unges møde med kunsten
Kulturstyrelsen, 2015
Link: http://pure.au.dk/portal/files/95020748/Kortlaegning_B_U_moede_Kunst_Finn_Holst.pdf

Inspiration til arbejdet med skolereformen. De første erfaringer med en længere og mere varieret skoledag.
EVA, 2014
Link: http://www.dmkl.dk/uploads/1/3/4/6/13464492/inspiration_til_arbejdet_med_skolereformen._danmarks_evaleringsinstitut.2014.pdf

Kommunernes understøttelse af kulturinstitutionernes undervisning.
Skoletjeneste Netværk, 2014
Link: <http://www.kl.dk/PageFiles/1295748/Kortl%C3%A6gningsrapport-om-kommunernes-underst%C3%B8ttelse-af-kulturinstitutionernes-undervisning.pdf>

Kompetencedækning i folkeskolen, 2014/2015
Ministeriet for børn, undervisning og ligestilling, 2015
Link: <https://www.uvm.dk/-/media/UVM/Filer/Udd/Folke/PDF16/feb/160212-Notat-om-kompetencedaekning-2015.ashx?la=da>

Læring i den åbne skole
Kommunernes Landsforening, 2015
Link: www.kl.dk/ImageVaultFiles/id_65002/cf_202/Den_bne_skole.PDF

Mortensen, Julie Bogetoft: **Statens Kunstfond og den åbne skole – en introduktion til den åbne skole og en undersøgelse af muligheden for et samspil mellem Statens Kunstfonds initiativer og den åbne skole.** Kulturstyrelsen, 2015

Okkels, Else Marie: 1 + 1 = 3
– Et udviklingsarbejde med fokus på samarbejdet mellem folkeskolelærere og musikskolelærere.
Haderslev: University College Syddanmark, 2015
Link: <http://skolemix.dk/materialer/1plus1er3/>

Skolers brug af undervisningstilbud på kulturinstitutioner og andre eksterne læringsmiljøer. SkoletjenesteNetværk, 2016
<http://skoletjenestenetvaerk.dk/wp-content/uploads/2016/05/Skolers-brug-af-undervisningstilbud-SkoletjenesteNetvaerk-20161.pdf>

Skolers transport af elever. SkoletjenesteNetværk, 2016
Link: <http://skoletjenestenetvaerk.dk/wp-content/uploads/2016/01/Skolers-transport-af-elever.pdf>

Strategi for skolebørns møde med kunst og kultur.
Kulturministeriet, 2014
Link: http://slks.dk/fileadmin/user_upload/Fotos/KS/institutioner/kum_brochure_skoleborn_klausuleret__2_.pdf

Årbog 2015-16. Antologi om pædagogiske læringscentre.
Kommunernes Forening for Pædagogiske Læringscentre, 2016

ANDRE NYTTIGE LINKS

Ministeriet for børn, undervisning og ligestilling – og den åbne skole
Link: <https://www.uvm.dk/Uddannelser/>

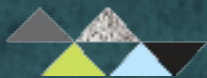
EMU Danmarks Læringsportal
Link: <http://www.emu.dk/>

Slots- og kulturstyrelsen – og den åbne skole
Link: <http://slks.dk/boern/skoleboern/aaben-skole-samarbejder/>

De pædagogiske læringscentre
Link: <http://uvm.dk/da/Uddannelser/Folkeskolen/Laering-og-laeringsmiljoe/Paedagogisk-Laeringscenter>

Læringskonsulenterne
Link: <https://www.uvm.dk/Laeringskonsulenterne>

SkoletjenesteNetværk
Link: <http://skoletjenestenetvaerk.dk/>

Udgivet af Kompetencecenter for børn, unge og billedkunst: www.kbub.dk